

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Qvadriga Pietatis

Bebius, Philippus

Coloniae, 1616

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55113)

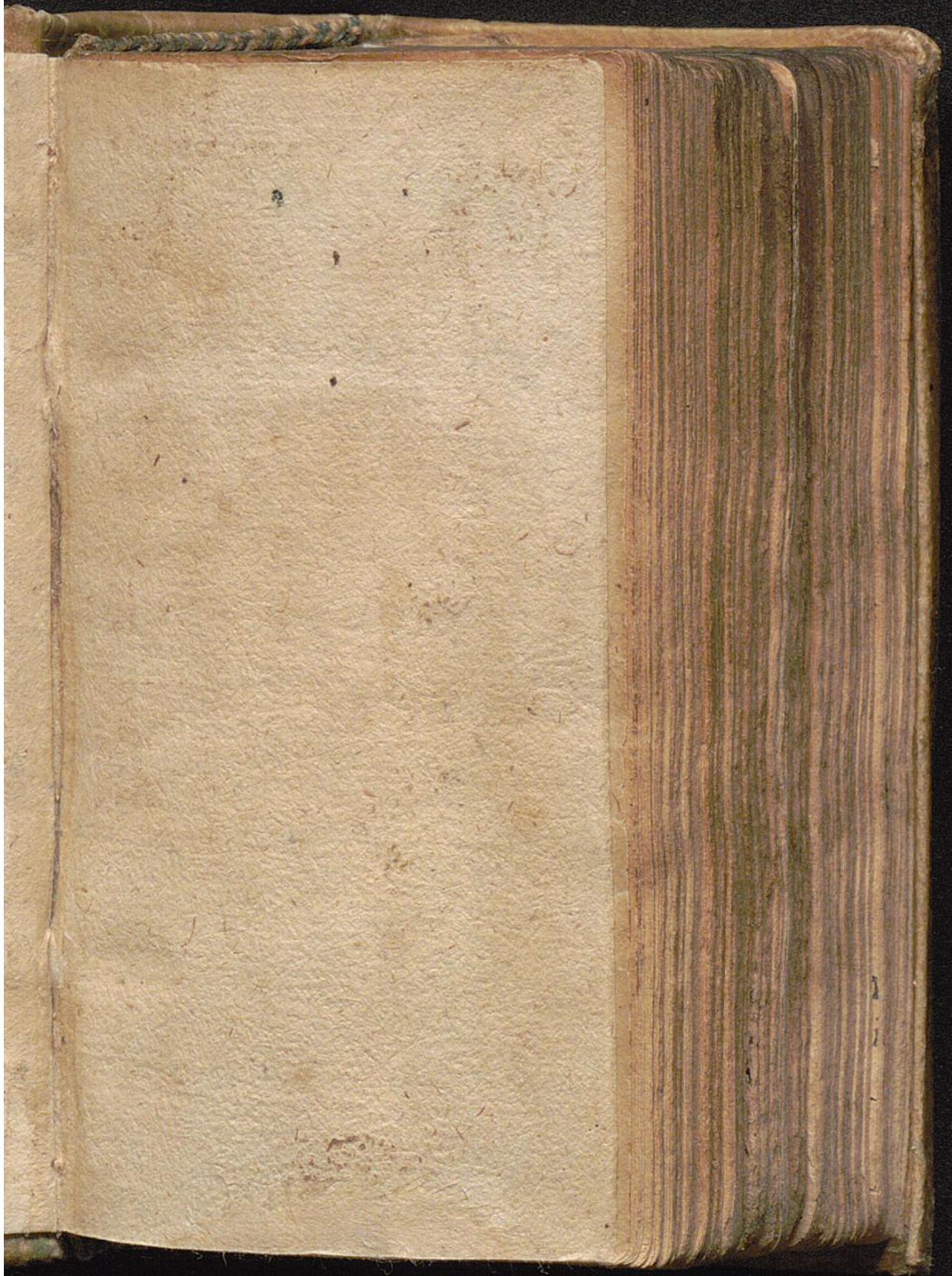

Th. 3244.

J I
L.

Ex donatione Willhelmi
Frederici de Kellom
in Calenbergis fapla
Bibliothecae Libris
et h. p. adhibent
No. 1655 in f. h.
Remig. p. h. v. v.

Solis Iesu Paderbornae.

QVADRIGA
PIETATIS,
TRACTATUS
quatuor continens,

Vt sequens pagina
declarat:

*Opera cuiusdam Patris à Socie-
tate IESV.*

COLONIÆ,
Apud Conradum Butgenium

ANNO MDLXVI

HOC LIBELLO
CONTENTA.

1. Speculum peccatoris & iusti
de statu peccati & gratia.
2. De Contritione, & actibus
eius sigillatim crebro elicien-
dis; deq; Examine conscientia.
3. Speculum operum Christiano-
rum Francisci Borgiae.
4. Collyrium spirituale eius-
dem, de confusione suis tribus
partibus distinctum.

Er
F
Ca
B
a

PR

re C
an
lijs
fi; d
pos
lego
mi
aud
sed
ite
ma
cur
per
cij

PRAEFATIO AD LECTOREM.

A Emulor vos Dei emu-
lacione. despondi e-
nim vos uni viro vir-
ginem castam exbe-
re Christo. 2. Cor. 11. Verba sunt
animi spirantis, & miro de a-
lijs bene merendi zelo incen-
si; digna profecto principe A-
postolo, quem quotiescunque
lego (verbis vtor D. Hierony-
mi epist. 50. ad Pammach.)
*audire mihi videor non verba
sed tonitrua.* Atque vtinam,
iterum vtinam sic affari ani-
mas haud vane possint, qui-
cunque hoc tempore saluti ac
perfectioni ipsarum vel of-
cij ratione, vel charitatis,

A 2   impen

impedio sunt addicti. siquid
uti sunt, ita merito à sanctis
Patribus appellantur Para-
nymphi, qui pias nuptias con-
cilient, & Sponso cælesti spò-
sas quamplurimas adiungat.
Itaque D. Chrysoſtomus in
dictum locum Apostoli, Simi-
les eos affirmat Seruo magni
Abrahæ, quem is adiuravit
per Dominum cæli & terræ,
vt filio suo Isaac de terra &
cognitione sua sponsam ad-
duceret. Ita videlicet ma-
gnus Deus seruos mittit, qua-
si pronubos suos, in terram
hanc nostram, & cognatio-
nem suam. *Et presens quidem
tempus, inquit ibidem, despon-
sationis est, futurum vero thala-
morum. sed ô res nouas? In
mundo*

mu
nupt
hic a
sint
post
sic o
Le
vir
sti
tis
bu
at
ve
qu
de
re
ny
sp
an
pr

Ex
F
Ca
B

quid
nct.
Para
scon
i spo
ngat.
is in
Simi
magi
rauit
rra,
a &
ad-
ma-
qua
ram
atio-
idem
pon-
ala-
? In
undo

*mundo virgines manent ante
nuptias, post nuptias non item:
hic autem non sic. nam licet non
sint virgines ante nuptias illas,
post nuptias tamē virgines sunt.
sic omnis Ecclesia virgo est.*

Porro illud mihi nunc,
Lector, considera: Siqua
virgo rusticana & infimæ
stirpis, desponsa regi poten-
tissimo, squallore, ac sordi-
bus suis gaudere pergeret,
atque adeo ipsam formæ
venustatem, ac naturæ dotes
quibus regis animum sibi
deuinxerat, despiciatui duce-
ret; quid hinc ageret Para-
nymphus, sponsi causa? num
speculum aliquod virgini
ante oculos poneret, in quo
primum suam cereret de-
for-

A 3

formitatē, se, suosque mor
corrigeret? certe & spong
adderet, ac medicamentum
liquod panchrestum, quo
tium omne, ac nœuos etiam
anferret, tum illi vestes pre
tiosas, aurum ac gemnas cæte
rumque mundum muliebrem
apponeret, siue ad sponsi gra
tiam, siue ad pompam, & o
stentationem. doceret deni
que, quemadmodum deinceps
in sublimitate regia modeste
se, ac submisse gereret, memor
generis, memor defectuum
suorum. Hæc & alia, opinior,
faceret Paranympus. Adeun
dem vero modum in hoc stu
dium nostrum, in hoc voti no
stri caput esse par est, vt cæle
sti Sponso animas adornemus,
quas

quas sibi sponsavit in fide, & lacteam illis, rectamque cæli viam, à qua peccatum abducit, præeamus. quam quidem operam hoc libello illis nauare est animus: quod mihi iuxta illisque bene feliciterque euenire volo.

Primo itaque proponemus illis *Speculum peccatoris & iusti*, in quo ante omnia suam discant vilitatem, ac turpitudinem, eamque detestentur. etenim recte monet Propheta Iob, c. 28. *Ecce timor Domini, ipsa est sapientia, & recedere à malo intelligentia.* Deinde remedium præsentissimum, seu peccati antipharmacum statuetur, *frequens Contritio, & quotidianum Examen conscientia.*

tie. Hoc pacto enim fortis mag
mè eruuntur, qui ducuntur stan
mortem. Tum Speculum sub san
cietur Christianorum operum H
quibus nuptialia sponse orn rar
menta comparantur. Beati ex
ad cenam nuptiarum agni mi
cati, hac ratione certam facim sp
vocationem & electionem suam est
Ad extremum ubi steterit Re qu
gina à dextris Sponsi, in vesti fi
tu de aurato, circumdata varie te
tate, ne quâ insolentia mode ti
stia fines transeat, necesse est V
sæpe paruitatis, & originis
sua recordetur. hoc fine da
mus Collyrium spirituale de H
confusione sui, præclare nam t
que D. Bernardus in Cant. Ma
gna, & rara profecto virtus est, a
inquit, magna licet operantem
magnum

magnum te nescire, & manife-
stam omnibus tuam te latere
sanctitatem.

Hanc qualemcunque ope-
ram, tuo bono dedicatam, &
ex animo præstitam, vt in ani-
mū demittas, ac fruaris, te per
spes tuas & quicquid charum
est, Lector, moneo, & rogo.
quid profuerit terræ cultura,
si fructum non ferat? feret au-
tem, si offerenti se diuinæ gra-
tiæ tuos conatus adlunxeris.
Vale.

CENSURA.

*Hæc Quadriga pietatis continens
tractatus quatuor sic inscriptos,*

1. Speculū Iusti & peccatoris.
2. Clavis Paradisi siue de Con-
tritione & Attritione.

A 5

3. De

3. De operibus Christianis.
4. Collyrium spirituale,
conscriptos à diuersis Patribus
Societatis Iesu, utiliter imprimi
poterunt. Datum Ipris die xxx
Augusti. 1610.

Guilielmus Zijlof S.
Licent. Cathed. Eccles.
Iprensis Canon. & Li
brorum Censor.

Spe-

SPECVLVM
PECCATORIS
AC
IVSTI,

Specie Dialogismi:

*In quo quidem illorum cernitur
extrema infelicitas, horum vero
felicitas inestimabilis.*

E sacris litteris atque Ecclesiæ
Catholicæ Doctoribus.

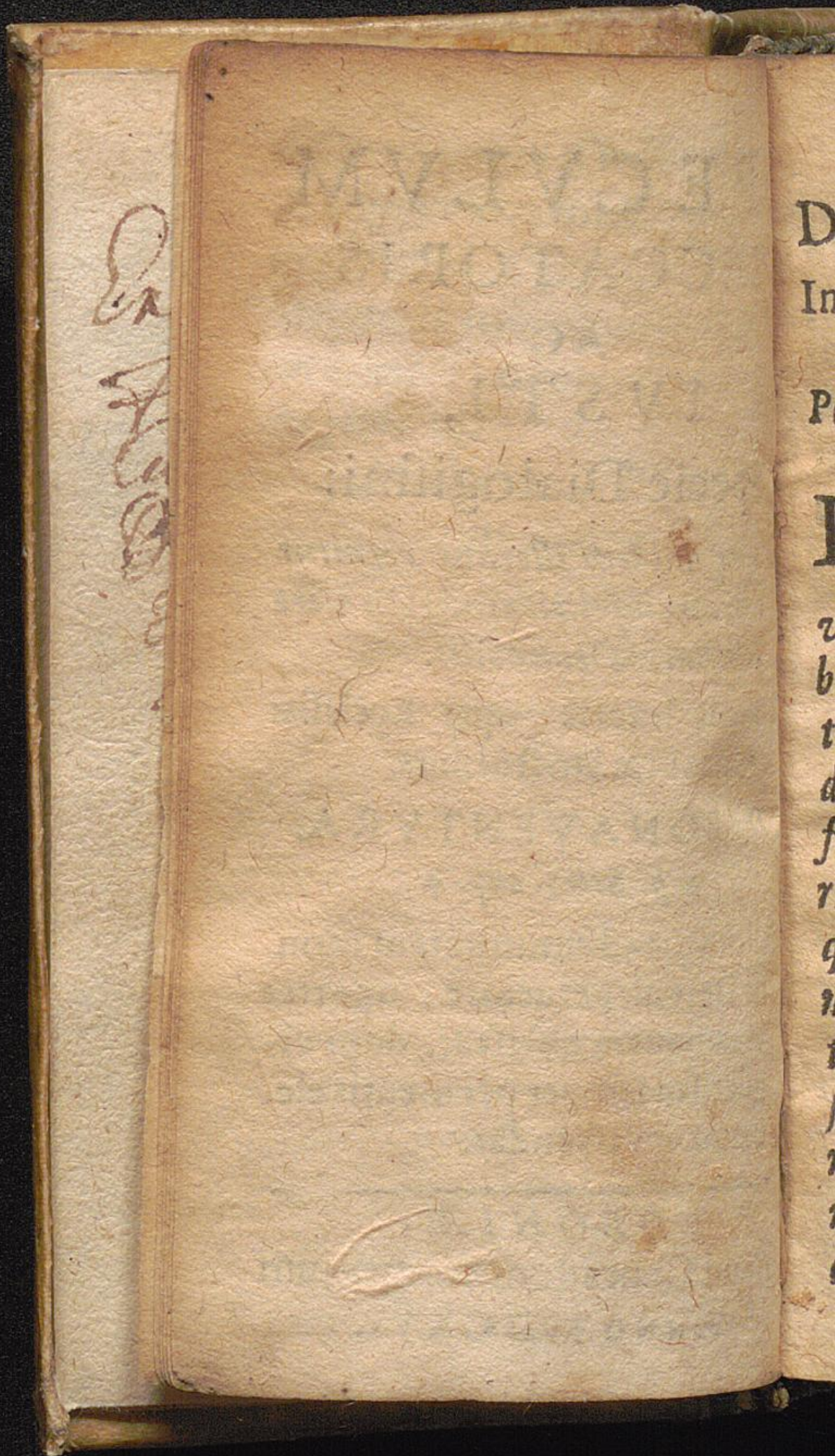
D. BONAVENTURA,
3. p. 5. tit. cap. 4

Quicumque ad summitatem mon-
tis Dei vult peruenire, oportet
vt nunquam quiescat, dum vi-
gilat, sed semper per mentis ele-
uationem ascendat.

COLONIÆ,
Apud Conradum Butgenium
ANNO MDCXVI.

*Er
F
C
B
E*

D
In
P
I
z
b
t
a
f
7
9
2
1
1
1

DIALOGISMVS

Inter duos sacrarum concio-
num Auditores.

Polymathes & Philomathes.

PHILOMATHES.

PAUCIS ab hinc mensibus (re-
cordaris opinor) audiuius
vnà egregium illum diuini ver-
bi præconem, de peccati gravita-
te, itemq; de gratiæ pulchritu-
dine publice ad populum verba
facientem. quantos ille animo-
rum motus concitabat, cum hinc
quidē peccata omnia ardentissi-
me detestaretur, illinc Dei gra-
tiam, eius quasi amore incensus,
summis ad cælum laudibus fer-
ret. Nihil particulatim tibi in-
memini venit omnium, quæ tam
diuine differebat? O vtinam in-

A 7

quem

quempiam incidam qui audit
 mihi in memoriam reuocet! qui
 geminum quasi speculum ante
 oculos ponat, & in altero quidem
 extremam peccatoris infelicitate-
 tem, in altero summam iustorum
 felicitatem demonstret!

POLYMATHES.

Gaudeo me nactum esse hanc
 colloquendi opportunitate-
 tem, inter nosque recolendi
 quæ audiuius illâ concione.
 nihil enim admirabilius, nihil
 conducibilius, nihil è quo
 maiores in omnem vitam fru-
 ctus mihi spondeam. ac pro-
 inde sic animo meo impressa
 sunt, vt in perpetuum deleri
 non posse confidam.

Philo-

peccatoris & iusti. 15

PHILOMATHES.

Agedum ingredi hūc sermo-
nem atque imprimis nostris ocu-
lis subijce speculum peccatoris.

POLYMATHES.

Parebo lubens, sed (quod
præmoneo) nulli adstrictus
ordini aut legibus in dicēdo,
exponā quæ suggeret memo-
ria, quoad cōsequi poterō, nu-
do ac simplici genere oratio-
nis.

Speculum peccatoris.

1. Peccatum mortiferū (in-
quiebat Cōcionator) est auer-
sio à Deo, summo bono & infi-
nito, simulque conuersio ad
creaturam, eoque summa va-
nitas censenda, atque extre-
mum omnium malorum.

2. Pecca-

2. Peccatum ex diametro Deo aduersatur ac repugnat nam quid est Deus? natura quædam infinita, & inuolucrum omnis perfectionis, bonitas immensa, sapientia interminata, potentia, iustitia, misericordia prorsus inexhausta.

3. Quid peccatum? ex se & ex sua natura nihil, ac pro nihilo habendum. inuoluit autem malitiam infinitam, amentiam, ignorantiam, infirmitatem, iniuriam aduersus Deum, ac barbaram immanitatem sine modo & sine fine.

4. Peccatum est monstrum horribilissimum, non in ultimis terras deportandum, sed
infra

inf
inf
5.
ras
vn
su
vi
vn
pe
ne
co
li
ve
6.
an
pr
til
de
qu
7.
pe

infra terras omnes in abyssum
inferorum deturbandum.

5. Peccatum est gurges ac vorago quædam profundissima, vnde existere aut eripi nemo suis viribus potest, imo nec viribus aut conatibus totius vniuersitatis, quãtumuis impensè atque obnixè res omnes creatę ad erigendum illum conspirent: sed solo Dei auxilio speciali & gratia effica ce veluti manum porrigente.

6. Peccatum est venenum animæ, quod diabolus nobis propinat in pateris perelegãtibus, atque instar auri splendentibus, ratione voluptatis, quam pollicetur.

7. Peccatũ est pestilens quasi potio, quæ nos miserabili me
tamor-

ta morphosi in belluas transferat, quemadmodum angelos bonos olim in cacodæmones conuertit.

8. Peccatum est ardens titio, seu fax alendis inferni incendijs in perpetuas æternitates.

PHILOMATHES.

Deum immortalem! quis vel cogitatione assequatur tantum malorum peccato inesse? quanta hæc est quorūdam hominum tanta peruersitas, aut que mentis infirmitas, aut cupiditas inconsiderata, ut tam facile peccato succumbant? quantulum est hoc boni in rebus caducis, in honoribus mundi, in voluptatibus momento temporis euanescentibus,

bus, ut animam flammis man-
cipis sempiternis? Sed tu perge
porro ad reliqua.

P O L Y M A T H E S .

9. Peccatum est diaboli ve-
xillum, sub quo omnes repro-
bi conscripti centuriarumque
stipendia faciunt.

10. Peccatum iure adoptio-
nis nos transfert in Luciferi
filios.

11. Peccatum est vinculo-
rum omnium instar, compe-
dum, ac manicarum, quibus
constrictæ animæ in barathiū
pertrahuntur.

13. Peccatum est antrum seu
cubile spirituum immundo-
rum, in quo quiescunt ac triū-
phare

phant gaudiis. siquidem hospitio diabolum accipit ac fouet, quicumque mortifero aliquo scelere mentem obstrictam gerit.

14. Peccatū rapina est, propterea quod homo, qui nō suus est sed Dei, plurimis de causis, videlicet creatione, redētionē, alijsque iustissimis beneficiorum titulis ei vindicatus atque assertus, cum à Domino suo desciscit, se potestati ac famulatui eius subtrahit ac furatur.

15. Peccatum est nefaria proditio, quā homo refractarius ac rebellis machinatur aduersus legitimū suū Regem; clauēs ciuitatis, id est, animę suę

tra-

peccatoris & iusti. 21

tradens hosti eius capitalissi-
mo, quem deinceps dominum
agnoscit.

16. Peccatum sacrilegiū est,
quo templum Dei viuum, Deo
que sacrum profanatur.

17. Peccatum est spirituale ad-
ulterium, quo anima fidem,
quam Deo sponso suo debet,
fallit ac violat.

18. Peccatum est graue pon-
dus, quod nec cælo retineri
nec terrâ potest, sed infra ter-
ram ad abyssum Tartari cum
peccatore descendit.

19. Peccatum denique ma-
lum est tam inusitatum atque
enorme, vt omnibus alijs
mundi malis præponderet,
atque adeo solum absolutè
malum

malum (si proprie loquendum
dici debeat: neque vero cen-
tenæ aut millenæ mortes in-
manissimæ, atque omni ge-
neret tormentorum formido-
losissimæ, quæ malorum de-
monū rabies excogitare pos-
set, merito conferantur cum
illius animæ calamitatibus
quæ vel vnicum lethale pecc-
tum mente designavit: cuius
modi esset carnis aliqua aut
vindictæ volūtaria cogitatio
quæ nimirum fouetur, & ple-
cet, elicitque consensum.

PHILOMATHES.

*Satis, obsecro, satis nescio quomodo
animi defectionem sentio, dum
hæc tanto cum horrore commemo-*

MOYSES

peccatoris & iusti. 23

moras sine prius animum colligam, quam ad explicanda peccati damna transeamus.

De damnis Peccati mortalis.

P O L Y M A T H E S.

Quandoquidem te ad vires pristinas rediisse animaduertito; si ita videtur, veniam nunc ad enumeranda peccati mala, etsi multitudine infinita, gravitate horribilia: nullius ut sit tantum flumen ingenij, nulla dicendi aut scribendi tantavis, tantaque copia, quæ hæc omnia aut verbis exprimere, aut numerando percensere possit. sed in hac consciëntia tenuitatis meæ illa me cogitatio subleuat, quod mecum testis, auditor que

fueris omnium, quę narrata quę
 sumus. Itaque capitula reliqua
 aliquot duntaxat perstrinxerunt
 & quando mihi tua defectu
 ne spatium concessum est in
 ditandi, meliorem deinceps
 ordinem, & quasi cancelli
 circumscriptam dictionem
 uertes. dicendum enim de
 nis peccati, primo respectu
 Dei; secundo, respectu animos
 tertio de eisdem quo ad bonam
 na externa, ut sunt sanitas, mi
 uitia, honores, &c. quoad
 quo ad proximum, alias quoniam
 creaturas.

PHILOMATHES.

Placet tua distributio: memoros
 ria seruiet. Eatigitur quadrato
 agmine exercitus, patet campu
 in quo

peccatoris & iusti. 25

arraam quo recte atque ordine se un-
verbi que expandant atque explicēt
strin alorum omnium copia, qua ori-
efedū inem è peccato trahunt. age, in-
est nīpe.

leinc
ance
onē
de da
respect. *Damna peccati mortalis respe-
ctu Dei.*

POLYMATHESES.

animos desertores, imo capitales
ad hoc feros hostes veri Dei ac Do-
mitas, mini nostri, qui supremus Cō-
quarator est, ac Servator generis
alia quæ humani, finis vltimus ac sum-
um bonum. insuper ad im-
probi dæmonis, inimici teter-
E S. imi signa nos transfert, eique
o: memos mancipat, qui est omnis
uadrato malitiæ architectus, pater mē
campi
in quo

B daciij,

dacij, veterator ac nocentissimus, callidus, qui omnibus artibus ac sutelis nostre salutis periculum struit.

2. Peccatum nos impios efficit, ac sacrilegos, longedeciores Iuda proditore inimicum semel triginta denarios Deum suum vendidit, nos vero sæpius minoris teruncio quotiescunque nimirum voluptatibus inescari, flagitiū aliquo in eum concipimus.

3. Peccatum assimilat nos Pilato, dum Barabbam, homicinam sicarium, homicidam latronem crudelissimum anteponit Christo opt. max. qui fons est omnis bonitatis ac

bene

beneficentiæ, & author vitæ
atque omnis boni nostri. ita si
libidinem, avaritiam, ambi-
tionem aliasque huiusmodi
cupiditates, pestes quasdam
ac furias esse nouimus, quæ
funditus humanam vitam per-
turbant; quantæ demum im-
pietatis erit has Deo ducias
parenti salutis nostræ, eiusque
legibus anteferre?

4. Peccatum Deo datam,
Christo que salutis nostræ af-
fertori debita n fidem violat,
rupto que obedientiæ iugo nos
Petro similes facit, Deum
suum neganti, ac nefarie ab-
iuranti.

5. Peccatum statuit nos bar-
baros quasi idolorum cultor-

res, dum vitijs nostris, inno-
 deratis affectibus, prauis
 habitibus tantopere indulg-
 mus, vt diuinos propemodum
 illis honores habeamus.

6. Quid tam sanctum ac
 solenne, quod nō commin-
 re ac violare soleat peccatum
 Deum ipsum inuadit, spoliat
 que bonis æternis, id est, di-
 uinis perfectionibus, nosque
 grassatores impios, ac prado-
 nes facit. Culpis enim com-
 missis, etsi plurimis ac gra-
 uissimis, optamus vindicem
 illum oculum diuinæ iustit-
 iæ latere, poenasque debitas
 effugere posse. vnde conse-
 quens est, optare nos Deum
 spoliatum ac denudatū omni
 sapientia

capit
 me
 qui
 uin
 7.
 filii
 qui
 du
 tur
 ra
 on
 ter
 ac
 ip
 gu
 sta
 ri
 os
 ac
 cr

sapientia, iustitiaque, ne pro
meritis punire nos valeat.
quid est, si hoc non est, de di-
uinis bonis prædari?

7. Peccatum, teste Apostolo,
filium Dei conculcat, & san-
guinem testamenti pollutum
ducit, & spiritui gratiæ con-
tumeliam facit. O verba aspe-
ra ! ô rem omni exaggerati-
one maiorem ! quid hoc con-
temptu detestabilius ? quo Deū
ac diuina pro nihilo ducimus,
ipsum Christi pretiosum san-
guinem quo sancitum est te-
stamentum nouum, ipsam Spi-
ritus sancti gratiã, qua in fili-
os Dei adoptamur, respuimus
ac repudiamus ? O mentem sa-
crilegam, quæ tantum faci-

nus suscipere; ē manus peccatorum
 que sceleratos, qui id committere
 potestis! atqui potestis quotiescun-
 que æternā damnationem peccando incurritis
 qua vi ac meritis duntaxat ac sanguinis Christi
 liberādi estis, si liberari vultis.
 8. Peccatum facit, vt idem
 Apostolus docet, vt homines
 (quoad eius quidem fieri potest)
 iterum crucifigant sibi metipsis
 filium Dei. nam merito salutiferæ
 crucis ac passionis Domini, non alia
 vi ac potestate, peccati condonationem
 obtineri necesse est ex quo sequitur,
 qui peccata consentiunt, eos Christū
 Dominum ad eandem mortem acci-
 gere.

peccatoris & iusti. 31

igere, quantum quidem in se
est, vt liberari possint.

PHILOMATHES.

Quod si tantam tamque atro-
cem iniuriam Deo opt. max.
Christo vindici nostræ libertatis,
ac pretioso sanguini eius irrogat
peccator, quantam, ò Deus,
quamque admirabilem pradi-
cabis patientiam tuam, ac
benignitatem in eo tam diu tole-
rando tam cupide expectando,
tot insuper beneficijs cumulādo,
atque muniādo ad pœnitentiam!
O hebetes, ac stupidos, aut, vt
verius dicam, miseros, & per-
ditos. si qui huius diuinæ miseri-
cordiæ suauitatem, fructumque
non sentiunt! Sed tu, quaso, iam

B 4

nunc

nunc explica peccati mala quæ
ad animam.

Mala peccati mortiferi quæ
animam.

POLYMATHESES.

1. Multa sunt, quorum agnoscere
merito ducat mors animæ
siquidem, ut in sacris litteris
est, *Anima quæ peccauerit in
moriatur.* peccatum ei divina
gratiam, hoc est, vitam æternam
conferunt. nempe velut anima corporis,
ita gratia vita est animæ
væ reprobis, quos manet
terna mors sine vera morte
quia spoliati vita gratiæ,
flammis infernalibus interire
sunt æternum victuri.

2. Peccatum tristissimo nomine
exilium

ala qu
i quo
S.
m ag
anim
litte
erit ip
diu
am ut
na cor
anim
anet
mort
tia,
nterit
mon
exil

exilio multat, dum à patrijs
Paradisi sedibus in profundis-
sima inferorum relegat. amif-
sa namque Dei gratia, simul
abit hæreditarium ius regni
cælestis, quod exinde ma-
nat.

3 Peccatum est fædissima a-
nimæ lepra. nam quemadmo-
dum hic morbus corporibus
adimit omnem speciem, ro-
bur, vigorem: ita peccatum
omni pulchritudine nudat a-
nimam, omne virtutum robur
elidit, omnes opes & copias
naturæ limites trāscendētes,
quas plena (quod aiunt) ma-
nu Spiritus sanctus congesse-
rat, dissipat: cuiusmodi sunt
fructus ac dona S. Spiritus;

virtutes quoque Cardinales
 prudentia, iustitia, fortitudo
 temperantia, in quibus viget
 omnis & decus & ornamento
 animæ potissimum consistit
 Inquitur igitur debilis
 & enervata, & ad malum quod
 dem prompta atque alacris
 sed ad bonum segnis, impromp-
 ta, atque inepta.

4. Peccatum perturbat, de-
 bilitat, ac corrumpit omnes
 animæ facultates: intellectu
 tenebras offundit, memoria
 rerum salutarium obliuioni
 euertit, voluntatem impellit
 ad omnem prauitatem, dedecus
 ac turpitudinem; appetitus
 omnes, turbatis natura-
 rum legibus, aduersus rationis
 impe-

imperium armat.

5. Peccatum tardos, hebetes ac plumbeos ad omne honesti studium nos reddit, mentis aciem obtundit, turbat animi affectus, & corrupta vitiorum ac virtutum natura, pro castitate libidines, pro veritate mendacium, pro modestia audaciam, pro pudore impudentiam, pro pace rebellionem inuehit.

6. Peccatum fidei ac spei nervos in nobis incidit, charitatem vero penitus extinguit: quarum quidem virtutum præsidijs qui destituitur, is fit (vt sic loquar) sicut Ethnicus ac publicanus,

7. Peccatum omnia bonorum

rum operum merita destruit. o.
 ac dissipat, quantumuis vitam
 sanctis in me acta, & omni virtutem
 tutum genere cumulata fuerit: in causa quoque est cur
 nihil eorum quæ agis conducere possit ad vitam æternam
 ad hæc priuat nos communione omnium bonorum, quæ
 in commune fiunt ab Ecclesia Catholica.

8. Peccatum te refert in numerum reprobatorum, nomenque tuum inscribit albo damnatorum.

9. Contaminat, & conculcat (ô detestabile sacrilegium!) nobilissimam Sanctissimæ Trinitatis imaginem, animæ tuæ diuinitus insculptam.

10. Pecca

10. Peccatum exterminat ex
vita anima sanctissimam Trinitatē,
i. v. Patrem, Filium, & Spiritum
sue sanctum; in cuius locum malū
t. curāmonem, generis nostri ho-
ndu stem teterrimum inducit, qui
nam alienam possessionē inuadat.

11. Peccatum est animæ hy-
drops. nam quemadmodum
quz (poetæ verbis vtar) Crescit
clesia indulgens sibi dirus hydrops,
i nu- sine vlla satietate; sic anima
men peccato leu peccandi cupidi-
dam tate insaturabiliter expletur.
ncul ex vno in aliud sine fine alli-
crile cit cupiditas aut voluptas
ctifs pror sus insatiabilis.

12. Peccatum animam in
nimz Diaboli similitudinem transf-
n. fert, hostis nostri infestissimi

atque horribilissimi; gra-
 fime id attestante Seruato
 nostro, dum ait, *Vnus ex
 bis Diabolus est*: Iudas ni-
 r̄ proditor, qui facinus om-
 nium atrocissimum iam a
 mo conceperat.

13. Peccatum infra omni-
 res creatas nos abjicit, adeo
 que infra ipsum quodammodo
 nihilum peccati. nam *peccatum
 e ccatum facit*, inquit Domi-
 nus, *seruus est peccati*.

14. Peccatum est officina ne-
 quitiae, diuersorium flagitio-
 rum omnium: quia venenum
 tam dulce & efficax propinat,
 vt ad omnem malitiam atque
 nequitiam impellat, teste D.
 Bern. ser. 81. & 82. in Cant. Ita

que

que omni scelere animam cō-
taminat, & pro pulcherrimo
virtutum choro teterrimā vi-
tiorum cateruam inducit.

15. Peccatum diuinas inspi-
rationes auertit atque extin-
guit, auresq; animæ obstruit,
ne possit admittere, vnde se
statu damnationis expedire
non valet.

16. Peccatum animæ pacem
intercipit, & bellum horri-
cum infert; conscientiam
perturbat, angoresque ac
solicitudines continenter ob-
ijcit, quibus eorum animi noc-
tes atque dies exeduntur,
qui sibi male consciij pœnam
semper ante oculos versari
patant.

17. Peccatum recte conscientie stimulos paulatim amolitur, supprimit, tollit; à qua tamen in omni vita nostra trauersum vnguem non oportet discedere; qua sublata, iacet omnia.

18. Quid plura? peccatum inueteratū fuerit, præcipit animam tanta vi in miseriam omnium pelagus, vt iam tradatur in reprobum sensū, quiculus est omnium malorum.

Habes malorum iliadem quibus anima circumuallatur atque obruitur, quæ victo peccato manus dedit.

PHILOMATHES.

Miseria ac miserabilis anima.

cum

cum re, tum hoc ipso quod non
sentiatur quam sit misera: qui fieri
potest, Deus bone! quomodo tot
malis non è somno excitatur, si
dormit: si vigilat, non stimulatur
ad querendã salutem? quomodo
ita excacatur? quomodo homi-
nem ex homine exiit? quæ ista
tanta crudelitas est, odiumque
sui ipsius? quæ tam fera imma-
nisque natura? Sed iuuabit for-
tassis audire insuper ea damna,
quæ incurrit peccator ratione
bonorum externorum seu fortui-
torum; quæ etsi longe longeque
his inferiora, non raro tamen
apud homines inconsultos atque
improvidos plus ponderis habent
ad mouendam.

O curuæ in terris anima, &
caelestium

cœlestium inanes!

*Damna peccati lethalis, ratio
bonorum externorum.*

POLYMATHESES.

1. Extra omnem controver-
siam prima hic sunt bona cor-
poris, sanitas, vires, pulchri-
tudo, organa sensuum huma-
norum. Peccatum ea non mo-
do debilitat atque enervat
paulatim, sed corrumpit pe-
nitus ac destruit; morbos etiā
insanabiles interdum, & ma-
la plurima importat, ut in-
gula, ac luxuria manifestissi-
mum est. Dissolvitur omnis
vigor corporum vbi peccatū
dominari inceperit,

2. PEC-

2. Peccatum corpora etsi bene exercita & robusta deijcit, vt tarda fiant ac legnia, deformia quoque & inepta honestis exercitationibus; atque ita continentia, ac seuerioris vitæ lacertos in delicias mutant, atque in imbelliam vanescant licentioris vitæ.

3. Peccatū est scopulus naufragijs bonorum fortunę infamis: quia Deus ea peccatoribus aufert, ne diutius abutātur, sicut Aegyptijs olim multā ac magnificā supellectilē, Chananæis terras ac regnum.

4. Peccatum potentissimos quosque magnitudine & honoribus exuit: æquissimum quip-

quippe est, vt qui diuinis honoribus tantum derogarunt ipsi quoque vicissim iacturam huiusmodi faciant; quod exemplis Hely ac filiorum illustrius euadit.

5. Peccatum sceptrum, purpuram, coronas, imperia sursum, ac deorsum omnia vertit, atque euertit. Testantur Saul, Nabuchodonosor, secularij.

6. Peccatum aufert letitiam cordis, quæ est vita, inquit Sapiens: inferit autem angustias, ac tristitiam, quæ exsiccat ossa: itaque vitam insuauem ac mortis instar facit.

— *nam mortis habet vicem*
Lentè cum trahitur vita gementibus.

tibus.

7. Peccatum est fons veluti
venenatus, vnde profluxit
quicquid vbique est malorū,
hæreses, schismata, bella, pe-
stis, fames, ruina statuum in
Repub. euersio familiarum, ex-
cidia ciuitatum.

8. Indidem existunt terræ
motus, procellæ maris, inun-
dationes, incendia, fulgetra,
tonitrua, coruscationes, grā-
dines, millena alia euenta,
quæ fortunæ dicuntur. Nam
cum peccatum sit iniuria a-
trox atque infanda contra re-
rum omnium præpotentem
Deum, qui mundum archite-
ctatus est verbo tantum ac
nutu suo ex nihilo, eundem-
que

que assidue sua bonitate
sapientia continet, mode-
tur, fouet; ita fit, vt ad e-
ultionem elementa omnia
lam conspirent.

9. Peccatum sæpe morte
accelerat, & in visceribus
nostris, nobis inscijs, collu-
labem, ac perniciem. Ex q-
factum est, vt complures, o-
culto quidem, sed iustissimè
Dei iudicio, malefactoribus
extremum id exigentibus
morte repentinâ sint extincti
atque vltimis inferorum
flammis addicti.

PHILOMATHES.

*Hæc monita spero salutaria
mibi in omne æuum futura.
tinam & aliis! ò si diem omni-*

ate sic ordinarent, quasi is agmen
mode cogat, vitamq; cōsummet! ncer
ed e tum enim nimis est, quo loco,
nnia quo tempore mors occupet, pa-
ratos an imparatos: ideoq; omni
nort tempore & omni loco eam expe-
cerib ctare par est, ne irruat derepen-
colli te O peccatores! merito Spiritus
Ex q sanctus in Scriptura sacra sic lo-
es, q quitur: Cor durum male ha-
i s m bebit in nouissimo, & qui a-
ctis mat periculū, peribit in illo.
ribu Merito illud quoque: Qui dili-
tinc git iniquitatem, odit animam
rorn suam, id est, vitam suam, eiusq;
s. tranquillitatem & commoda,
ntat cum tot malis eam undique in-
a. v ctam videat. Sed tu Polyma-
mm re de effectis peccati.

Effe-

Effecta peccati mortalis in
tu proximi, aliarumque
rerum.

POLYMATHESES.

1. Ea sunt pauca quidem
le, sed non pondere. Primum
nim, peccatum prouocat pro
ximum, imo totam Chr
Ecclesiam ad periculosa
empli imitationem :
proprie scandalum dicitur.
2. Peccatum priuat pro
mum tuum participatione
seu communicatione bono
rum tuorum, siue meritorum
quæ accumulare posses.
3. Peccatum beatis magna
gloriam intercipit, quam ac
cidentariam, seu aduentitiam

voca

vocant; fidelibus autem vitâ
functis suffragia tua.

4. Peccatum auget damna-
torum, ipsorum etiam demo-
num in illo flammarum pe-
lago cruciatus. proinde di-
ues Epulo cum æternis igni-
bus colluctans, obsecrabat
Abrahamum vt Lazarum mit-
teret ad fratres suos, ne & ip-
si venirent in hunc locum
tormentorum.

5. Peccatum sua foeditate
contaminat omnia quæ sub
cælo sunt: eaque ratione in
nouissimo die omnia igne par-
gari, & quasi expiari oportet-
bit.

6. Peccatum totius naturæ
leges, vsumque inuertit. cum
enim

C

enim

enim res omnes ad ampli-
 candam Dei gloriam con-
 sint, eoque dirigi debeant;
 eorum iis abutitur, atque
 instrumenta contumeliæ,
 offensionis Dei conuertit.
 7. Quid multis moror?
 catum est ratione quæ
 causa maledictionis ac d-
 nationis eternæ omnium
 aturarum, etiam inanimato-
 rum atque mutarum. Nihil
 elementa, quibus constant
 alimenta peccatoris, in suc-
 ac sanguinem eius vertuntur
 pariter necesse erit ut ea-
 dem, quam ipse maledictio-
 nis, ac damnationis sente-
 tiam lubeant.

En quicquid mihi in mem-
 tem ve-

peccatoris & iusti. si

tem venire potuit de peccato
eiusque effectis.

PHILOMATHES.

Ago ingētes tibi gratias agāq;
dum viuam. aliquando quoque
vicem aliquam reponam, ut spe-
ro. in posterum dabo operam ut
hac tua doctrina salutaris atque
idonea fiat animo medicina. Nā
præterquam quod magnam pec-
cati detestationem ingeneret, o-
diumque eius intimum firmet;
maximum præterea momentum
afferet ad contritionem seu do-
lorem acerbissimum excitandum
ob peccata vite antea actæ. Hæc
certe consideratio grauissimorum
malorū, quæ peccatum cōsequū-
tur, calcar ad id optimum vi-
detur

C 2

detur

detur. Porro, ni fallor. postquam
 Concionator peccati natura
 quaeque inde oriuntur mala sum-
 ptiſſima dicendo explanasset. di-
 duxit inde clausulas quasdam
 ac documenta practica quaedam
 quoque remedia. Hac à te de-
 que eadem auuiditate, eodem
 grati animi & pietatis sensu
 pecto. Beneficium bene collocatum
 existima, cum fœnore redimatur.

POLYMATHE S.

Quid ais de fœnore? labor
 noster mercenarius non est
 nec fraudabitur interim mer-
 cede sua, vt confido, apud
 Dominum.

Itaque prima conclusione
 quantum recordor, documentum

tur

tur
 quae
 mu-
 at
 an-
 mu-
 mu-
 mi-
 pro-
 ne-
 eq-
 fin-
 quae
 po-
 Ve-
 glo-
 ch-
 de-
 tra-
 dit

tum proponebat huiusmodi:
quandoquidem peccatum sū-
mum omnium malorum est,
atque adeo malum infinitum,
anteponenda ac præoptanda
multis partibus omnia mala
mundi, dedecora atque igno-
minias, calumnias, iniurias,
probra, infortunia, ægritudi-
nes, cruciatus acerbissimos,
equuleos, mortes conquisitif-
simis tormentis illatas, quic-
quid denique fingi aut credi
potest acerbum in hac vita.
Vestigiis nempe insistentium
gloriosi illius Martyris Ma-
chabei, cui cū extrema omnia
denūciarentur, nisi legem Dei
transgredi decerneret, respō-
dit, Præmitti se velle in infer-

num, hoc est, malle se truci
dari, ac membratim in mil
frusta concidi, quam flagiti
admittere. Idē generosissimū
animus omniū martyrum fuit
eadem vox digna martyribus
Præmitti se velle in inferna
si videlicet peccati vitandæ
causa necessitas vrgeret.

PHILOMATHES.

O inuictissimam animorum
vim! ô fortes, ut sic loquar, et
tenaces propositi viros! sic sic
sententia permanendum, et
vilitate hosti nostro resistendum,
cum nos varijs infestationibus
oppugnat. Sed pene exciderat
historia quadam, siue Apoph-
thegma eiusdem argumenti,
quod

peccatoris & iusti. 55

quod exemplis iam commemora-
tis subiungebat. nec adhuc distin-
cte recordor, sed velut per um-
bram. inua.

POLYMATHE S.

Fuit illud D. Anselmi,
Archiepiscopi Cantuarien-
sis, vt arbitror; cuius hoc
dictum in cæteris eius landi-
bus familiam ducit, Si hinc
peccati horrorem sine pœna, inde
inferni dolorem sine culpa, mihi
propositum cernerem, necessitas
autem imponeretur alterutrum
deligendi: Mallem, inquit purus
& peccato & innocens gehennam
intrare quam peccati sordibus pollu-
tus calorum regna tenere, Lib.
de beatitud. c. 190. Quia &

C 4

mami-

memini alias me audire con- in se
 similia de S. Edmundo Arch- tem
 piscopo item Cantuariensi mu
 cuius ea vox erat, Mallem in na
 filire in rogam ardentissimum tur
 quam peccatum vllum sciens ad- Co
 mittere in Deum meum.

Itidem de S. Ludouico reg-
 Gallorum, qui ab ineunte
 tate hoc persuasum habebat
Potius mori quam peccare.

PHILOMATHES.

Habemus in istis praclarum
 & illustre quod imitemur exem-
 plar. Opto ex animo omnibus
 peccatoribus talem horrorem ad
 detestationem Culpa mortalis.
 Sed & nos premamus vestigia
 in se

peccatoris & iusti. 57

insequendo, & ex intervallo saltem ingenti reptabundi sequamur, si non assequamur. Ecquodnam fuit secundum documentum quod ex dictis conficiebat Concionator?

POLYMATHESES.

Cum peccatum sit tot rationibus supra quam diei aut credi potest deplorandum, ac reformidandum, extremæ dementiæ est vel momento temporis in statu tam periculoso permanere, hoc est, in faucibus Lupi infernalis, in ipsis Inferorum suburbijs, in portis mortis, in medijs malorû agminibus, inter mille discrimina

C 5

mina

mina damnationis æternæ

PHILOMATHES.

Capio quod dicis. sed quis me-
dus anime peccati labe infectus
atque his periculis circumuallatus,
eruendi se hoc statu, & salutem
suam asserendi? hic finis est
ac veluti portus quo hæc
uelificati sumus.

POLYMATHES.

Excitanda est contritio, seu
dolor de peccatis ex int-
imis sensibus, ob offensum Deum
patrem, ac Dominum nostrum,
qui commoda quibus utimur,
lucemque qua fruimur, spi-
ritumque quem ducimus nobis
impertijt; qui nos inmi-
meris

meris insuper beneficijs cum-
mulauit, & vt viueremus mo-
ri dignatus est. deinde quam
citissime confessio instituen-
da, sine vlla procrastinatio-
ne, qua in negotio tanti mo-
menti periculosissima est. nam
quam facile subita morte ab-
repti, sero ac frustra eius co-
piam nobis sublatam in per-
petuum deploraremus? Quot
animarum millia ardere iam
putamus in flammis illis
vltimicibus, quod confessio-
nem scelerum suorum in
alium diem reiecerint,
quem videre, subito extin-
cti non potuerunt? quid ita?
apud occultum Dei tribunal
constat huius rei ratio.

nobis autem de ea nihil con-
stat. Sed de hac re si plura de-
sideres, consulendus est lib-
rus noster, cui titulus *Clavis*
paradisi, siue, Tractatus de Con-
tritione.

PHILOMATHES.

Legam, & ut audio, magis
meo compendio, emolumentum
legam. Interim ubi sunt remedia
peccatorum, qua pollicitus es
mene oblitum putas? suppedant
optima quaque. alias inusterati-
malis, quibus sedes, imo regnum
in anima est, leuis medicina non
medicina est.

POLYMATHES.

Ita est profecto. ægritudo
potissi-

potissimum quæ radices egit
& fixit pedem, non leui spon-
gia abstergitur. Principio igi-
tur assererat Concionator, vi-
uam atque efficacem conside-
rationem rationum iam dicta-
rum, & grauissimorum dam-
norum quæ peccatum impor-
tat, plurimum ad eius dete-
stationem conferre posse. de-
inde vitandas occasiones &
pericula peccandi, vt sunt pra-
uæ societates, loca suspecta,
personæ lapsibus nostris accõ-
modæ. quin etiam serio re-
colendam Christi assertoris
nostri passionem mortisque
acerbissimæ cruciatus, alia-
que beneficia incõparabilia,
quæ largissima manu in nos

contulit, vt amore sui nos
 flammaret. postremo medita
 tionem prædicabat mortis
 iamque imminentis, ac terri
 rissimi iudicis sententiam
 timam, ac formidolosissimam
 mox fulminaturi, quem nullo
 latet secretum, qui peccata
 nostra infinite odit, qui vult
 ac potest ea æternis cruciatibus
 vindicare. Hæc sunt medicamen
 ta animorum, quæ
 maiorem in modum com
 mēdabat, quod non moueat
 modo sed extrahant penitentiam
 humorem peccati. Alia quæ
 dam, sed minus valida, for
 tassim vulgo tradi solent: vt
 primum quidem in initiis vitio
 rum subrepentium occurren
 dum.

dum
 stis
 & p
 cap
 cat
 tra
 ro q
 tum
 fuer
 opp
 vt b
 quo
 si se
 die
 seri
 pab
 adn
 fact
 mor
 sam

dum. Nam in confinibus ho-
stis arcēdus est: cum intrauit,
& portis se intulit, modum à
captiuis nō accipit. Ita si pec-
cato ius aliquod voluntate no-
stra datum est, faciet de cæte-
ro quantum volet, non quan-
tum permiseris. Præterea, cō-
suetudo contraria viriliter
opponenda: quia æquum est,
ut bona consuetudo excutiat
quod mala instruxit. Demum,
si sedulo totum diem quoti-
die ac præcipuè vesperi excus-
seris, vitia radicitus extir-
pabis. sic enim animus se ipse
admonet, ac speculator sui
factus cognoscit optime de
moribus suis, & apud se cau-
sam secure dicit.

Hoc

Hoc satis. Estne aliud quod
à me postules?

PHILOMATHES.

Næ ego deinceps in omnibus
gratiæ referendæ occasionem ex
cubabo, pro tali humanitate &
benignitate qua me complexus
es: non solum enim memoriam
michi auditorum excitasti, sed
pios etiam motus attulisti, penitus
eosdem (fas mihi hoc dictum) quos
nuper ipsemet buccinator è sug-
gestu. neque vero huius temporis
tantum hic fructus erit, spero,
sed maturescet & feret atatem.
quoties unque scilicet hostis ho-
minum vaser ac callidus me suis
tentationum illecebris ad delin-
quens

quer

Spec

nibu

Por

co la

mo e

rate

non

get

S

filio

eriat

nere

bis t

tia

liqu

his e

reco

quens

peccatoris & iusti. 65

quendum instigabit, obijciam ei
Speculum hoc peccatoris cū om-
nibus malis qua in eo cernuntur.

Porro etiam magno bono publi-
co latius manabit in vulgus. ne-
mo enim tam extreme ac despe-
rate improbus futurus est, qui
non inspecto hoc Speculo se colli-
get atque resipiscet.

Sed hoc eodem sine atque con-
silio plurimum profuerit aliterū
etiam Speculum Iustorum propo-
nere, in quo Dei gratiam, quā no-
bis tollit peccatū, omniaque gra-
tia effecta contemplerur: hoc
liquidem initio promisisti. Age de
his etiam tibi disserendum. quo ad
recordaberis, ac tum fidem tuam
cumula-

cumulatissime liberaueris, ac
 tus promissum expunxeris.

S P E C V L V M
 I V S T O R V M.

P O L Y M A T H E S.

Ardorem mihi injicit ta-
 ferix petitionis pondus. Se-
 ad asperum & arduum
 collem vocas, in quem in-
 rim eniti est animus. vires
 pro animo non fuerint, igno-
 sci postulo. Quid est igitur
 gratia?

1. Gratia est habitus diu-
 nus, siue donum animæ in-
 sum, lumenque supernatura-
 le; profectum à Deo patre lu-
 minum, sine quo mereri, aut
 ad portam salutis pertingere

nemo

nemo potest.

2. Gratia est participatio quædam naturæ diuinæ, id est, supra modum eximiæ sanctitatis Dei, bonitatis, puritatis, nobilitatis infinitæ: cum videlicet homo segregatus iam ab hac colluione & contagione, quam ex Adæ mortalitate traximus, cõsors fit excellentiæ diuinæ, & seipsū exuēs, induit Christum Iesum.

3. Gratia est pignus vitæ beatæ & immortalis; quinimmo initium ac radix coelestis gloriæ.

4. Gratia nos vsque eò nobilitat, vt quadam ratione Deum ex homine faciat. agnoscite, ô Iusti, vestram dignitatem.

5. Gratia

5. Gratia est bellissimum or-
namentum atque inæstimabile
le *Keimelion*, quo anima De-
sponsa cohonestatur.

6. Gratia thesaurus electo-
rum est, & fons omnium co-
lestium bonorum.

7. Gratia est magnæ reginæ
vestitus deauratus, arte ma-
nuque S. Spiritus quasi ela-
boratus, quo tam formosa,
tamque gratiosa ante oculos
Dei statuitur, vt eam in filiam
adoptet.

8. Gratia tantum bonum est,
tantus honor, dignitas, pul-
chritudo, voluptas, vt omnia
id genus bona mundi infinite
superet. quin omnium pro-
fus bonorum seminarium cen-

seri de-

scribetur.

9. Gratia est manna absconditum, & fructus vitæ æternæ.

10. Gratia est pabulum animæ suauissimum, supra mel & fauum.

11. Gratia est panchrestum antidotum cōtra omne virus animæ.

12. Gratia est arx munitissima, & propugnaculum inexpugnabile.

13. Gratia est Christi ducis ac liberatoris nostri vexillum triumphale, sub quo omnes electi militant militiam bonam.

14. Gratia est flagellum improborum & demonum terribilissimum.

15. Gratia

15. Gratia est clypeus, lo
ca, gladius, lancea validi
ma, cum ad facienda tum
vitanda vulnera nostrorum
hostium, mundi, carnis, spi
rituum malorum.

16. Est armatura probati
ma, quæ nos à capite ad ca
cem protegat; nullus ut ve
neri in corpore pateat loc

17. Gratia tam admiranda
virtutis est, ut Diaboli ma
cipia, ac bruta animantia
est, homines qui in motu
feros ac belluinos degen
rauerant, ad statum Angelo
rum, ac proxime ad diuinam
naturam traducat.

18. Ut paucis concludam, gra
tia sedes ac domicilium est

præpotētis Dei, lectulus, quo
que aureus extra modum cul-
tu magnifico, in quo requief-
cat sanctissima Trinitas, Pater,
Filius, & Spiritus sanctus.

Hic insillo, hic hæreo, nihil
quod supra ista sit in descrip-
tione gratiæ reperire possum.

PHILOMATHES.

Dedisti me in stuporem, atque
animum sane addidisti, ut pro
gratiæ diuinæ conseruatione,
nullos labores, nulla pericula,
nullas dimicationes, nec mortem
denique ipsam, si opus sit, refor-
midem. Sed ne moleste feras
audaciam meam in postulando,
oportet te etiam nunc vela pan-
dere, & nauim altius immitte-

*re in rerum diuinarum frequen-
 Explica mihi huius gratia
 rationes, ac bonorum copia
 secum in animam inducit.*

POLYMATHESES.

Si rem pendas æqua iu-
 lance, nescias an plus ma-
 peccato, quam è gratia
 in animam deriuetur. no-
 tamen alte penetrare
 mare, sed litus potius

1. Primo itaque gratia
 Etissime Deo deuincit, ac
 astringit, propemodum
 vna ex utroque conflectur.

2. Gratia tuam animam
 stituit Christi Domini ac
 seruatoris sponsam pudic-
 mam, & sororem, Patris æ-

ni Filiam amantissimam; tem-
plum denique augustissimum
Spiritus sancti.

3. Gratia te regni æterni par-
ticipem facit, & (quod con-
sequens est) socium, contu-
bernalem, ac fratrem dulcis-
simum omnium Sanctorum; ip-
sius denique reginæ rerum
omnium, excepto rege, digni-
tate principis filium.

4. Gratia te dignum reddit,
qui possis assidere in cõuiui-
o magni Dei, & de cibo eius re-
gio delibare.

5. Gratia expedit animam
culpâ, quas contraxit, eam-
que reconciliat Deo.

6. Gratia incitat voluntatem
ad omnia rectè facta, dicta,
D cogitata,

cogitata, in ijsq; eam firmat

7. Gratia tantum tibi confer-
fert roboris, (vt teste D. Th.
Aquinate) minimus eius gra-
tus sufficiat debellandis om-
nibus dæmonibus, atque pe-
ccatis.

8. Gratia pœnas æternas ve-
let in temporarias cõmutat

9. Gratia Deum demerere
operibusque nostris ^{viam}
æternam promerendi ^{viam}
tribuit; ac demum merita
omnia peccatis deperditari-
stituit.

10. Gratia animum format
atque componit, vitam mo-
resque nobilitat, actiones
regit; agenda & omittenda
demonstrat, denique guber-
natio

na culum est, & per ancipitia
fluctuantium dirigit cursum.

11. Gratia concupiscentiæ
ardorem immodicū mitigat,
ac moderatur.

12. Gratia effrænes animi
motus, affectusque cohibet.

13. Gratia te omnibus casti-
bus ac ludibriis humanis,
tentationibusq; superiorem
facit.

14. Gratia omnes animi la-
bes expellit, omnes vitiorum
igniculos reprimi, omnia
semina elidit.

15. Gratia excolit animum,
vt ad omnem virtutem efflo-
rescat.

16. Gratia mirificè mentem

illustrat, fitque scientiarum
 omnium humanarum diuina-
 rumque seminarium: exci-
 quoque memoriam ad ca-
 stia contemplanda, & diuina
 beneficia recolenda.

17. Gratia accendit affectum
 ad opera sublimia atque
 heroica, qualia sunt charitas
 erga Deum ac proximum
 dentissime, poenitentia item
 atque afflictionum corporis
 quo premēte vrgetur animus
 atque in vinculis est, vix
 possit assurgere ad diuina.

18. Gratia erigit animum
 cuncta despiciat, neque exte-
 latur fortuitis, neque frangit
 tur, veraque voluptas sit vo-
 luptatum mundi contemptio.

19. Gratia

19. Gratia dulce, & amabile reddit iugum Domini, vt volupe fit decurrere viam virtutis.

20. Gratia virtutes omnes, ac dona spiritus sancti menti inferit, & inserta custodit; humilitatem nimirum, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, aliosque habitus bonos; nominatim vero (quod primo dictum oportuit) castitatis pretiosissimum qua corporis, qua mentis thesaurum illibatum tuetur.

21. Vt rem in pauca conferam, gratia (quod caput est) Deum opt. max. accipit hospitio in anima, quã solatur, quam defendit, quam gubernat,

nat, quam dirigit ad celestem
patriam; in qua item dilectio
pascitur, in qua triumphat
in qua conquiescit.

Hæ sunt opes, & copiaz tu
ō felix anima, quibus te
primè nobilitatam gratia
euehit in sponsam Dei, re
nam cæli, dominam vniuersæ

PHILOMATHES.

O documenta illustrissima
cam, an saluberrima omnibus
hominibus, aut qui sunt, aut
turis! vtinam omnes mundi pla
gas peruadere illorum cognitio
vsusque possit! nihil certè optat
lius his temporibus, nihil post
ritati fructuosius videri debet.

Itaque

Itaque his tam diffusè commemora-
 tis, quid reliquum est,
 Polymathes, nisi ut huic nostræ
 sermocinationi extremam ma-
 num imponas? Si te ad extre-
 mum rogauero ut subsidia etiam
 quadam suppeditare non graue-
 ris, quibus Dei gratia custodiri
 ac defendi possit; merito me re-
 uocies ad ea quæ supra de reme-
 dijs peccati dicta sunt, non ab-
 similia huic proposito. proinde
 supersedebimus hoc genere ora-
 tionis. potes ergo iam nauim
 ad portum flectere, quod uelifica-
 tio nostra ab initio directa fuit.
 Sed num signa aliquot comme-
 ministi, seu coniecturas, quibus

cognoscamus Dei gratiam non
 inesse? attigit hanc etiam partem
 Concionator.

POLYMATHESES.

Memini, etsi obscure. factum
 operæ pretium sit etiam in
 hoc genere quicquid occur-
 rerit exponere, nihil ut
 hac materia desideretur. Scilicet
 palmam in meta, non in car-
 ceribus figendā. Tu ergo lib-
 teua, si quando lapsus memo-
 riæ notabis.

SIGNA DIVINAE
 GRATIAE IN HO-
 MINE.

1. Primum est replicata memo-
 ria

peccatoris & iusti. 81

moria præteritorum annorū
culpas cum magno animi sen-
su deplorare, & concepto fir-
missimo emendationis propo-
sito eas vehementissime de-
testari.

2. Magnum quoque dat sui
specimen gratia in animo, si
quis magna cōstantia legi di-
uinæ sic parere decreuit, ut
nec ullius tormenti vi, aut me-
tu, nec mortis vitandæ causa,
velit vllum Dei præceptum
infringere; semperq; in hoc
proposito, susceptoque confi-
lio statuit permanere.

3. Emicat etiam foras, & sui
signum dat gratia in homine,
siquis multorum annorū spa-
tio cohibuerit ac continaue-

D 5 rit

rit sese à peccato mortife-
nam rectè D. Gregorius, *Pe-*
catum unum, inquit, quod
pœnitentiam non deletur,
pondere citò trahit in aliud.

Ac quemadmodum ca-
uer aliquod quamprimò
foctorem solet emittere, quod
expers esse animæ prodatur
sic anima peccato mortife-
citò alterius peccati foctore
mortis argumentū edit. Vnde
colligitur, Contrariorum
gibus, si longo temporis
teruallo nullus in anima pe-
cati putor deprehenditur,
vitam gratiæ etiamnū ineffe-
4. Siquis libris pijs legendis
sacrisq; concionibus audien-
dis, atque in vniuersum bonis

ope

operibus cum laudis magno-
pere delectetur, solideque
reficiatur.

5. Si quis ad rerum humana-
rum, omniumque mundi ille-
cebrarum contemptionē fre-
quentes sentiat impulsus.

6. Siquis ad coelestem pa-
triam identidem suspiret, &
in hoc exilio vel potius valle
lachrymarum se quasi vincu-
lis præpeditum diutius reti-
neri molestè ferat; cum rege
Dauid, dum ait, *Hei mihi quia
incolatus meus prolongatus est.*
& cum D. Paulo, dum cupit
dissolui & esse cum Christo;
exclamans interim, *O infelix
homo, quis me liberabit de cor-
pore mortis huius?*

D 6

Siquis

7. Siquis diuina Sacramenta
Confessionis, atque Eucharis-
tiæ pie frequentat, tanquam
fontes vberimos cælestium
bonorum.
8. Siquis omnem iniuriam
ac contumeliam didicit silen-
tio ferre, vel potius beneficiis
superare, pariterque in omni
fortuna semper eodem vultu
atque æquabili animo sibi
constare.
9. Siquis omnem mundi lu-
xum abhorret, & ad sempiternam
anhelans gloriam, omnem
mundi excellentiam, omnes
honores, omnes principatus
nullo loco habet, immo citius
dixerim conculeat ac pro ni-
hilo ducit, vt se arctius Deo
suo

suo coniungat.

10. Eximium quoque gratiæ præsentis signum est, perpetuum quoddam orationis studium, ac perseverantia in exercitio pietatis.

1. Frequentibus Dei inspirationibus ad meliora inuitari; suamque voluntatem ad Dei nutum fingere & accommodare.

12. Vltimum diuinæ gratiæ indicium est (vt sim breuis) incendium quoddam amoris erga Deum in animo sentire, idemque propter Deum in proximum deriuare.

Habes signa Philomathes, quibus quadamtenas vtcunque doceri de statu gratiæ ac

firmari possumus, qui cetero
 quin pendente vestigo imus
 & querimus per coniecturas
 num plura tibi occurrunt
 Festinanter siquidem dixi. Vt
 ij qui oppido, aut metæ accedunt,
 quam destinant, magis
 properant: sic ego in enumeratione mea.

PHILOMATHES.

Id ipsum mihi pro ea sane
 debuit gratissimum fuit. signa
 vero quibus distinctam gratiam
 virtutum gemmis animam
 cognosci posse demonstrasti, satis
 animi sententia recensuisti; &
 sufficere aliqua ratione possunt,
 ut inter spem metumque nimis
 pendentes ac incerti fluctuare
 & sinamus. O felices, ac beatos
 qui

qui hac in se, etsi nō omnia, certe aliqua ex parte deprehendunt. nam cum omnino aliquibus indicis opus sit, quibus velut anchoris navis anima firmetur in hoc mūdi pelago, quanta erit ista cōsolatio, posse vel omnia in se inquirendo reperire, vel certe precipua, ut certa cū fiducia ad aeterna salutis portum appellere queāt. nunc illud superest, quod mihi etiā auditu sane quā iucundū fuerit, num quid omnibū putes in hac nostra enarratione?

POLYMATHE S.

Nihil admodum. sed quæ dicta sunt hactenus qui mente secum reputet, quis non ingenti voluptate perfundatur, si quis aliquot in se salutis

sue

suæ argumenta rimari, atque
agnoscere valeat? merito hu-
iusmodi felices prædicabas,
cum habeant in sese omnes
numeros felicitatis. Porro
quo facilius huc pertinge-
mus, nihil conducibilius ar-
bitror duobus istis speculis,
quæ proposui peccatoribus
pariter ac iustis. hæc crebro
inspiciamus, & in altero qui-
dem peccati malitiam, in al-
tero gratiæ bonum inæstima-
bile contemplemur; sic finem
principio lubet iungere, & quã-
do vtriusque rei notitia iam
aliqua, Dei beneficio, parta
est, pergamus porro atque e-
nitamur in posterum utilita-
tem ex ea magnam capere.
Quanti

Quanti (ô magne Deus !) gra-
tiam illam æstimari par est,
cuius infimus gradus omne
aurū, omnes gemmas, omnia
quibus mundus pretiū tribuit
infinite trāscēdit? quid splēdi-
dius gratia, quid dignius, quid
fructuosius? semen veluti no-
bilissimū est, quod in anima
hominis iusti, tanquā in bo-
no solo sparsum facile com-
prehendit, & se explicat, fru-
ctusque meritorū lætissimos
producit. Omnis itaque ad-
hibēda est cura, omnibus ner-
vis contendendum, vt rectē
in mente custodiatur; nihilq;
tam potens sit in huius mūdi
periculis ac procellis, quod
eam nobis eripiat, sed vt flu-
uij quū

uij quidam per media maria
transire dicuntur, & serua-
suã vndam, suamque dulcedi-
nem; sic nos per tumultus ci-
cūfusus ad patriã tendamus
vt falsedinem nullam traha-
mus ex hoc pelago malori-
dulcedinemque diuinæ gra-
tiæ semper retineamus.

Ex altera vero parte Specu-
lum peccatorum docet nos
supra omne malum vehemen-
tissimè dictis, factis, cogitatis
fugere peccatum; quo pre-
tiosissimum gratiæ thesaurum
dissipamus, quo omnia iam
dicta peccatorum damna in-
currimus, quo nos in perpe-
tuæ damnationis barathrum
scientes, prudentesque præci-
pitamus.

pitamus. At quid est quod homo tantam sibi perniciem accerfere non veretur? quid nisi fallax voluptas, aut umbra potius voluptatis, fumus honorum, vilissimi lucelli cupiditas, aliquantulum terræ albæ, aut flauæ? O profundam cecitatem! ô iniustos rerum æstimatores, quorum mentes tantus stupor oppressit, ut res fallacissimas, aut rerum potius imagines, atque umbras æternis animarum, corporumque cruciatibus commutare velint? quis tam efferatus, quis tam agrestibus institutis vivit, aut contra naturæ studia tam vehementer obduruit, quid non dicam fidei, quam profite-

profitetur, sed rationi ac na-
 turæ suæ inimicissimum non
 iudicet? Quod autem Deus
 subinde poenas illas extre-
 mas differat, ut peccatoribus
 spatium sit emendandi qua-
 deliquerint; hoc profecto in
 finitæ ipsius misericordiæ, et
 benignitati adscribendum.
 Interim certissimo constat,
 admissio peccato quamprimum
 deberi poenas sempiternas;
 durum quoque, atque infan-
 tum subitæ mortis genus in-
 stitissimè cælitus irrogari pos-
 se, atque adeo sæpenumero
 hæctenus irrogatum fuisse,
 imò etiã sæpe irrogari: quod
 meritò in se quisque refor-
 midet, qui repetitis idemti-
 dem

den
 ctar
 Au
 te a
 dig
 tim
 nos

Ad

peccatoris & iusti. 93

dem culpis Deum ad vindi-
ctam prouocare non desistit.
Auerte hoc summe Deus, auer-
te ab homine, pro quo mori
dignatus es. hoc esto vlti-
mum votum hoc suspirium
nostrum.

*Ad maiorem Dei gloriam, ac
Deipara Virginis Maria.*

C

Cont
tum
de
sig
Acce
bus
cen

Enal
H
So
Co
La
de
Ma

Apuc
A

CLAVIS PARADISI.

Contritio quàm necessaria, quarumque differat ab attritione: de actibus itidem contritionis sigillatim.

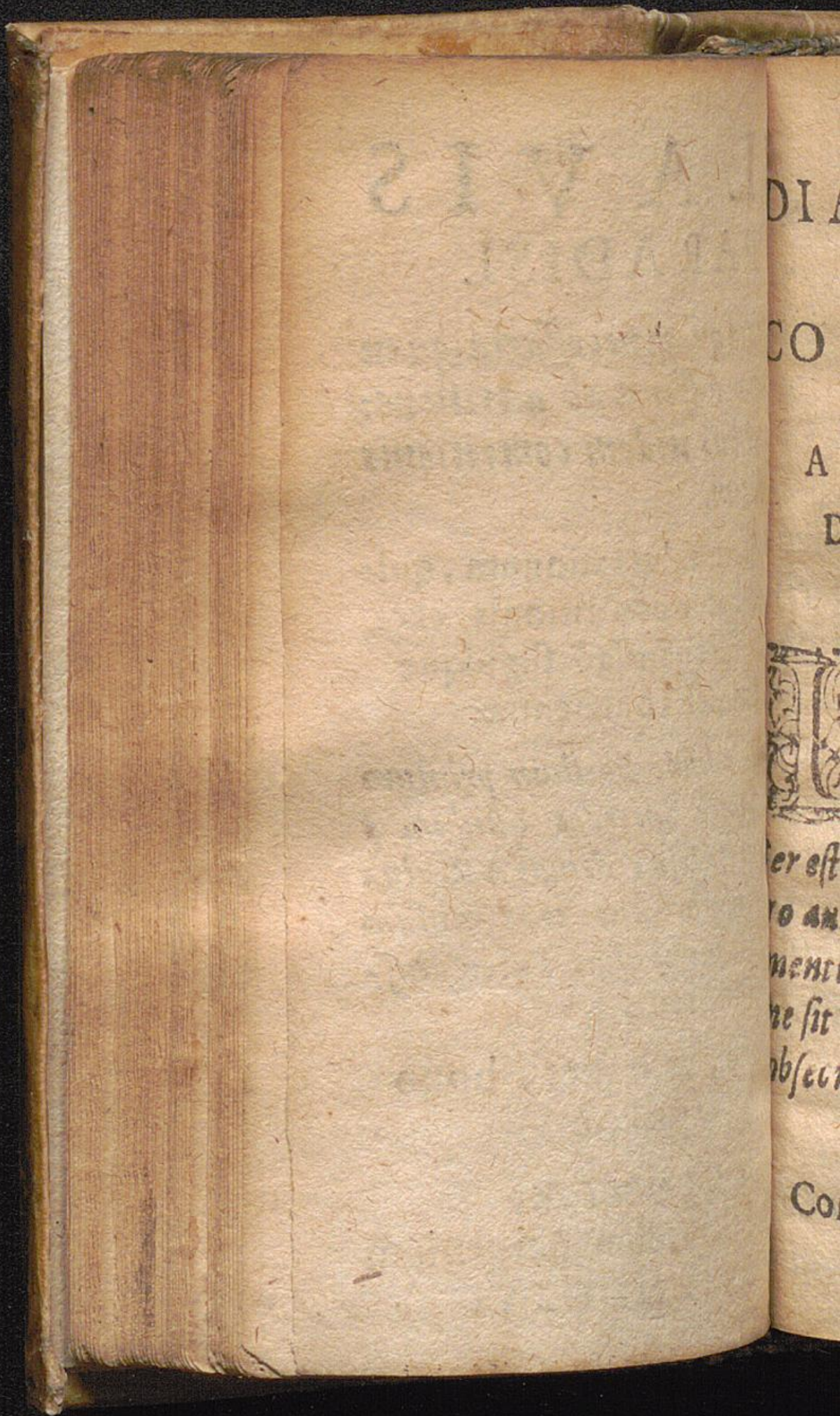
Accessit cumulus rationum, quibus probatur contritionis excendæ frequentia: simulque Examen conscientiæ.

Emulgavit hunc libellum primum Hispanicè Sacerdos quidam de Societate Iesu, deinde à Regina Confessario huc transmissum Latinè vertit alius Pater eiusdem Societatis.

Magno, vt liquet, bono publico.

*COLONIÆ,
Apud Conradum Butgenium
ANNO MDCXVI.*

DIA
CO
A
D
er est
o an
ment
ne fit
obsec
Co

DIALOGISMVS
DE
CONTRITIONE
ET

ATTRITIONE.

Doctor & Discipulus.

DISCIPVLVS.

Hicceat mihi per tuam
humanitatem hodie
id quod nostra omni-
umq; plurimum in-
terest, ex te quaerere. Saepenum-
ero audire memini, quantum mo-
menti ac ponderis in Contritio-
ne sit ad salutem. ediffere mihi
obsecro, quam sit illa necessaria.

DOCTOR.

Contritio, si verè æstima-
mus,

mus, res est vna tam eximie
 tamque homini salutaris,
 quātumuis grauissimis le-
 ribus sit obstrictus, veniat
 petrare, atque in pristina
 gratiā huius ope restitui po-
 sit: imò etsi contigerit reser-
 tē mori, sine copia Cōfessionis
 aut vllius Sacramenti, di-
 lute nihilominus ne utique
 dubitandum. Contra vero
 quis culpę mortiferę sibi
 scius è vita decedat, quam
 Attritionem senserit (expet-
 interim Sacramenti) certum
 mum est æternis ignibus
 cipandam.

*Quid discriminis est inter Cōfessionem
 et Attritionem?*

trit
 me
 poss
 qua

D
 ab a
 veri
 tus

Rect

an
 Deu
 bon
 nia
 quic

trititionem & Attritionem? ta-
met si enim distinguere ipse non
possim, tamen video immane
quantum inter se distent.

DOCTOR.

Distingui commodè altera
ab altera nō potest, nisi priu-
vtriusque vis ac natura peni-
tus cognoscatur.

DISCIPVLVS.

Rectè. Quid igitur est Contritio?

DOCTOR.

Contritio est perfectus
animi dolor ob offensum
Deum, quem, vt summum
bonum, summè, seu super om-
nia diligere tenemur. qua
quidem definitione fundi-

E 2

mentum

mentum Contritionis statuitur Amor Dei super omnia iuncta consideratione summa bonitatis ac benignitatis diuinarum perfectionum. Desiquidem, velut è fonte emanat ille dolor, quem dicimus propter offensam tantam, tamque exhaustam Dei bonitatem. Præterius porro principium eius satis patet esse fidem diuinam sine qua impossibile est placere Deo.

DISCIPVLVS.

Satis assequi videor quæ sit de Contritione. Iam quid est Contritio?

DOCTOR.

Est dolor animi de peccato

non præcipue ille quidem fundatus amore Dei super omnia; sed ortus ex timore æternæ damnationis, vel consideratione foeditatis peccati, vel huiusmodi aliis causis. Intelligis iam præcisè in quo discrepet Contritio ab Attritione? illa potissimum nititur amore Dei, hæc timore poenarum, aut simili aliqua consideratione.

DISCIPVLVS.

Intelligo. sed illud etiam expone, an dolor ille ex metu poenarum aut aliunde conceptus, ut dixisti, bonus censendus sit, an inutilis ac malus?

DOCTOR.

E 3

Nequa-

Nequaquam inutilis, aut
 vitio ponendus, sed bonuse
 ac donum Dei, quo animus
 præparatur, atque exurgens
 incipit ad statum gratiæ: non
 uoluit quippe odium peccati
 ac propositum emendationis.
 Cæterum non est perfecta
 dolor, sicut Cōtritionis; qui
 non informatur amore Dei
 perfecto. hinc Attritio voca-
 tur seu Contritio imperfecta.

DISCIPVLVS.

*Si quis confiteretur ritu Ca-
 tholico, sed sola instructus At-
 tritione, vtrum is peccatorum
 veniam, ac Dei gratiam obtine-
 re posset?*

Do-

DOCTOR.

Omnino, quia virtus Sacramenti, vt Theologi loquuntur, facit ex attrito cōtritum. quæ ratio quoque inter optimas vna est, cur expediat crebrò confiteri, vt attritionis defectum suppleat vis Sacramenti.

DISCIPVLVS.

Nimirum hinc colligo, me posse, vt Dei gratiam consequar, contentum esse actibus attritionis, crebrior modo Confessio accedat: quandoquidem Contritio per quam difficilis est, & conatus validos requirit.

DOCTOR.

Rectè ac salutariter feceris,

E 4

si fre-

si frequenter sacra confessio
 ne animam expiaris: sed illud
 non minus prouide & cōsi-
 to, qui frequentes etiam ad
 Contritionis elicere adfue-
 scunt nam etsi contritio sola
 diuinae gratiae impetranda
 sufficiat, absque Confessione
 (voluntas modo adsit ei
 obeunda quo tempore prece-
 ptum urgebit) tamen cum illud
 sit admodum difficilis, ut no-
 st; , semperque in huius vice
 caligine, ac tenebris, anime
 suspenso ac dubio fluctuan-
 dum sit, veramne contritio-
 nem habeamus, nec ne; oportet
 nostrae contritioni iungere
 Sacramentum Confessionis,
 ne in negotio æternæ salutis
 ea que

ea e
 mu
 nec
 Sac
 tie
 no
 on
 pe
 ha
 A
 ni
 E
 tu
 b
 e
 c

ea quæ sunt parum tuta secte-
mur. at quanto etiam magis
necessarium est salutare hoc
Sacramentum vsurpare, quo-
tiescunque apparet dolorem
nostrum non esse nisi attriti-
onem, seu contritionem im-
perfectam? itaque grauius
hallucinans, dum te d'cis
Attritione contentum, aliud
nil magnopere requirere.

DISCIPVLVS.

Ego vero à te expectoratiorem
tua assertionis, vt me probes
hallucinatum.

DOCTOR.

Ratio in promptu est, non
enim statim, commisso pec-
cato, ad manum tibi semper

E S

est Sa

est Sacerdos, cui illud aper-
as, vt absoluaris: quin imo
accidere haud rarò potest, vt
desit spatium confitendi sub
ita morte præuento (quis nã
que illud tibi certo spon-
dit?) aut mille alijs vijs, Sa-
cramenti poenitentię exper-
oculto Dei iudicio è vitæ
abripiaris. Sed fac te rã
confessum de culpis totius
vitæ mori, anæ ingens ma-
lum videtur tanto tempore
pati Deum inimicum fieri
atque infensum, cum attritio-
tua te illi reconciliare non
possit? anæ damnum grauif-
simum, omnia bonorum ope-
rum merita deperdere, qui-
bus a primis initijs scelerum

ad-

tanti momenti, à quo pende
 falus anime tutiora semper
 ligenda quis non vider? Qu
 cum ita sint, nescio profecto
 quid intelligant qui hoc non
 intelligunt, quanti moment
 sit contritio ad salutem.

DISCIPVLVS.

*Tam ample de bono contriti
 nis disseruisti, vt de eius neces
 sitate iam non ambigam: illud
 vero vt cognoscam vehementer
 etiam atque etiam scire exopto,
 quo pacto ad eius perfectionem
 peruenire possim, quique sint
 actus eius particulares.*

DOCTOR.

Tres omnino actus in ra
 tione sui complectitur, do
 lorem,

lorem, propositum, petitionem.

DISCIPVLVS.

Agedum de primo doce quid sentias, atque ita doce, vt idem ipse sentiam.

DOCTOR.

Concipiendus est dolor animi appretiativæ, vt dicunt, summus, ob offensum Deum, quia Deus est, id est, omni amore, obedientia, & honore longe longeque dignissimus.

DISCIPVLVS.

Quibusnam considerationibus dolor istiusmodi excitandus ac corroborandus est?

DOCTOR.

E 7

P

Diu, multumque cogitan-
dum, quam inæstimabile bo-
num lethali culpa nobis pe-
reat, nimirum diuina gratia,
quæ omnia bona creata dig-
nitate transcendit: eoque
iactura illius maxime pon-
deranda ac deploranda est,
propterea quod cæterorum
omnium bonorum iacturam
magnitudine superat, quan-
tumuis omnia simul iungas,
opum affluentiam, honores,
bonam valetudinem, vitam
ipsam. Secundo perpédi pos-
sunt cætera quoque peccati
mortiferi damna, cuiusmodi
sunt, nos eare constitui capi-
tales Dei inimicos, mancipia
Sathanæ, foedos atque instar
malorum

malorum dæmonum execra-
biles, reos æternæ damnatio-
nis; quæ si singula per se tãta,
tamque horrenda sunt, vt o-
mnia huius vitæ mala, dam-
na, tormenta in vnum acer-
uatim collecta infinite exce-
dant; quid simul omnia con-
globata nostris animis per-
mouendis poterunt? Quocir-
ca non vanè dixi, dolorem de
peccato, tanquã summo ma-
lo, summũ quoque esse oportere.
deinde si vel vnicũ pec-
catum tot malis stipatum sit,
quid erit innumeris animam
obstrictam gerere?

DISCIPVLVS.

*De primo actu satis. explica
secundum.*

Do-

DOCTOR.

Is est firmum emendationis propositum, manans itidem ex amore Dei super omnia: nihil ut sit in rebus humanis tam expetendum, nihil reformidandum, ut ad peccatum iterandum inducere valeat: quandoquidem (ut supra commemoratum est) nihil est æquandum bono quod peccando perditur, nihil quoque malis ac detrimētis æquiparandum, quæ incurruntur.

DISCIPVLVS.

At qui illud propositum generale est, opinor, quod explicasti, non quæ specialia sunt in hoc in-

hoc inclusa atque inuoluta?

DOCTOR.

Plane multa sunt, quæ quasi partes sub hoc genere continentur: exempli gratia, propositum restituendi cuique quod suum est, & Dei mandata, Ecclesiæque pariter omnia observandi; voluntas item munus suum probe exequendi, nihil ut desideretur quod officij ratio exigat; voluntas peccata ipsa, etsi contritione deleta (quod incertum semper manet) clavis Ecclesiæ subiciendi in Confessione, ad minus ubi tempus præcepti aduenerit; voluntas poenitentiam iniunctâ implendi, & quo plenior
fatis

satisfactio adhibeatur, se su-
aque omnia Deo offerendis
voluntas denique occasiones
peccati proximas euitandi.

DISCIPVLVS.

*Iam quis tertius actus Con-
tritionis?*

DOCTOR.

Petitio certa cum fiducia
obtinendi à Deo veniam
peccatorum, gratiam emen-
dationis, perseuerantiam in
bonis operibus vsque ad
mortem.

DISCIPVLVS.

*Ecquod fundamentum est ta-
lis petitionis ac fiducia?*

Do.

DOCTOR.

Nitimur tum bonitate ac
 misericordia Dei infinita,
 tum Christi Domini ac Ser-
 uatoris nostri meritis, quæ
 nobis pretiosissimi sanguinis
 effusione, atque acerbissima
 morte peperit.

DISCIPVLVS.

*Gaudeo, & gratulor nobis de
 tanta contritionis excellentia.
 atqui trade mihi etiam praxim
 quandam ac methodum eorum
 quæ dixisti, qua quotidie uti ac
 frui possim. Virtutis siquidem
 laus omnis in actione consistit.*

DOCTOR.

Praxis optima Contritio-
 nis exercendæ est per modum
 orationis, qua tibi iã præibo.

EX-

EXERCITIVM
CONTRITIONIS.

DOMINE IESV
CHRISTE, ve-
rè Deus & homo, Cre-
ator pariter ac Redem-

1. Actus. tor ; 1. DOLEO ex
intimo corde me offe-
diffe diuinam tuâ ma-
iestatē, quia tu es De-
us meus & omnia, quæ
super omnia diligo &

2. Actus colo. 2. PROINDE
firmiter statuo ac pro-
pono, me non amplius
te offensurum, sed oēs
peccandi occasiones
pro viribus deuitatu-
rum:

rum: me insuper de
noxis meis ritè cōfes-
surū, & poenitentiam,
quæcunq; imponetur,
impleturum: ad pleni-
orem verò Satisfactio-
nem hodie tibi me ip-
sum offero, vitam me-
am, & mea omnia, &
omnes labores meos.

3. Actus. 3. ET quemadmodum
rogo te suppliciter &
flagito veniã delicto-
rū, ita confido me eam
impetraturū, per infi-
nitam misericordiam
ac benignitatem tuã,
per merita quoq; pre-
tiosissima sanguinis ac
sanctissimæ passionis
tuæ:

tux: datur um te quoque
tiam emendandi vitam
am, & in bono persevera
vsque ad finem. Amen.

DISCIPVLVS.

*O praeclarissimam doctrinam
ô consilium diuinum! sed
ties, quæso, id opere præstant
censes?*

DOCTOR.

Ex usu fuerit quotiescum
que se homo, qua est fragi
litate, lapsum aduertet in pe
ccatum, hoc pacto contritio
nem elicere: nequando forte
improvisa morte occupatus
minimo momento ad æterna
supplicia detrudatur; vel sal
tem, ne vel tantillum maneat
in dete-

in detestabili statu peccati.
Quin etiam expediet quoti-
die, vt minimum bis id ipsum
exercere, manè & vesperi, ne
quâ fortasse incuria, quod
tanti momenti est, salutis no-
stræ negotium in discrimen
adducatur.

DISCIPVLVS.

En, hodie firmissime apud
me constituo, ne vel transuer-
sum unguem à consilio tuo tam
salutari discedere. precor etiam
Deum Opt. Max. vt mercedem,
quam hæc opera in me instituen-
do posita exigit, tibi aliquando
reponat. Dic tu quoque, amabo
te, in quo ego vicissim tibi grati-
ficari possim?

Do,

DOCTOR.

DEVS tibi det gratiam
 robur, vt semper in hac
 mi sententia permanear. O
 tu Dominum Deum pro
 vt quod te voce docui, o
 item ego quoque imp
 possim, quoad vixero, o
 ratione ac via pariter, sp
 ad portum nostræ salutis
 coelestem illam Ierusal
 exultantes, ac gaudis
 umphantes pertingemus
 æternum simul erimus,
 videbatur DEVS Deorum
 Sion.

Ad maiorem Dei gloriam.

DE FREQUENTI
CONTRITIONE

SIVE

*Ratio aliquot è medio sumpta,
quibus pia consuetudo com-
mendatur crebro excitanda
Contritionis, mane saltem
ac vesperi.*

I. RATIO.

CV M initium sapientiæ
est timor Domini, vt sa-
cræ Scripturæ monumenta
testantur: nihil antiquius, ni-
hilque prius ducere peccator
debet, si recte atque ordine ex
diuinæ sapientiæ præscripto,
vitam instituere decreuerit,
quam vt sæpissime cum Deo
F suo in

suo in gratiam redeat: hic studium, hic cogitationem quotidie defigat, in hoc omne corporis animique nervos extendat,

2. Alia omnia pia exercitia quantumuis sancta ac salutaria, necesse est hoc Contritionis exercitio, tanquam fundamento omnis pietatis, sustentantur ac fulciantur: sine quo salutem, cum Contritione, nullis adminiculis, sit per se salutis. quocirca porius huic virtuti tantum momenti, tanquam necessitatis, quam vllis aliis impendi oportet,

3. Cætera quoque pietatis exercitia

ex
nu
mi
tis
gu
de
hæ
om
in
qu
rep
titu
ma
dar
cia
cor
cum
fer
mo
top

digne satis præ ceteris laudibus affici, aut prædicatione efferi.

4. Theologorum quorundam grauissimorum sententia est admodum probabilis, periculo mortis nos astringit peculiari præcepto Contritionis pro viribus eliciende, que Attritione absolute sufficere, vt infra etiam vberius dicemus. Quod cum ita se habeat, quicumque hanc artem Contritionem excitandi omnium difficillimam sanus atque incolumis non didicerit, verendum est, ne frustra eam exercere nitatur defectis viribus in extremo spiritu, dum ingruent atque inualescent gemitus

mitus mortis. Itaque dum vi-
uimus ac valemus viribus e-
tiamnum integris, quantum
cura, labore, vigilijs animi,
corporisque viribus eniti, at-
que efficere poterimus, hanc
artem, hanc animi exercita-
tionem, hanc philosophiam
quotidie excolamus, atq; am-
plectamur, nominatim mane
ac vesperi, alioque ad eam-
dem consuetudinem validis-
sime incitemus.

5. Cum omnis dies, omnis
hora quam nihil finis osten-
dat, quam fallax vita, quam
omnia fluxa, & caduca, & in-
certa; illud vero certum ac fi-
de tenendum, nemini ad salu-
tem aditum patere cum pecca-
to mor-

to mortifero, nisi per veram
contritionem resipiscat, et
tuatque rite confiteri, cum
cesse fuerit; nihil certè quicquam
melius, aut salutaris finis
potest. quam hac pia consue-
tudine frequenter contracta
animi labe abstergere, quod
securiores simus.

6. Quamuis iuxta communi-
nem Theologorum doctrinam,
nam, homo poenitens vi Sa-
cramenti ex attrito fiat con-
tritus; tamen neque omnino
suppeditat spatium sacrae con-
fessione animam purgandam
neque ita prorsus expedita
obuia est attritio illa, quae re-
quiritur, vt contritus quis ex
attrito fiat. quare cum acci-
dentia

dere possit, vt multi, quamuis
adhibita diligentia, ad hunc
attritionis gradum non per-
tingant, quis non videt, quam
sit necessarium eò curam om-
nem & cogitationem conuer-
tere, vt quotidie contritionē,
quantum quidem in nobis si-
tum est, excitemus?

7. Quamtuuis licet iam di-
cta Theologorum sententia
de attritione iuncta Sacra-
mento, satis tuta ac certa sit;
non tamen est articulus fidei.
proinde in re tanti momenti
vnde pendet animæ salus,
consultum non est in hac cer-
titudine omnino conquies-
cere; sed potius vterius adni-
tendum, opitulâte Dei gratia,
ad ve-

ad veram ac perfectam con-
tionem, quam certissimè
ac fide definitum, sufficere
salutem consequendam.

8. Tametsi etiam summa sa-
pientia, ac bonitas Dei Crea-
toris, ac Domini nostri sit, quæ
circa Sacramenta (præsertim
quæ maxime necessaria sunt)
sine dubio providebit, neque
ordinariè contingat error ex
parte Ministri, qui certe ver-
geret in graue detrimentum
ea vsurpantium: tamen negan-
dum non est, quin aliquando
defectus aliquis interueniat,
quem quidem vt cõtritio ve-
ra supplere potest, ita nullum
aliunde supplementum est
sperandum.

9. Colligitur ex dictis, nihil in rerum natura inueniri, excepta contritione, quod nobis de salute nostra securitatē parere possit: contra verò, hanc solam (vt cætera omnia desint, nulla tamen nostra culpa) nos de æterna beatitudine, quoad eius fieri potest, securos reddere. Ex quo perspicuum est, quo numero & quo loco pium hoc exercitium habendum sit, & quotidie usurpandum. Et cum Concionatorum omnium atque Confessorum munus sit, teste Apostolo, animas Deo reconciliare; neque id alia ratione ac via melius effici possit quam frequenti Contritione sordes

F 5

pecca-

peccatorum eluendo; quam
 referre æstimabunt suis con-
 liis, auxiliisque omnes ad
 inducere, atque inuitare?
 10. Quandoquidem volun-
 tem timētium se facit Domi-
 nus, & in gratiam decem du-
 taxat iustorū paratus fuit pe-
 cere Sodomæ & Gomorrhæ
 aliisque eiusdem regionis ci-
 uitatibus, pro certo habendum
 est, si praxis ista spiritualis
 sancta, tamq̃; salutaris, ac Deo
 grata studiosè obseruetur,
 liisque identidem commen-
 detur; Deum huius vniuersi-
 tatis parentem, ac moderato-
 rem, vindicem illam dexterā
 à suppliciis retracturum, que
 nobis ob peccata intermina-
 tus est,

tus est, atque auream potius bonis omnibus cumulatifsimam pacem, ac benedictionem benigne largiturum.

II. In vniuersum, ad omne bonum amplectendum, vitiumque fugiendum, nullus est stimulus acrior, aut efficacius incitamentum spiritu compunctionis, qui paulatim hoc exercitio Contritionis comparatur: particulatim vero ad vitæ rationem bene, beateque instituendæ, ad curandas animorum ægri- tudines, quibus humanum genus grauissime afflicatur, ad prauos habitus radicitus extirpandos, ad corpora vitæ cultusque asperitatibus

edomanda; ad continentiam
in prosperis, patientiam in
uersis; ad maiorem in via vi-
tutis progressum, ad iniurias
inimicis nostris generose com-
donandas, ad maiora in die
incrementa amoris erga Deum
proximumque, ad assiduam
gratiarum actionem pro di-
uinis beneficijs, maiorem in
operibus misericordie feruore-
rem, perseuerantiam in bono,
ad mortis, dolorisque contem-
ptionem, ad rerum fluxarum
despicientiam, & celestium
flagrantissimum amorem, ad
omnia denique virtutum or-
namenta, quibus animus de-
coratur. Quæ singula, ne lon-
gior sim, eiusmodi sunt, vt
ad ex-

ad excitandum, inflamman-
dumque quamlibet torpenté
animum sufficere possint. E
contrario vero quid est quod
grauissimos plurimorum labo-
rus (prò dolor) sæpe Ecclesia
deplorare cogitur, quos mul-
torum annorum laboribus in
omni virtute probè exercita-
tos, solatio sibi, ac subsidio
fore sperabat? quid causæ est,
inquam, quod ita in vitiosis-
simos mores degenerant, nisi
hæc rei neglectis? dum spi-
ritum contritionis exarescere
ac penitus tandem extingui
patiuntur, nec Spiritus sancti
monitis parent, dum ait, *De
propitiato peccato noli esse sine
metu.* Ex his itaque mani-
festissi-

festissimum fit permagnum in
hoc exercitio momentum, ac
fructus.

EXAMEN
CONSCIENſIAE
vtiliffimum.

*Constans tribus partibus, videtur
licet:*

Proposito matutino, vigilan-
tia diurna, & disquisitio-
ne vespertina.

MANÈ.

NEcesse est in primis cognos-
cat homo penitus q³ per spe-
ctum habeat precipuum aliquod
vitium ad quod maxime est pro-
clivis. quo cognito oportet aduer-

sus illud

ius illud pugnam capessere, donec
Deo duce debellatum sit. Itaque
matutino tempore statim dum à
sōno surgit, actis Deo gratijs quod
eum illa nocte conseruare, ac pro
tegere ab omni malo sit dignatus,
flexisq; genibus, Contritione, vt
supra explicatum est, excitatâ,
huiusmodi propositum apud se
firmabit, hoc pacto:

Domine Iesu Christe, Deus
cordis mei, desidero, volo, fir-
missime propono, fretus auxi-
lio gratiæ tuæ, vitam meam
omnem, corporisque & ani-
mi vires tuo seruitio manci-
pare, ac mori potius acerbis-
sima morte milleies, quam vt
sciens volensque in posterum
maie fla-

maiestatem tuam vel leuiter
 offendere audeam, præsertim
 illo peccato quod me maxi-
 me premit.

INTERDIU.

• *Ho die, omni mentis prouisione
 curandū est, vt in dōcūssum atque
 illibatum seruetur propositū ma-
 tutinum, iaque renouandum est
 quam sapissimè, verbi gratia, cū
 auditur hora, ipsis actionum ini-
 tijs, in egressu foras, in ventis
 omnibus aut in repentinis tentati-
 onū periculis: quo tempore præ-
 ter hanc propositi renouationem,
 ex usu fuerit etiam armaturam
 signi sanctæ Crucis usurpare, aut
 sanctissimi nominis Iesu, aut Ma-
 rias,*

ria; fusa insuper precatiuncula,
qua maxime placebit ac consen-
tanea iudicabitur: in summa, nō
est à praelio desistendum, quoad
obteneatur victoria.

Sicuti interdum, qua est huma-
na natura imbecillitas, cōtigerit
labi, ne in om̄odo se mœrore affli-
gat, ne que languescat in incepto,
sed animū erigat, feriat pectus,
aut manu cordi admotā veniam
petat in hunc modum:

Hei mihi, bone Iesu, quid
feci? parce mihi peccatori,
parce per merita pretiosissi-
mi sanguinis tui, doleo inti-
mis sensibus me diuinā tuam
maiestatē offendisse, quia tu
es Deus meus, & ipsa bonitas
supre

suprema. ah vtinam & bis vtinā morte immanissima mil-
lies ablata mihi hęc vita cor-
poris potius, quam vita gra-
tię per culpam fuisset! Con-
firma cor meum Deus, & da
gratiam vt possim de hoc pec-
cato confiteri, & serio me
rursus emendare.

*Hęc ita faciat quotiescunque
lapsus fuerit, sed effisaciter, &
ex animo, cum sensu pietatis
simulque propositum maturnū
subijciat oculis, nouamque at-
que adeo maiorem sedulita-
tem, & curam sibi imprimat
culpa omnis vitanda. Porro
licet in idipsum omne eius stu-
dium ac contentio feratur, ne*

TAMEN

tamen immoderate ferat, ut dixi, si deliquerit, neque patiatur propositum flaccescere; sed potius animosius, & maiore nisu contra pugnet: sicuti qui in voraginem ceciderit, ac saepe ceciderit, non trahet moram, aut ineptia se dabit, sed quamprimum exsurget, ac se proripiet ad sordes abluendas: ita in proposito.

Sapiens quoque Sanctorum consilium est, ut memoria causa signum aliquod circumferat, aut notam quampiam occulte apud se constituat, quoties id peccati seu delicti genus commiserit, siue superarit; quo facilius sub noctem in Examine eius diei rationem ab anima sua exigere possit.

Vesperis.

VESPERI.

Antequam se componat ad quietem, flexis genibus, si fieri potest, aut quantum poterit maxima cum reuerentia in se inquiret, id est, in eius diei omnia dicta, facta, cogitata, hoc modo.

1. Prima pars sit gratiarum actio huiusmodi: Maximas & im mortales, ô mundi conseruator, & Rector Deus, tibi gratias ago pro innumerabilibus diuinæ tuæ liberalitatis beneficijs, præsertim quibus à te hodie sum affectus, pro vita corporis, & animæ, pro naturæ nobilitate, qua me cæteris animantibus præstantiorem esse voluisti; quodque longe amplius est, pro vita & sanguine

gu
pro
tia
feu
nis
no
tis
cin
re
ex
me
2.
Ap
vt
bu
qu
tel
3.
ac
vi

guine tuo pro nobis effuso;
pro incomparabili dono gra-
tiæ tuæ, alijsque omnibus,
seu temporalibus, seu divi-
nis muneribus tuis, quibus
nos tibi arctissimo Charita-
tis vinculo hætenus deuin-
cire conatus es; pro tempo-
re hoc denique quod mihi ad
excutiendam conscientiam
meam concessisti.

2. *Sequitur Petitio hoc modo;*
Aperi, Domine, oculos meos,
vt videam delicta mea: & ro-
bur animæ meæ suppedita,
quo illa possim generosè de-
testari.

3. *Cum in semet ipse descendet,*
ac memoria repetet quoties in
vitium illud, quod corrigendum
susce-

susceperit, sit lapsus, quoties ven-
 adhibito studio victoriam reper-
 tarit, item horas diei omnes per-
 curret, & tanquam Iudex, cog-
 nitionem exercebit omniū illius
 diei actionum, locutionum, cogi-
 tationum, atque etiam omis-
 sionum, præsertim quibus Deum
 offendit: denique occasiones &
 pericula peccandi, in qua forte
 incurrit, serio perpendet.

4. Maximo animi sensu
 submissione agnoscat miseriam,
 infirmitatem, malitiam suam
 & capite, oculisque modestè
 deiectis dicet: O clementissime
 Domine, pudore suffundor,
 quod in tanta bonorum ope-
 rum penuria, tot errata, tot
 peccata inspiciam, exceptis
 etiam

etia
 igno
 me
 tuæ
 me
 rib
 tura
 cul
 fac
 s.
 den
 lore
 ven
 em
 nes
 cur
 act
 sup

etiam quæ vel incuria, vel
ignoratio regit. Debeo ta-
men (& hoc fateor) diuinæ
tuæ bonitati gratias, quod
me ab innumeris aliis scele-
ribus præseruaris, in quæ na-
turæ meæ infirmitas, nisi oc-
cultavi gratiæ tuæ obstitisses,
facile toto impetu corruisset.
s. Ad extremum pectus tun-
dendo, & vehementissimum do-
lorem animo concipiendo, petet
veniam, statuetque firmissime
emendare quæ peccauit, occasio-
nes quoque & pericula omni
cura declinare. Hic itaque tres
actus Contritionis eliciantur ut
sup. pag. 95. Domine Iesu, &c.

Tria.

TRIA
DOCUMENTA

perquam opportuna.

CVM examen hoc Consci-
entiaē tanti momenti sit,
tantique ponderis; ledulo cu-
randum, vt eius consuetudo
nunquam intermittatur; sed
ratione eius, ac praxi penitus
percepta, quotidie vsurpanda
est: simulque rogandus Deus
ter maximus, vt gratia sua, ac
lumine coelesti iuuet.

2. Nullum sit impedimentū,
aut occupatio tam grauis ac
seria, quæ huic rei obstet: sed
quotidie, dictis horis, dissi-
patis licet in varias curas &
cogitationes animi viribus,

tan-

tanquam receptui canendum.
 quod si contigerit somno oc-
 cupari antequam hoc officij
 præstitum sit; expergiscenti
 hæc prima cura sit, vt fiat. Vbi
 autem plures vel sanguine iū-
 cti, vel contubernales & socij
 cohabitāt, ad id se mutuo im-
 pellant & verbo, & exemplo.
 3. Dies cum die conferatur,
 hebdomada cū hebdomada,
 menses inter se, anniq; singu-
 li. qui cursus ad candorem a-
 nimi, & perfectionem certis-
 simus est.

*Qua ratione ac via hæc pia con-
 suetudo inualescere, atque in
 vulgus emanare possit.*

A Pud se quisque pro virili
 sua seriō ac constanter
 G hanc

hanc seruare decernat magis
 ac vespere; multa etiã sibi in
 dicta, quotiescunq, eam cõ
 gerit infringi. id ipsum patre
 familias liberos suos doceat
 dominos seruos, & sic alij alio
 2. Cum nõ modo priuatis ho
 minibus, sed Reip. etiã ad or
 nem morũ honestatẽ, & ad or
 nem virtutũ accessione multu
 plicẽ afferat vtilitatẽ; Super
 ores oẽs cum Ciuiles, tum Ec
 clesiastici, præcipiãt Ludima
 gistris Triuialibus, iuxta
 Latinitatis professoribus,
 discipulos suos, pro captu
 quẽque, hac ratione institu
 atque ad vsum informet.
 3. Pastores oẽs, ac Vicarij
 rũ, Concionatores quoque

C
 li
 ad
 4.
 M
 m
 fo
 gu
 qu
 5.
 ti,
 fib
 tri
 no
 op
 ob
 vt
 me
 Co
 ex

Co

Cōfessarij è pulpitis ac subse-
lijs suis multitudinis animos
ad id omni studio inuitent.

4. Episcopi, Toparchæ, alijq;
Magnates curēt typis excudi
maximo numero libellos, seu
folia maiora huius ipsius ar-
gumēti: distribui itē gratis, &
quavis ratiōe spargi in vulg^o.

5. Quicumque Reip. Præposi-
ti, partē eius aliquā aut curā
sibi mandatā sustinēt, vt in
triremibus, castris, carcerib^o,
nosocomijs, & xenodochijs,
opportunē, importunē rogēt,
obsecrēt, impellāt, imperent,
vt ad pullum cāpanæ, aut alio
modo, etiā alta voce fortassis,
Contritionis exercitium, vt
explicatum est, obseruetur.

6. Ecclesiastici denique, & Religiosi, quādo opera, & cōsilio iuuāt moribūdos, ut cōpā suā ad portū salutis appellāt & plenis velis ostia paradisi inuehātur, idē cū erant illos, tū alios præsentes docent, anteq̃; quomodo eliciēda contritio, nō in illo modo temporis articulo, sed quotidie, in omni vita. *Hæ sunt rationes, quæ occurrūt, hæc adiumenta propria, quibus corrupti hominū moria integritatē reuocātur. Ita quæ utilissima factis visa sunt, quæque tuis usus fore credidi, quā pauca scripsi potui, suggessi. alia alijs suggerere Deus, nō minus idonea, vel opportuna: quæ rogo, ut nostros conueniēter bene fortunet, ac ratos, gratosq̃ habere velit, ad suā nominis gloriā, & compluriū animarū saluē. Amen.*

TRACTATUS
DE
CHRISTIANIS
OPERIBVS

Auctore

FRANCISCO BORGIA
Gandensi Duce,

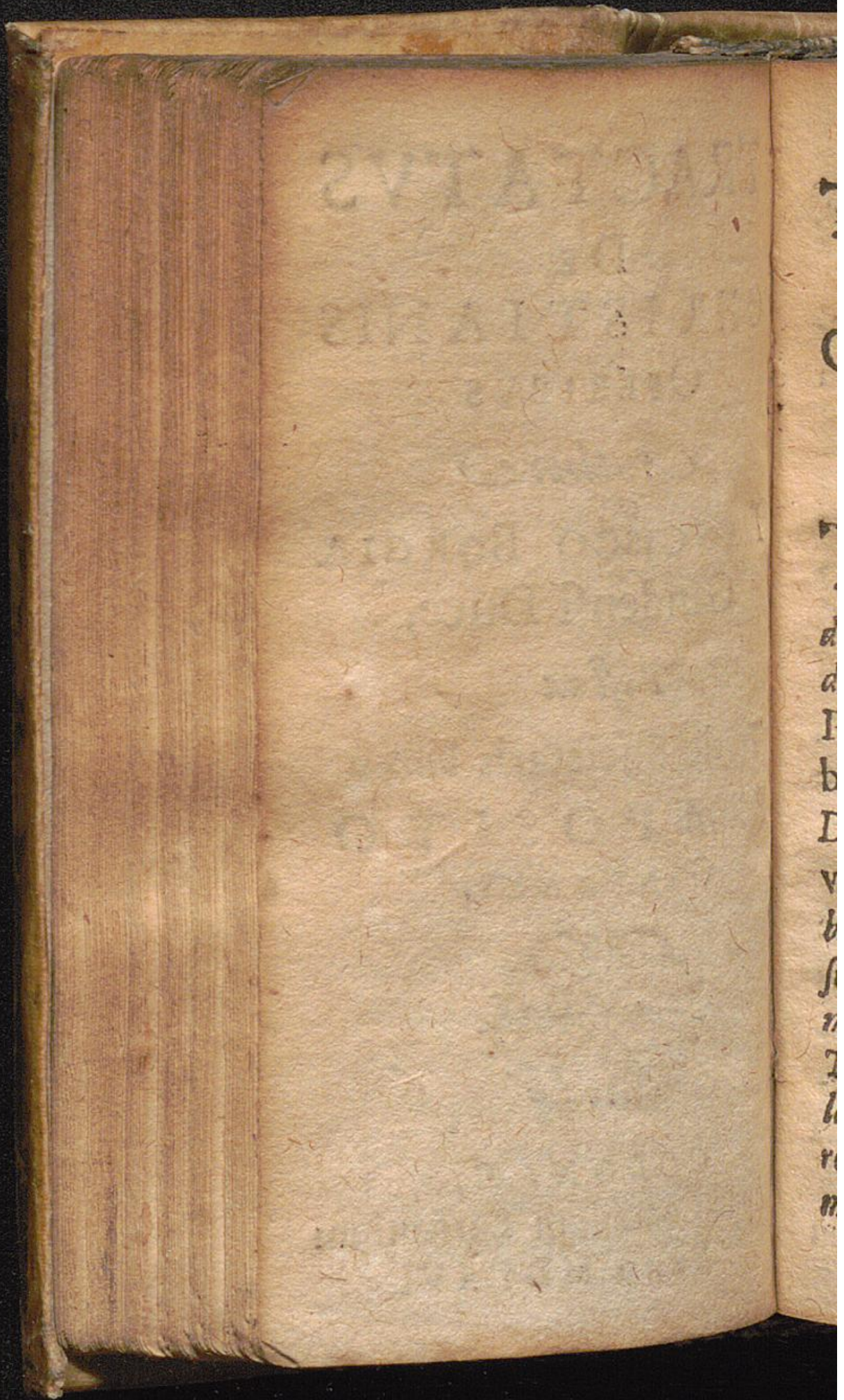
Postea

Tertio Societatis IESV
PRÆPOSITO
GENERALI.

COLONIÆ,
Apud Conradum Butgenium
ANNO MDCXVI.

TRACTATUS

DE

CHRISTIANIS

OPERIBVS

ARGVMENTVM.

Tria sunt, quibus exerceri animam conuenit, ut eius opera in diuinae Maiestatis conspectu ascendere mereantur. Ea uero sunt: Primum, ut se in singulis rebus confundat: Secundum, ut Deo gratias agat: Tertium, ut aliquid à Deo petat. Quibus quidem etsi in omnibus uti possit, nos tamen ea his solum accommodabimus qua quotidiana sunt. Tu uero, Lector, ex his possis facile intelligere, quemadmodum te in reliquis gerere debeas. Vt ergo à primis incipiamus.

Cum te manè vestibus induis.

Confusio.

Confundere, quod te induas, cum Christus in cruce nudus tua causa sit.

Gratiarum actio.

Gratias age, quod nostram ille humanitatem pro nobis induit, quos sciebat quam essent beneficio tanto futuri ingrati; quodque nos gratias quam sæpe lacerauimus, veste induit.

Petitio.

Petas autem, vt quando te induens, nudum vestis, sit ei gratum hoc misericordiae opus, atq; id cum per eam ignominiae vestem obtestare, qui ab Herode indui iussus est.

Cum

Cum audiendi Sacri causa
templum adis.

Confusio.

Quod Deum, imperfectus
ipse, laudaturus templum ad-
eas, quem perfecti Angeli
perpetuò laudant.

Gratiarum actio.

Quod cū ex eius domo pec-
catis abstractus tā sæpe abie-
ris, reuocat ille tamen toties
te, & stans ad ostium pulsat.

Petitio.

Vt per eam charitatem, qua
beatissima Virgo filiū in tem-
plo præsentauit, tu Deo præ-
sentari, & Spiritus sancti tem-
plum effici merearis.

Cum oras.

Confusio.

G 5

Consi-

Considera tuorum peccatorum multitudinem, & cum Publicano dic: Deus propitius esto mihi peccatori. Luc. 18.

Gratiarum actio.

Quod pro te Christus orarit, idque impetrarit, ut cum tu oras, exaudiaris.

Petitio.

Vt per eam orationem, quam in deserto pro peccatoribus fudit, ea dignetur dona concedere, quæ nos oratione Dominica petere iussit: recitabis vero eam semel.

Cum Sacrum audis.

Confusio.

Quod ad id te negligenter præparaueris, ut Deo in sacro assisteres, quodque beneficii huius continuatio, quæ te debuit

magnopere permouere, vt
magnificias, (est enim immē-
sa Christi charitatis argumē-
tum) ipsa negligentem, adeo-
que ingratum reddiderit.

Gratiarum actio.

Quod te Angelum efficit,
si viuā eum, quem adoras, fide
confiteris. Est enim Angelo-
rum Deo assistere, eumque si-
ne intermissione laudare.

Petitio.

Vt per illud sacrificiū, cuius
hoc monumentū est, sui san-
guinis tibi merita impertiat,
tibiq; huius sacrificij virtute
eā lachrymarū copiā det, qui-
bus peccata abluas, faciatque
vt mortuo in te veteri homi-
ne, cum Christo resurgas.

156 *De Christianis*

Cum mensæ affides.

Confusio.

Quod eius pane vesceris, cui infidelis, & ingratus fueris.

Gratiarum actio

Quod te, cum ipsius inimicus esses, hæcenus enutrierit.

Petitio.

Vt per eum amorem, quo in deserto turbas paucis panibus saturauit, suæ gratiæ panete quotidie pascat.

In negotijs quæ ad nostram, vel proximi utilitatem pertinent.

Confusio.

Quod nos nostrâ, vel proximi causam Deus agere velit, qui nobis ipsi, atque alijs sæpe

pe

pe detrimēti causa fuerimus:
cum p̄sertim tanti momenti
sit proximorum utilitati stu-
dere, vt ea causa Christus in
mundum venerit, vt nostram
videlicet & proximorū cau-
sam ageret.

Gratiarum actio.

Quod cum his ipse negotijs
nihil indigeat, ita ei tamen,
quasi indigeret, grata sunt.

Petitio.

Vt per eam charitatem qua
dixit: *in iis oportere se esse, quae
sui patris essent*, eam nobis gra-
tiā concedat, vt in his semper
simus, quae ad eius gloriam, &
honorem pertineant.

Cum vesperi oras.

Confusio.

Quod Deum alloqui debeas, quem trementes dominationes, & potestates adorant.

Gratiarum actio.

Quod ad ornandum animum nobis dans iubet, ut a se petamus.

Petitio.

Ut per eam voluntatis sue cum Patris voluntate confessionem, qua in horto sanguine sudans Patri dixit, *Nō quod ego volo, sed quod tu.* Matt. 26. diuinæ voluntati conformemur & in vita, & in morte esse mereamur.

Cum coenas.

Confusio.

Ob negligentias eo die commissis.

missas: quare dolens comede,
& dic cum propheta: *Fuerunt*
mibi lachrymæ meæ panes die ac
noctæ. Psal. 41.

Gratiarum actio

Quod de prandij benefi-
cio ingrato coenam præpara-
uerit.

Petitio.

Vt per eam charitatem, qua
se in vltima coena in cibum
dedit, nos præparet, vt se hu-
militer recipiamus, eiq; sem-
per charitatis vinculo con-
iuncti simus.

Cum oras cubitum iturus.

Confusio.

Quod cum Christus in cru-
ce tanto & amore, & dolore
pro te preces s[er]uauerit, tu ta-
men

men parum ames, parumque
doleas.

Gratiarum actio.

Quod moritur ille, & tu
vivas.

Petitio,

Vt per eum dolorem quem
sensit ipse quidem moriens,
eius vero mater morientem
aspiciens, id nobis concedat,
vt & in morte nostra mortis
ipsius recordemur, & prop-
ter ipsius mortem nostra sit
æterno Patri accepta.

Cum te noctu vestibus exiis.

Confusio.

Quod requiescere in lecto
vis, idq; exiit vestibus, cum
pro te Christus & indutus ve-
stibus somnū ceperit, & vbi
caput

caput reclinaret nō habuerit.

Gratiarum actio.

Quod ijs quæ pro te passus est, tibi veterem hominem exuerit.

Petitio.

Vt per eum do'orem quem sensit cum vestibus crucifigē-
dus exueretur, nos malis mē-
tis habitibus, & motibus ex-
uat, vt nudi rebus terrenis
crucem amplectamur, atque
in cruce morientes nuptialē
vestem mereamur, quam præ-
parauit æternus Pater dili-
gentibus se.

**FINIS PRIORIS
EXERCITII.**

*Quia vero longum esset ex-
ercitii huius formam ad omnia
nostra*

nostra opera accommodare, hac
satis sint, ex quibus, quemad-
modum reliqua, ad hanc normā
exigenda sint, facile colligi pos-
set. Quod si cui placet in ceteris
etiam exerceri, hac, quae sequi-
tur, forma uti poterit.

Cum stat.

Meminerit stantis antequam
dicem Christi.

Cum sedet.

Sedentis Christi, cum eum
ludentes impij dicerent:
Aue rex Iudaeorum.

Cum ambulat.

Per Samariam transeuntis,
itemque in Calvariae montem
ascendentis.

Cum defatigatur.

Defatigati ex itinere, & su-
per

per fontem sedentis.

Cum equo insedit.

Vecti asino, atque Hieroso-
lymam ingredientis.

Cum agros inuisit.

A Egros sanantis.

Cum eius bona opera reprehenduntur.

Accusationis Iudæorum, &
murmurationis, quod Chri-
stus in Sabbatho curaret.

*Cum ei ab aliquo asperius re-
spondetur.*

Eius responsionis, Sic respō-
des Pontifici? eius etiam cola-
phi, quem in Christi faciem
sacratissimum impius mini-
ster impegit.

Cum fame premitur.

Eius quam in deserto pas-
sus est.

CUR

164

De Christianis

Cum friget.

Argentis in præsepio Christi.

Cum sitit.

In Cruce sitientis.

Cum excitatur à somno.

A suis discipulis, cū in nauis dormiret, excitati.

Cum in aduersis deseritur ab amicis.

A fugientibus discipulis destituti.

Cum discedit ab amicis.

A Virgine ad passionem abeuntis.

Cum eius bonis operibus detrahatur.

Detractionis Iudæorum, cum dicerent: In principe demoniorum eiicit demonia.

Cum publice contumeliam patitur

Operibus. 168

Producti ad populum à Pi-
lato, dicente: *Ecce homo.*

Cum falso accusatur.

Accusati in domo Cayphæ.

Cum iniuriam patitur.

Ad mortem iniquissimè
condemnati.

Cum dolore aut morbo gravatur.

Flagellis cæsi ad colūnam,
spinisque caput cincti, atque
in crucem addicti, vbi à plāta
ped s. ad verticem non erat
in eo sanitas.

*Denique cum morti propinquus
est.*

Morientis Christi recorde-
tur, atque in Patris manus
spiritum commendantis.

*Atque ita in omnibus Christo,
quem similia aut fecisse, aut pa-
ti meminit, sese offerat. Ita ex
his.*

his, & similibus effectibus, magnum, qui se ex charitate huius modo diligenter exercebit, fructum referre poterit.

Porro quia haecenus fere exteriorum rerum exempla posita sunt de interioribus non nihil etiam addendum putauimus: idque in spiritualium praesertim virorum gratia qui non tam corporis quam spiritus molestias, & labores sentiunt.

Cum igitur a se datum ex charitate consilium videt a proximo non recipi: meminerit Christi etiam consilia fuisse a plerisque spreta.

Cum offendi passim Deum videtur aegre fert: vehementer commotum Christum ex templo vendentes, atque euentes aliquando

quando eiecisse recordetur.

Cum videt spirituales aliquem amicum virtutis viam deserere: quid Christus senserit, cum Iudam vidit veritatis viam deserentem.

Cum considerat, quam pauci sint pastores in domo Dei, qui suo pro dignitate munere fungantur: quid senserit Christus cum dixit: *Messis quidem multa, operarii autem pauci.* atque ea causa quantum fleuerit.

Cum dolet ob defectus proprios: vidisse Dominum eos antequam essent, & doluisse.

Cum videt collapsum aliquem ex perfectionis statu: quam Christus agere tulerit casum Petri, qui se antea fuisset

set

set. cōfessus Filiū Dei, & tri- scip
figuratum in monte vidit tem

Cum tentationibus pre- pote
tur: quas Christus tulerit dula
deserto.

Cum videt malis bonorum dict
societatem displicere: qu- Alio
nimo Christus fuerit cum pote.
rasenos, ad quos bonitate, Cu
charitate permotus venerit mor
rogantes videret, vt ab ill- luist
rum ipse finibus discederet. pau
prof

Cum dolet ob proximū C
cuius peccata: cogitet appo
pinquantem Christum Hiero tum
solymorū ciuitati super eam Chr
fleuisse. vt q

Cum imperfectam fidem ha C
bere quenquam videt: memi pher
nerit dicentem Christum di olim
scip

scipulis, qui ob incredulitatem
dæmonium eijcere non
poterant: *O generatio incre-
dula, usquequo patiar vos?*

Cum irrident bonos mali:
dictum esse Christo in cruce,
*Alios saluos fecit, seipsum non
potest saluum facere.*

Cum hi qui malè vixerant,
moriuntur: magnopere do-
luisse Christum videntem
paucis huius esse sanguinem
profuturum.

Cum sibi deuotionis spiri-
tum deesse sentit: dicentem
Christum, *Deus, Deus meus,
ut quid dereliquisti me?*

Cum Dei quis nomen blas-
phemat: vidisse id Christum
olim, & doluisse.

H.

Cum

170 De Christianis

Cum se familiaritate Dei p
 lari sentit, eiq; cupit esse q
 coniunctissimus, aut cūle hui
 vite periculis eripi optat, q
 ta illa fuerit Christi charitas
 cum Patrem pro re hac ita o
 raret: Pater, pro eis rogo, ut
 omnes sint, sicut tu Pater in me
 & ego in te, ut & ipsi in nobis
 vñ sint. Hac, inquā, ita cogit
 da, & cū quid accidit, id in me
 ten: reducendū q̄ Christus in
 mili statu cōstitutus senserit, et
 que quod nos vel agimus vel p
 riter offerendū. Quā in re
 dulā quisq; debet operā ponere
 et solitā, salutis occasio
 oblatā eripi sinere: alioquin
 solū turpis negligentia, sed et
 insignis erit ingratitude no
 si q̄

si, quae tam facile possumus assequi
 bona, parui faciamus. Quare te
 oro, moneo, atque hortor, o animus,
 quaecumque es, ne tantum bonum ne-
 ligas, sed cogites quod sit facile, quod
 a te exigit Deus, quanta vero la-
 giri cupiat. Petit enim ex te, quae ei-
 iam ipso non petente fuerat factura:
 Et ambulandum enim est, et con-
 dendum, et laborandum, et agrotan-
 dum denique ac moriendum. Quae tria
 et eiusmodi cetera, si tua aut nullo
 di causa agas, vel patiaris, praeter
 quam quod et laboriosa erunt,
 nullum ex his fructum referes: si au-
 tem Christi amore agas ac feras,
 et erit tibi leuior labor, (recreat
 enim Christus pro se laborantes) et
 ubi ipsa transacta erunt, premium
 accipies, quod nec oculis vidit,

nec auris audiuit, nec vlla potest lingua enarrare. Quia
committendum nullo modo est, et
tantam culpa nostram felicitatem
amittamus: sed in id potius
vitiis incumbendum, ut Christi-
anum in omnibus imitemur. Ita
fiet ut illa nos subinde velle
consolentur: Qui sequitur me
non ambulat in tenebris, sed
habebit lumen vitæ: lucem
delicet illam, quæ illuminat
omnem hominem venientem
in hunc mundum, omnesque
beatos in vitæ æterna portum
liciter perduxit. Quò nos Deum
gratiâ sua tandem aliquando per-
ducere dignetur, ut Patrem, Fi-
lium & spiritum S. laudemus
& glorificemus in secula. Amen.
Eiusdem.

EIVSDEM
 AVTHORIS
 COLLYRIUM
 SPIRITVALE.

PROLOGVS.

EX damnis quæ nobis superbia affert, potest humilitatis fructus agnosci, quæ eo in Scriptura magis celebratur, quo magis est ad vitam spiritualem inter virtutes cæteras necessaria; quippe quæ sit totius ædificij spiritualis fundamentum. Parum enim profuerit; scientiam, aut fortitudinem, aut liberalitatem, aut eiusmodi virtu-

H. 3

tes

acquisisse, nisi eas quis humi-
litate conseruet. Etenim quid
prodest Eleemosyna, quam,
cum destituitur humilitate,
vanæ gloriæ vitium inficit?
Quis porro fructus ea quæ for-
titer facta putantur sequi po-
test, si humilitate careant hi
qui ea gesserunt? Id quod de
reliquis virtutibus dici pos-
sit, plane apparet magnum esse
se superbię detrimentum, idque
vel ex eo cognosci potest,
quod hæc vna de cælo Luci-
ferum deiecit, & hominem
ex eo quo fuerat honore præ-
ditus deturbatum, similem
iumentis effecerit. Quod
cum ita sit, non puto esse ne-
cessarium, humilitatis virtu-
tem

rem magnopere commendare, sine qua quod altum hominibus esse videtur abominabile est ante Deum: tantum itaque ea tradam, in quibus si diligenter versemur, hanc poterimus virtutem facilius consequi, quam nisi diligenter custodiamus, quæ est inimicorum nostrorum in oppugnando dexteritas, facile erit amittere. Quare attentè quæ sequuntur consideranda sunt ei, qui velit tanto hoc præsidio contra omne genus mali uti, de quo scriptum est. *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Quod ut studiosè facias, amice Lector, id te mouere possit

H 4 quod

quod cum beatissima. Virgo
virtutibus omnibus cumula-
ta esset, humilitatis tamen so-
lius videtur meminisse, cum
Dominum magnificans dixit
Respexit humilitatē ancilla suae,
ecce enim ex hoc beatam me di-
cent omnes generationes. Quod
cum ad humilitatis commen-
dationem magnopere facit,
tum illud quod Dominus præ
cæteris virtutibus humilica-
tem, & mansuetudinem à se
homines discere vult, quod
certe omnes deberet maxime
excitare ad diligenter in hac
præcipue virtute operam po-
nendam.

Argu-

ARGUMENTVM.

CVM hoc unum precipue nos
 soleat in superbiam efferre,
 quod nobis plus a quo tribui-
 mus, par est, tantum hoc malum,
 atque anima detrimentum, quod
 ei sui ignoratio affert, contrario ad-
 hibito remedio pelleret. Quocirca ut
 solet aduersari⁹ ea mētī offerre, quae
 hominis cogitationem dissipant, at-
 que à sui cognitione auertunt: ita
 contra opus est, in his mentem assi-
 due exerceri, eaque considerare, qui-
 bus in vera humilitate conseruetur.
 Quo vero ubique se possit defende-
 re, quando undique oppugnatur.
 Tractatum hunc (quo id institui-
 mus docere, quo se quisque pacto in
 spiritualibus rebus, atque corpora-
 libus, quo etiam in exterioribus, at-
 que interioribus possit confundere,
 id est, de se, ut debet humiliter sen-
 tire, se.

H. S.

tire, se.

tire, seque in omnibus humiliter
 tere) ita dividemus. ut primo locum
 dicamus, quemadmodum eorum quae
 sub terra sunt, possit consideratione
 confundi secundo vero ut ex iis quae
 sunt super terram. inanimatis videlicet
 licet creaturis, atque iis quae vegetandi,
 & sentiendi vim habent, ex
 proximis denique, atque ex se ipsa
 humilitatis fructum possit referre
 postremo, ut ex iis quae in caelo sunt
 & super calum, Angelis nimirum
 & Sanctis divina denique Maiesta-
 te, eundem confusionis fructum re-
 portet: ita possit anima ubique
 humilis esse, & Deo placere.

PRIMA PARS.

Quae traditur, quemadmodum
 eorum quae sub terra sunt, se
 possit anima consideratione con-
 fundere.

*fundere.*CONFVNDIT NOS
INFERNVS.

MVLTA sunt in Inferni
consideratione, quæ ad
nostram confusionem atque
humilitatem plurimum va-
leant.

DAEMONES.

Primum enim, quem non
moueat, quod cum vno solo
peccato in tanta supplicia
dæmones sint coniecti, se ta-
men, qui tam multa commi-
serint, nec dum vident digna
supplicia pati? Quem, iuquã,
non confundat, qui in se Dei
patientiam tantam experitur,

H 6

vt

ut cum tam seuerus iudex fue-
 rit in daemones, ei locum poe-
 nitentię tam benignus conce-
 dat? Quod eo magis permo-
 uere vnūquemq; debet, quod
 eam soleant homines in per-
 suadendo aliis peccato dili-
 gentiam abhibere, quam nec
 à Lucifero factam vsquam le-
 gimus: nec enim verbis tantū
 homines, sed aq̄ue, vt Lucifer,
 significatione, sed importunis
 etiam precibus, sed pecunia,
 sed honore, sed vita, omnibus
 denique quibuscunque pos-
 sunt modis, alios in peccatum
 impellunt: vt hominum ma-
 litia hac certe in parte Lucife-
 ri malitiā excedere videatur.
 Quod vel vnum, hominum su-
 perbiam

perbiam eo vsque deberet de-
primere, tantamque homini
confusionem afferre, vt ea ali-
qua saltem ex parte quod in
inferno supplicij peccata no-
stra merentur, compensare-
tur. Accedit huc, quod eo vs-
que procedit plerunque homi-
num nequitia, ne dicam infir-
mitas, vt ipsum etiam demonem
soleat ad se tentandum pro-
uocare, eique ad sui interitum
tanquam arma præbere: vt mi-
hi immerito facere videatur,
qui, cuius ipsi damni causa sunt
in demonem culpam solent
reijcere. Quod si quis alios
ad crimina pepulerunt, vix
pro confusione inter eos con-
sistere possunt ante terram in-

indicem; quanta pars est confusione plenum esse, qui se cum dæmonibus ante Christi tribunal sibi consideret. Hæc si quis, quâ debet, attentione secum reputet, possit ille quidem, & certe debet, ob propriam malitiam eo vique confundi, dum plene intelligat quanta non solum in hac vita, sed in ea etiam quæ nullum sit finem habitura, suis peccatis supplicia promeruerit. Ita fiet, vt leue ei videatur omne quidquid in hac patitur si cum iis conferat, quæ in inferno (si cum eo pro meritis actum esset) fuisset passurus. Itaque confusione plenus, & suam miseriam agnos-

agnoscat, & eam, quâ se tamē
indignum sentit, misericordi-
am petat.

Ne vero quisquam eorum,
qui se iis) de quibus iam dixi-
mus) malis liberum putat,
existimet non esse cur se ma-
gnopere confundat: quisque
secum de hac re sic reputet,
nihil esse cur de se minus hu-
militer sentiat; quin potius
eo maiori se confusionis obli-
gatione obstringi, quod vna
eum tantis malis Dei gratia
per singula temporum mo-
menta eripiat: quæ nisi ho-
minibus præsens esset, quis
non in peccati foueam cade-
ret, adeoque æternis suppli-
ciis dignus esset? Cum vero
hæc

hæc Dei misericordiâ euasē-
rit, quas non ei gratiarum a-
ctiones debeat. Magna certe
iis se confundendi causa inest,
qui cum perpetuo Dei miseri-
cordiam tantam experiantur,
tantopere nihilominus sunt
ingrati: atq; eo magis humi-
liari debent, quo se minus De-
gratia dignos agnoscant; ni-
hilque minus in Dei obsequio
facere debent, quam si ex in-
ferno educerentur, fuissent fa-
cturi. Quam si quisque obli-
gationem rectè consideret, se-
que pro beneficiorum magni-
tudine parum posse Deo refer-
re intelligat, hic non animum
despondeat, sed illa se Pro-
phetæ admonitione console-
tur:

tur: Ne auertatur humilis factus
confusus pauper & inops lauda-
bunt nomen tuum. Psal. 73.

D A M N A T I.

Denique si coram dæmoni-
bus habet homo multa quibus
se se cōfundat, nihil minus se
debet corā reliquis damnatis
confundere, quando intelli-
git multos esse ob vnum pec-
catum tantum coniectos in
infernum, Vbi quid sentire æ-
quum est eum; qui se tanta, tā-
que multa peccasse agnoscit.
Debet certe qui hæc confide-
ret, quantum illos peccatis,
tantum etiam confusione, si
potest, superare.

L I M B V S.

Iam vero si eos qui in lim-
bo

bo sunt consideres, quantae
que te Deus misericordia à
multis quæ accidere solēt pe-
riculis ereptum, ad baptismi
gratiâ, ne illo caderes, tandem
perduxerit, est certe quod pio-
res, lachrymisque tantam in-
gratitudinem diluas eoque
magis quod qui in limbo sūt,
nullum vnquam mortale pec-
catum commiserunt, tu vero
quoties in commisti, toties
fuiſti infernum promeritus;
Quod si illi minori peccato in
tam profundum locum deie-
cti sunt, qua tu fronte audeas
super terram viuere, qui Deū
toties gravissimè offendisti?
Quibus vero oculis audeas
Dei visionem contemplari,
qua illi

qua
pri
fid
bo
ru
tis
spi

qu
no
re,
ia
ma
nu
off
pr
sue
bu

qua illi multo minore culpa
priuati sunt? Hæc si rectè con-
sideres, nec illos qui in lim-
bo sunt, dum tua cum illo-
rum peccatis confers, inten-
tis audeas, fat scio, oculis a-
spicere.

PURGATORIUM.

At eorum consideratio
qui in purgatorio sunt, eo
nos debet magis confunde-
re, quod illi quamquam tuto
iam loco, tantisque mundi
malis erepti, certi præterea
nunquam se amplius Deum
offensuros, in portum daniq;
prouecti, in suppliciis tamen
sunt: nos vero & tempestati-
bus iactamur, & salutis no-
stræ

stræ incerti, inter astutos ad-
modum & acerrimos hostes,
ideoque in perpetuis pericu-
lis versamur. Quod si cuiquam
confusionem minuatur, quod il-
los intelligit digna peccatis
supplicia pendere, is ita pu-
tet nonnullos fortasse ibi cru-
ciari suo vel exemplo, vel pra-
uis consiliis, vel scádalo, vel
deniq; negligentia in peccatū
impulsos, plerosque etiam ibi
diutius retineri, quod eius o-
rationibus alijsque suffragijs
minus adiuuentur. Id ergo
istum (quisquis est) cōfundat,
quod eis ut patiantur causā
fuerit, opem ut liberentur aut
nullā, aut exiguam ferat: pro-
priaque putet eorū culpas, &
luas

luas
toric
mag
S E
Qua
run
cōsu
S
pa
ueni
xijs
mus
car
mag
mit
rati
nun
vlla
mes

suas, quia nescit an solo purgatorio igne sint diluendæ, eo se magis, magisque confundat.

SECUNDA PARS.

Qua traditur, quemadmodum eorum quæ in terra conspiciuntur, consideratiões cõfundi debeamus.

St eorum qui noxij sunt cõparatione nocentiores inuenimur, quales coram innoxijs rebus, quælo, apparebimus? Etenim si eorum qui peccarunt, consideratio nostram magnopere superbiam deprimat; quanto nos eorũ consideratio humiliare debet, quæ nunquã à Creatoris præcepto vlla in re discesserunt? Inanimas dico creaturas, quæ solũ vegetan-

vegetandi, vel sentiendi vim
habent, vehementer quidem
arguunt nostram inobedien-
tiam, ingratitude, atque
inertiam.

CONFUNDIT NOSTER-
R A.

Terra quidem, quæ fructum
profert, nos planè reprehēdit,
qui infructuosi, atque steriles
sumus.

Aqua verò, dum prata irri-
gat, sitim sedat, ea que facit, ob
que à Deo data hominibus est,
quantum eos arguit, qui eam
tunc Creatori negant, cum ip-
sius nomine petenti pauperi
præbere omittunt!

Ignis. Iam vero ignis, dū sa-
pidas carnes reddit, quantum
eorum

eorū crudelitatem cōdemnat,
qui proximi carnem inclemen-
ter tractant!

Aer. Quantum vero aer, qui
nostrā perpetuo vita tuctur,
negligentiam nostram in Dei
obsequio, quos vel vna hęc
res maxima Deo seruiendi ob-
literatione deuincit.

Lapides. Petræ vero, quæ in
Christi passione, quāquā insē-
sibiles, scissæ sunt, quantū de-
berent nostram duritiē, atque
in ciuilitatem confundere!

Mel. Est mel palato dulce,
nos vero Deo amarissimi.

Flores. Suavis est florum o-
dor, at nostrorum quantus est
peccatorum foetor.

Planta. Crescunt plantæ,
sursum-

fursumque tendunt: at hominum vilia sectatur, se magis magisque in dies deprimit: quanto esset consultius vel hac re arbores imitari? quo in profundum plures radices iaciunt, maiorem ex eis ad ramos virtutem trahunt: sic enim homo si profundam humilitatis radices iacere magnum virtutum fructum referret.

IUMENTA. Iam vero que non moueant iumentorum seruitia? cum preteritis exhibent, qui se peccatis iumentis similes reddiderunt. Quanto vero dignior est, qui hæc male tractat, qui male tractetur? aut quis non iure

recurrere

retur
Dei
AR
le, &
tat
in L
his a
abur
tua
tisfa
iniu
bor
ium
qui
crea
min
gita
par
cere
quã

retur obedire hęc illis, qui
Dei tamē voluntati repugnēt.

ARIES. Induit te aries pel-
le, & vestit lana, suisq; susten-
tat carnibus: tu vero eis cum
in Dei gloriam vti deberes,
his atque alijs Dei beneficiis
abuteris, dumq; mille modis
tuæ concupiscentiæ studes sa-
tisfacere, & creaturis, & Deo
iniuriam facis. Fatigatum la-
bore leuant supposito tergo
iumentā, seduloq; in ea re suo,
qui eas in hunc finē creavit,
creatori parent: tu vero nihil
minus quam finem tuū aut co-
gitas, aut quæris, quem certē
par erat Deo aliquā (si ita di-
cere licet) quietem adferre,
quādo ex eius creaturis tantū
I in la-

in labore leuamen capis. Non
 est quidem quod quiescere pute-
 mus indigere Deum, qui quie-
 dem summa est sui atque om-
 nium felicitas: sed quiescere
 tamē (quę est eius benignitas)
 putari se vult in iustorū ani-
 mis, *Delicias suas* ait esse cum
filii hominum; de quibus tamen
 in hunc modum merito con-
 queritur: *Labor aui sustinent*.
 quantum verbum hoc ad no-
 stram confusionem valere de-
 bet, quando nostris Deo opte-
 ribus laboris causa sumus, et
 quietis tamē esse deberemus.
 Itaque non de brutis, sed ho-
 minibus dictū est: *Pœnitentia*
fecisse hominē. Hęc te, o pulchre
 & canis, humiliant, hęc tibi
 lachry

lachrymas excutiant: idque
præsertim cum creaturarum
seruitia quietem tibi adferre
sentis, quando non tu simili-
ter erga Deum te geris. Ca-
vero iumentis tuis pabulum
das, ita puta, quanto æquius
est illis te, quam tibi illa ser-
uire, quæ nunquam Deo nec
rebellia, nec ingrata fuerunt.

Serpentes. Serpentium pru-
dentia, qui feruntur admota
altera aure terræ, alteram, ne
vocem incantatoris audiant,
cauda occludere, tuæ te im-
prudentiæ admoneat, qui ne
ad demonis quidem tentati-
ones aures claudere didicisti.

Formica. Tuam tibi in-
ertiam formica demonstret,
I 2
ea in

ea in æstate præparās, quæ sunt
 ipsi in hyeme vsui futura: quod
 vel vnum plane tuam negli-
 gentiam arguit, qui non ea-
 dum viuus, merita præpara-
 quibus sis post hanc vitam ma-
 xime opus habiturus.

A P E S & B O M B Y C E S,

Quo vero sit latior medita-
 di campus, apes cogita, & bom-
 byces, & eiusmodi reliqua
 animalia, ita tibi admiranda
 multa, quæque magnam in te
 excitent confusionem, occu-
 rent: quæ nos consulto omi-
 timus, ne prolixiores simus,
 simul etiã quod nobis id pro-
 positum sit, vt rem tantum in-
 dicemus, quæ sit diligenter ab
 vnoquoq; cogitanda, 'maiora
 melio-

melioribus ingenijs relinquētes. Hoc verò interim admōnemus, magnā in creaturis omnibus suppetere cōfusionis materiam; si, quoties vnaque libet occurrit, persuasum habeas, te, quoties Creatorem offendisti, non id meruisse tantum, vt earum obsequio careres, sed vt illæ etiam in te Dei iniuriā vlciscerentur. Quod cum eas necdum fecisse vides, sed tibi adhuc seruire: quātas debes, quantaque cum humilitate, Dei misericordiæ laudes? quā sæpe porro te ad Dei obsequium paratum offerre?

SVS, CANIS.

Ne vero quenquam impediat, quorundam brutorum confide.

consideratio, dumque vel vo-
 lutantem se in luto suam co-
 spicit, aut cum resumentem
 canem videt quod euomuerat,
 se illis putet non esse sordidi-
 orem. Utque de rebus iudi-
 cet quisque ut par est, scien-
 dum est, nihil per se malum
 esse, nisi quatenus in conspe-
 ctu Dei, vel Dei iudicio ma-
 lum est. Quare cum ea quæ de
 sue, & de cane diximus, (quip-
 pe quæ sint eis naturalia) non
 habeantur mala coram Deo,
 non esse à nobis mala existi-
 manda: sed illud potius cogi-
 tandum peccatori quale sit,
 aut quas mereatur pœnas, cū
 faciat his secundum naturam,
 dū voluitur in luto; facit ille
 contra

cor
 De
 vit
 sci
 qu
 to
 ca
 ni
 at
 m
 D
 N
 ce
 in
 et
 ad
 l
 tu
 A
 ca

contra naturam suam, cum
Deum nec amat, nec Deo ser-
uit: cumque in peccato quie-
scit, in quanto sordidior
quam sus luto volutetur; quã-
toque (cum ad relictum pec-
catum redit) foedius quam ca-
nis ad vomitum reuertatur:
atque id eum confundat, eo quod
magis, quod ista intelligit
Deo magnopere displicere.
Non itaque quenquam reuo-
cent à confusione quorũdam
irrationalium animalium fa-
cta, sed sua quemque malè
acta confundant, qui iudicio
libero præditus, omne pe-
ruit, & debuit malum vitare.
Atque hæc de ijs quæ ratione
carent.

I †

RATI-

RATIONALIA

CONFUNDUNT NOS.

SEquitur vt dicamus, quem-
admodum nos debeat rati-
onalium creaturarum, id est,
proximorum nostrorum con-
sideratio confundere.

Superiores. Sunt igitur in
his superiores alij, alij æqua-
les, alij vero inferiores: de lu-
terioribus pauca dicam, quã-
do eorum auctoritas, & in te
potestas, tantopere debet mo-
uere ad humilitatem cum præ-
sentes sunt, vt nisi te humili-
mè coram ipsis geras, rationis
iudicio carere videri possis,
qui non consideres quam illi,
& qualem personam gerunt.

Confundat vero te, magno-

que

que
fin
qu
ris
be
fi
ali
be
id
me
me
vic
ca
no
tel
ni
pe
ho
nic
co

I A
os.
rem-
rati-
d est,
con-
r in
qua-
elu-
quā-
inte
mo-
pra-
illi-
onis
ssis,
illi,
at.
no-
que

quetimore cōcutiat, quod cū
sint hi ministri Dei, non de te,
qui diuinam Maiestatem læle-
ris, poenas sumāt. Itaque si iu-
beant aliquid, si reprehendāt,
si castigent, id tibi, quāquam
alijs durum videri possit, de-
bet leue, & suaue videri, siue
id cogites q̄ mereris, siue id
memineris quod olim sub dæ-
monis potestate faciebas, cū
videlicet sub eius vexillo pec-
cato seruires, eiusq; in rebus
non ferendis iugum ferres: v-
tebatur enim te tāquam car-
nifice, cum videlicet te ad per-
petrandum opere aut mente
homicidium adigebat; te de-
nique tanquam foetidorum &
corporum, & animarū vecto-
I s re vte-

re utebatur, cum tuis vel exemplis, vel persuasionibus multi in peccatum cadentes, in infernum tandem precipites ibant. Hanc tuam miseram seruitutem si tecum reputes, dulcia tibi videbuntur omnia superiorum precepta, cum te praesertim illi non iubeant facere, nisi quae ad pacificam, quietamque, & fraternae charitatis plenam vitam pertinent: teque indignum iudicabis, qui eos habes, superiores, qui sint ipsi ministri principis pacis, & tibi occasio magna merendi vitam aeternam. atque haec de superioribus sint satis.

A Equales. A Equalium confide-

fide
te i
lis
ni
fis
tu
ra
ve
fi
te
se
m
pe
pe
fi
ti
a
b
a

sideratio ita te confundet, si te indignum putes qui æqualis dicaris ijs, quibus vel dignitate, vel officio minor non sis: debes enim illorum virtutes cogitare, quibus te coram Deo maiores sunt. Quod ut tibi persuasum omnino sit, ita cogita, neminem tibi te ipso in malis notiozem esse: scis enim de te ipse, quam multa & malè cogites, & appetas: aliorum verò interiora peccata nō tibi perinde certa suat. Quod cum ita sit, sintq; tibi peccata tua certa, aliorum autem incerta, merito te debes peiorē cæteris iudicare, adeoq; reliquis inferiorem.

Infirmi. Quocirca si quendam
I 6
quam

quam vides infirmum, cum tu
sanus sis, noli efferri, sed potius
humiliter considera, tractari
illum à Patre coelestis, tamquam
dilectum filium, te vero
paterna correctione, & amoris
plena indignum esse: contra
vero si tu ægrotus sis, puta
te id tuis peccatis meruisse;
alios vero qui prosperant
valetudine, id consequuntur
quod non magnum pro peccatis
satisfactione opus sit.

Diuites. Si diues sis, illud time,
quam difficile qui pecunias
habent, in regnum Dei introibunt:
si proximus; cogita ei, quod
fidelis sit dispensator rerum
Domini, auctum fuisse talentum.
PAUPE.

Pauperes. Si pauper sis, Dei iudicio, & tuis meritis tribue, qui vel spiritualia bona tibi à Deo data dissipaueris, aut egentes proximos re, cum, polles, aut orationibus, atque alijs huiusmodi eleemosynis non iuueris: si proximus, existima eius à Deo votis satisfactum, magnoq; illum à Deo beneficio cumulatum, qui Christo paupertate similis effectus fit. Ita te si in proximorum rebus geras, (vt par est) nunquam tibi confusionis materia deerit.

Inferiores. Nec vero putes defuturam in rebus inferiorum: nec enim hi quod sint inferiores officio, contemnendi

nendi sunt; sed potius eo pluris sunt faciendi, quod ijs tanquã fortioribus maiora onera Deus iniungat, tecum vero tanquã cum imbecilliori clementer agat, qui illorum non possis (quæ tua est infirmitas) more viuere: nec enim tantum habes animi, aut virium, vt noctu, diuq; possis tam multa pati. Quod si cogites, quam illorum plerique læto animo suos ferant labores, quamque paucis in sustentanda vita contenti sint, deniq; si cum eorũ virtute tuam imbecillitatem conferas, magnam humilitatis materiam habebis.

Famuli. Cum te famuli commitantur, id te confundat, quod

quod cum Christum deseru-
eris, eiq; debitum honorem
negaueris, illi te sequuntur
tamen, & magno honore pro-
sequuntur. Adde quod tibi
seruiunt, ad cœleste regnum
creati: cogita, cū tu es in pec-
cato, & illi in gratia, indignū
te esse qui illis seruias. Con-
fundat te illud Christi exem-
plum, cum discipulorum pe-
des lauit. Confundat quod di-
xit: Non veni ministrare. Cō-
fundat te tandem corā omni-
bus eorum creatio: sunt enim
ad imaginem Dei, & similitu-
dinē facti, & tāto opere charitæ-
terno Patri, vt pro eis vnige-
nitū dederit. Atque id te de-
bet

bet coram infidelibus confundere, quando & ad eandem imaginem creati sunt, & pro omnibus Christus est: eoque magis coram his debes confundi, quod fidei illi lumine destituti, iisque quibus Deus solet suos recreationibus consolari, multa tamen magna; patiuntur in ieiuniis, ceremoniis, atque eiusmodi alijs; tu vero Christianus, & Spiritus sancti gratia illustratus, donoque fortitudinis adiutus, & diuino amore subleuatus, in minimie quibusque ita fatigaris, vt leuem poenitentiam vel ferris nō posse, vel si feras, magnum te aliquid facere putes. Excitent itaque te ad confusionem

tionem infideles : tecumque
sæpe id cogita, si fuissent in Ty
ro & Sidone factę virtutes, quę
factę sūt in te, olim in cilicio
& cinere pœnitentiam egis-
sent: hoc est, si infideles, quod
tu, lumē fidei recepissent, quā-
to Deo, quam tu, gratiores
fuissent?

Iudai. Deplora itaque quod
tam inutilis sis, talisque vt co-
ram Iudæis etiam confundi
debeas Crucifixerunt illi qui-
dem Christum, sed semel, sed
ignorantes eum : tu vero cru-
cifixisti sæpe peccando, quem
scires tamen ad dexteram Pa-
tris in gloria sedere. Quod si
te illi confundunt, quantum
putas te confundet quilibet
Chri-

Christianus; Etenim si Ange-
li imagini honorē deferimus,
propter eum quem repræsen-
tat, quanto eum in honore
habere par est, qui in te viue-
tis Christi imaginem gerat, &
Deus participatione sit; sicut
scriptum est: *Ego dixi, dii estis,
& filii excelsi omnes.*

Quò vero tandem ea absol-
uam, quæ ad proximos perti-
nent, aduertendū id est, quod
puto magnopere conducere
ad confusionis conseruatio-
nem: dæmones videlicet ex-
ercitium hoc quibuscunque
potest rationibus vndiq; op-
pugnare, atque ita vehemen-
ter, vt magna ei diligētia op^o
sit, qui ab illo magnū nole ac-
cipere

eipere detrimentū. Est itaque
 necesse, ita eiusmodi veluti
 habitū acquisisse, vt simul ac
 cum proximis aliquid agen-
 dum sit, eo vnumquemque in
 honore habeamus, tanquam
 si nostri essent omnes aut do-
 mini, aut praeceptores; eaque
 vnumquemque attentione au-
 diamus eorumque, consilia se-
 quamur, tanquam si nobis per
 eos Deus loqueretur; cauea-
 musque magnoperè nostrū illo-
 rū iudicio iudicium præferre.
 Qua in re duabus de causis
 peccari solet: altera, quod nemo
 in causa propria idoneus sit
 iudex; altera quod aliquando
 adulatione, sæpè verò ex igno-
 rātia pauci de rebus sentiūt ve

par est, Itaque nonnunquam
astuti, & vafri tanquam pru-
dentes laudantur; & qui om-
nia irrident, sapientes habentur,
cum contra tamen de his
sentiendum esset. Quocirca
tutum est etiam in bonis tum
gratiæ, tum naturæ, & timere
ne decipiamur, & Deo in om-
nibus, quæcunque in aliis vi-
derimus, gloriæ dare, om-
niaque semper in meliorem
partem interpretari. Quod si
contingat eos aliquid facere,
quod rectum esse non videatur,
ne utique iudicemus, quã-
do in nostris non nobis licet
iudices esse: sed vel excuse-
mus factum, vel inde mente a-
uersa eorum bene acta confi-
deremus,

deremus, nostraque cum illo-
rum virtutibus vitia compa-
remus, ne vllum confusionis
gradū (si aliter agimus) amit-
tamus. Itaque si viderimus vel
mortaliter peccantes, id co-
gitemus vel fecisse ex ignorā-
tia, vel iam ad Dei gratiam
per pœnitentiam rediisse, fu-
turumque illis peccatum ma-
ioris hic pœnitentiæ, adeoque
gloriæ in cælo perfectoris oc-
casionem.

QVÆ IN CONVER-
sationibus confun-
dunt nos.

*Ne vero quicquam confusioni
deperat, aduertendum in con-
uersationibus, ubi maiora solent
esse pericula.*

Man-

MANSVETUDO. Ut si de mansuetudine agatur, veniat in mentem irarum tuarum.

PULCHRITUDO. Si de rebus pulchris, tuorum peccatorum foeditatis recorderis.

POTENTIA. Si de magna potentia sermo fiat, id consideres, quam nihil sis, nihilque possis, tum etiam cum maxime aliquid esse cere conaris.

AVARITIA. Si de humilitate, tuam superbiam memineris: atque ita in reliquis.

VITIA. Cum mentio fit vitiorum, nostrorum recorderemur.

VIRTUTES. Cum autem virtutum, eas nobis desse cogitemus. Ita fiet, ut confusi-

fusionis materia nobis semper suppetat, idque in cōversationibus præsertim, vbi maius est confusionis amittendæ periculum.

At verò, vt ad eam, quæ ex nostrarum rerum considerationibus nascitur, confusionem propius accedamus, pauca quædam attingenda nobis sunt breuiter, nã lectori profundiorum eorum considerationem relinquimus.

PRAELATI. Prælatum igitur confundat, quod cum Christus dicat: *Animam meam pono pro ouibus meis:* ipse in pascendis ouibus adeò sit negligens, vt ne eas quidem agnoscat omnes.

Lingua

Sacerdotes. Si Sacerdos, cū Christus dicat, *Qui mihi ministrat, me sequatur*: quam ipse viam institerit, quæque his manibus egerit, quibus solet in sacrificio Christum tenere.

Concionatores. Si concionator est, cōfundatur quod Christi officium exerceat, quodque eius quæ prædicat exempla non sequatur, neque hiscæ, quæ dicit, consentanea opera faciat. veniat & illud in mentem, *Eloquia Domini, eloquia casta*: Videatque si non satis mundum vas sit, quanta sit cōfusione dignus, illud q̄ timeat. *Peccatori dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?*

taum? Quod si Paulus timebat, ne, cum aliis prædicaret, ipse reprobis efficeretur: quantum debet quisque cōcionatorum timere, seque magnopere cōfundere?

Præceptores. Confundantur præterea Præceptores, & Doctores, ut qui confusione præcipue opus habeant. Ait enim Apostolus: *Sciētia inflat.* Quod si quis ob scientiam extollitur, ea vel maxime causa confundi debet: plus enim in eo sapit quam oporteat sapere.

Discipuli. Confundat discipulos sua ipsorum ignorantia, qui nisi docerentur, brutis animantibus similes essēt: simul etiam, quod parum &

K.

in lit-

in litteris proficiant & sua aliis
 scientia profint, cum debeant
 tamen eo magis prodesse mul-
 tis, quo fuerint sapientiores.
 deniq; quod cum addunt scien-
 tiam, addunt etiam & dolore.

Religiosi. Religiosus autem
 multo magis debet coram in-
 fidelibus, & Christianis reli-
 quis confundi, quando ei non
 solum fidei lumen datum est,
 Christique iugum dulce im-
 positum; sed & vita omni soli-
 tudine vacua speciali quodam
 privilegio concessa. Confun-
 datur quod ex tam multis mil-
 libus electus sit, qui si vocatus
 fuissent, multo erant Deo gra-
 tiores futuri: confundatur quoque
 tam negligens & distractus
 in chore

in choro, vbi Deo assistunt
Angeli. Confundatur ob ser-
uitia fratrum in culina, in va-
letudinario, atque aliis locis
ipsi exhibita, qui neque qui
seruiat, dignus est. Confundat
eum in coenaculo fercula, quæ
Deus ipsi sine vlllo ipsius labo-
re, aut sollicitudine apponen-
da curat: vestes etiam quibus
induitur, & omnis domestica
supellex in eius vsu parata: cū
que his homines, quorum ope-
ra ægri etiam, quorum cultu
omnia denique, quibus tāquā
mediis res ex in hunc tandem
statum ad eius vtilitatem
deuenerunt. Super omnia
vero debet eum confunde-
re, quod seruus Dei dicitur

K 2

qui ei

qui ei tamen saepe sit inimicus. Nomē certe id est, de qua Virgo beatissima tanquā gloriabatur, cum se diceret *Aspillam* Dei, quodque magnopere superbos quosque confundere debeat.

CONFUNDAT NOS

DOMVS DEI.

Confundat praeterea Religiosum magis magisque domus Dei, quam tanquam familiarius inhabitat: cum tamen Patris caelestis perfectione longe absit, quotque in ea passus conficit, tot tanquam fluctibus in confusionis pelago immergatur. Nam si *domū* Domini decet sanctitudo, quomodo in ea iniquum fert Deus? aut cur

aut cur ab orationis domo nō
eiicitur indeuotus? Si porro e-
iusmodi est domus Domini,
vt magnus & Rex, & Propheta
Dauid eligat in ea potius quā
alibi habitare, seque in ea cō-
temptū & abiectum esse pro
beatitudine ducat: quāta eius
debet esse confusio, qui illic
inuitus maneat! aut si manet
libenter, tanto tamen est Dei
beneficio ingratus!

CEREMONIAE RE-
ligionis.

Postremo eū omnes Religio-
nis ceremonie confūdāt, quā-
do eas vel nō intelligit quorsū
spectent, aut non aduertit, aut
graues esse putat, aut sibi de-
nique vtilis esse non curat.

K 3

Piorum

PIORVM ELEEMOSINAE

Confundatur cum pro amore Dei eleemosynam petit; enim ea res insignis cuiusdam privilegij: cogitetque qualis sit, quod pro ipso Deus, tanquam qui indigeat, his qui ei mendicanti aliquid dant, se debitorem constituat, eique suū thesaurū crediderit. Quod si aliquando quæ ipsi Dei causa data sunt, non in eum, in quem petit, usum insumpsit, tanquam sacrilegus confundatur, qui Deo auferat, quod ipso petente alij Deo dederunt. Cogitet cum petit tanquam pauper, nisi animo pauper sit, falso se nomine peteret. Si vero petit ex curiositate, ad eoque

eo
de
qu
nu
A
(
cu
lo
ab
D
de
ab
bi
ve
ri
ve
co
D
it
qu

eoque contra quam Deus vult
deceptor est, & more eorum,
qui falsis vtuntur diplomatis,
numos à proximo surripit.

ANGELORVM MVNVS.

Confūdatur denique, quod
cum Dei nomine petit, Ange-
lorum munere fungitur, qui
ab hominibus semper tanquā
Dei legati petunt: ab aliis qui
dem, vt pauperibus subueniāt;
ab aliis autem, vt iniurias si-
bi factas remittant; ab aliis
vero, vt Deo quam debent glo-
riam, & honorem dent. Cum
vero eleemosynam acceperit,
confundatur, quod & danti
Deo, & proximo ingratus sit:
ita autem fiet, vt cum ei ali-
quid erit petendum, incipiat

K 4**confun-**

confundi, vt qui intelligat,
 quanta eū eleemosyna obliga-
 tione deuinciat: solumque
 necessaria petat, quando eo
 maiori obligatione obstric-
 ctus est, quo plura acceperit.

PEREGRINATIO.

Cum vero peregrinatur, con-
 ueat in eam cogitationem ve-
 niat, vt se Apostolicam vitam
 agere putet: sed illud potius
 cogitet, eam poenitentiae loco
 sibi esse vitam attributā. Quod
 si est è Religiosis inclusis, pu-
 tet se, tanquam terram indo-
 mitam, voluisse Dominum ab
 hominum conuersatione re-
 mouere.

REGES, & PRINCIPES.

Si Rex sit, aut Princeps, con-
 fundatur

fundatur, quod in eo statu sit.
quem Christus vitavit, cum eum
vellent Iudæi Regem creare.
Mirum vero est, audere quen-
quã id munus assumere, quod
Christus recusavit, nisi forte
id pro cruce habeat, & Chri-
sti amore subeat.

Domini. Confundantur Do-
mini, quod sint in requirendis
reditibus valde diligentes, in
puniendis autem peccatis pu-
blicis admodum negligentes:
timeant vero, quod pecunia,
aliisque bonis utantur tãquã
suis, nec eius soleant meminif-
se, à quo cuncta acceperunt, Cõ-
fundantur porro, quod se
magnum aliquid facere pu-
tant, cum eleemosyna pau-
perum

peri subueniunt; nec cogitant se dare aliena, Deoque quae sua ipsius sunt reddere, in eoque, in quo se putant beneficiū facere, magno à Deo beneficio cumulari. Quod si vel tūcūe- leemosynā dāt, se debet cōfū- dere, quanto magis cum in va- nos vsus pecunias expēdunt.

Equites. Cogitandum autem est equiti, in Euangelij defen- sionem, adeoque ad promouē- dū honorē Dei, assumptū sibi fuisse gladium. Quod si huius rei memoriā propriij honoris studium delet, suumque diu- no honorem præfert, quid nisi Euangelij persecutor est? Confundatur igitur tanquam Deo infidelis, cogitetque se, quam-

qua
nor
ti f
cto
do
ni

in
ne
ni
fu
sc
fi
no
si
ru
po
E
li,

quamquam ab hominibus honorabilis habetur, esse peccati seruum, adeoque Dei Sanctorum iudicio nullo non modo dignum honore, sed inferni suppliciiis destinatum.

COMMENDATARIJ.

Commendatarij autem, qui in Religione aliqua professionem fecerunt, de obseruationis votorum negligentia confundantur: eoque magis quod sciant, quam agre ferre soleant sibi ab aliis præstitam fidem non seruari, vtque de his, qui sibi aliquid promiserunt, plerumque ob violatam fidem poenas sumant.

Famuli. Confundantur famuli, quod adeo sint solliciti in domi-

dominorum gratia ineunda:
quam si diligētiam in Dei ser-
uitio adhibuissent, quanto ci-
tius, quamque veriore grati-
am inijsent! *Seruire enim
Deo, regnare est.*

Iudices. Cogitent iudices,
quanta seueritate in reos sen-
tentiam ferant: confundantur
vero, quod Dei iudicium, de
quo scriptum est, *Iudiciū duris-
simū his qui præsunt fiet*, nec se-
cum diligenter reputent, nec
perhorrescant.

Aduocati. Confundantur ad-
uocati, quod cum alienis cau-
sis patrocinium ferāt, sint ta-
men conscientiae propriae ma-
gnopere negligentes: nec ve-
ro idcirco efferētur, quod sua
alios

alios videant opera indigere
indigent enim & ipsi multo-
rum auxilio, in his quæ ad a-
nimam pertinent.

Medici. Confundantur me-
dici, cū cogitant, quemadmo-
dum ægrotos tractent, quādo
sciunt, cum in morbum ipsi
inciderint, quanta velint va-
letudinē suam diligētia pro-
curari. Cogitēt etiam anima-
rum suarum vulnera: eoque
confundantur quod cum me-
dici appellantur, peritiores
tamen sint inducendi in se
morbi, quam pellendi.

Mercatores. Confundat mer-
catores sollicitudo ea, quam
in emendo vili, caroq; pretio
vendēdo adhibēt: ea propter
K 7 igno-

ignorantes, quod regnum caelorum, quod gratis datur, comparare nesciunt; emunt vero infernum, quod magno & pretio emitur, & dolore possidetur.

Vt vero etiam ad recipiendum. ut fructus veniamus.

Sartores. Confundantur sartores, qui tantum in conficiendis alienis vestibus studium adhibent, cum sint ipsi tamen innocentiae vestis acceptae in baptismo valde negligentes.

Sutores. Confundantur praeterea sutores, qui cum in durissimum etiam corium acu penetrant, in se tamen diuinas inspirationes penetrare non sinant.

Femina. Et quis autem possit de

de feminarū statu pro dignitate differere, his præsertim temporibus, quibus est tantopere vanitas hominum aucta.

Virgines. Confundantur itaque virgines, quod sæpe stauerint nubere. Et si enim id licitū est, quāto tamen satius Christo solo spōso esse cōtentas! atq; essēt quidē ipse Christo solo contentæ, si eum quanto possent amore diligerent.

Nuptæ. Confundantur nuptæ quod in ornandis se sint admodum diligentes, eiusque rei causa tam multa infumant; contra vero in eo negligentissime sint, ut Christum induāt. Cum se torquibus aureis ornāt, meminerint ferreas fuisse
Christi

Christi catenas, eique ignominæ causa iniectas. Cum autem manus armillis ornantur, ligatas Christi manus fuisse recordentur. Cum porro se vestibus albis elegantie causa induunt, fuisse Christum alba veste indutum ignominie causæ meminerint. Et confundantur non ipse modo, sed etiam viri, qui cum eiusmodi vestitum lauitias ferunt, Christi virtutibus gratiam parem non referunt. Quod si illæ manuum suarum opera considerent, detrahent, credo, digitis annulos, ut ijs qui ornamento digni non sunt, cum feminis Christianis opera indigna fecerint.

Vidue. Confundatur vidua,
que

qua
fer
om
in
be
fit
qu
D
ta
vi
ni
fe
ra
ni
il
co
de
E
ta
lo

quæ virorum mortem tã ægrè
ferunt, quod cum ipsis Deus
omnia impedimenta perfecti
in se amoris abstulerit, tanto
beneficio adeò ingrati sint, vt
sibi melius cū creatura fuisse,
quã cum Creatore, adeoque
Deum spernere, impatiēter la-
ta virorum morte, significare
videantur. Conqueruntur e-
nim ereptos sibi viros: sed pro-
fectò de illis æquius conque-
ratur Deus, qui se ab illis sper-
ni videat. Confundantur ergo
illæ, audiantque in hæc verba
conquerētem Dominum: *Me
dereliquerunt fontē aquæ viuæ,
& foderunt sibi cisternas dissipa-
tas, quæ cōtinere nō valēt aquas.*
Itemque illud: *Quid inuene-
runt.*

sunt in me iniquitatis, quia elon-
gauerunt se à me.

Atque hæc de statibus dicta
sufficiant, ne propositam bre-
uitatem excedere videamur:
simul etiam quod facile sit ex
dictis reliqua colligere; & si
quis ea quæ diximus diligen-
ter cogitet, se confundendi
occasionem semper habere.

CONFVNDAT NOS
MEMORIA.

Iã vt ad interiora veniamus,
Cõfundere, ô homo, de memo-
ria tua: cum enim hanc admi-
rabilem potentiam tibi scias à
Creatore in id esse datã, vt sui
posses & semper, & suauiter
meminisse; tu tamen in ea vi-
lia quam

lia quam plurima reposuisti,
hisque eam ita occupasti, ut vix
eius, qui eam dedit, posses re-
cordari: itaque fit ut nulli ipsa
minus quam Creatori seruiat.
Cōfundere igitur, quod ea in
Domini sui iniuriam abusus
sis, quodque cū in mentem tibi
sæpe reducat, ab Ecclesia
quidē qui sis, admoto quoran-
nis cinere capiti, atq; illis ver-
bis additis, *Memēt o homo quia
pulis es, & in puluerem reuer-
teris:* à scriptura vero, nūc qui-
dem finis tuus, cum dicit, *Me-
morare nouissima tua* nūc vero
ea que causa tua Christus pas-
sus sit, cū dicit. *Recordare pau-
pertatis. & trāsgressionis meae, ab
Synhij, & fellis;* autē sepe alia;

tu tamen nihil minus quam
 hæc, & huiusmodi alia memi-
 nisse videare: & meritò flere
 debeas, & cū propheta dicere,
*Renuit cōsolari anima mea, me-
 mor fui Dei, & delectatus sum*
 eo que magis confundi, quod
 in Dei aliquando obliuione
 fueris recreata.

Intellectus. Iam vero ut ad
 intellectū transeamus, quātus
 se in eo confusionis campus a-
 perit? qui cum intelligat se in
 eum finē creatū esse, ut sum-
 mū bonum intelligeret, sæpe
 tamen non vana modo, ut in-
 utilia, & transitoria, sed pesti-
 ma etiam cogitat, atque in ijs
 denique occupatur, quibus
 intelligit minimè debere esse
 inten

intentum. Flendum tibi certè
est malum hoc, & quãta possis
confusione deplorandum.

Voluntas. Quid autem de
voluntate dicemus, qua cum
Deum super omnia deberes
diligere, ea tamen fueris pro-
sequutus, quæ vel cogitare pu-
deat, nedũ dicere? Quid tibi,
inquam, dicam, ò cæca volun-
tas, quæ bonis æternis sensuũ
delicias prætulisti; quam cum
dulcis charitas in Seraphino-
rum choro posset constituere,
mundi foedus amor in infer-
na deiecit. Meritò quidem, ò
anima, tuæ te debent potētix
cōfundere, in quibus tam foe-
datam videas imaginem Dei:
possis tu quidem eas, & debes
cum

cum dolore ijs verbis reprehendere, *Ecce Adam quasi unus ex nobis factus est*, de que eis in hunc modum conqueritur: *Quis vos, ô potentia, ô imago Dei, quis inquam, vos perdidit? quis tibi, ô memoria, Dei memoriam abstulit; quis tibi, ô intellectus, mentem eripuit? quis te decepit, ô voluntas? O quam illud quadrat in te, ô anima: Facti sunt principes eius sicut arietes non inuenientes pascua*. More enim arietum cum pascua non inueniunt, potentia tua, quali in Deo pascua non haberent, venenata pascua quaesierunt: adeoque ea causa viribus defecta sunt, ut magna debeas confusione confundi.

Ad

C
Dei
pul
om
mn
ro
côf
aut
Ita
Dei
anc
basi
ip
cti
que
neb
A
san
dis,
ris;

Ad sensus transeamus.

OCULI. Dedit quidem
 Deus oculos, ut creaturarum
 pulchritudine cōspecta, in re
 omni se amares, ipsiq; pro o-
 mnibus gratias ageres: tu ve-
 ro contra quæcunque vides
 cōsumis, aut ira veluti ardēs,
 aut auaritia concupiscens.
 Itaque cum oculi tui coram
 Deo esse deberent, *sicut oculi*
ancille in manibus domine sue,
 basilisci (qui quæcunque con-
 spicit visu interficit) oculi fa-
 cti sunt. Confundere igitur,
 quod lumen tibi datum in te-
 nebras verteris.

AVRES. Quodque aures &
 sanctis inspirationibus clau-
 dis, & raumurationibus ape-
 ris;

Lin-

repre-
 uasi v-
 deque
 queri
 o ima-
 sper-
 oria,
 quis
 em e-
 o vo-
 adrat
 prim-
 inue-
 im a-
 inue-
 ali in
 , vene
 ade-
 fecit
 fusio
 Ad

Lingua. Quod qua debent
Deum lingua benedicere, ho-
minibus maledicis.

Nares. Quod cum sollicitus
sis ne quicquam malè oleat,
graue olens tamen peccatum
non sentis.

Tactus. Quod deniq; durum
esse videatur, si quid est pro
Christo patiendū, suaue verò
sit quod pro mundo pateris.

Deplora itaq; sensuū mala,
atque eius rei memoria hu-
miles tibi, & confusionis ple-
nas lachrymas exprimat.

Caput. Quod si necdū satis
hæc sunt, te caput tuum con-
fundat, quod spinis pressum
non fit.

Capilli. Confundant capilli,
quod

quod non sint euulsi.

MANVS & PEDES.

MANVS autem & pedes, quod non transfixi clavis: reliqua te deniq; mēbra confundant, quod cum nisi Dei virtute moueri non possint, fueris tu pedibus Christum persequutus, manibus autem, atque operibus ipsum vulneraris, & lingua læferis. Denique si recta ratione rem reputes, tu tibi magna solus cōfusiōnis materia es: nec enim est in te quicquam, de quo si diligēter cogites, nō debeas magno pere confundi. Quod si in te sint, quæ nō intelligas, vel ea causa maximè cōfundi debes, quod te ipse p̄eae non noue-

L

ris

ris. Nam vel quæ sit anima,
 aut quid in se habeat, aut cor
 pori quæadmodum vnita sit,
 denique vt sit à corpore sepa-
 randa, si ex te ipse quæras, scio
 nō poteris respondere. Quod
 si in rebus proprijs tamen in-
 scius, quam eris, obsecro, in
 alienis! Illud interim verum
 est, & in his quæ de te scis, &
 in his quæ ignoras, magnā tibi
 confusionis materiam suppe-
 tere.

Bona. Quod si mihi quisquam
 hoc loco obijciat, nō in bonis
 sed in malis tantum operibus
 confusionis causam reperiri
 id ego negauerim: puto enim
 in bonis etiam propterea nō
 debere cōfundi, quod ad be-
 nū

n
 le
 lu
 co
 pu
 fa
 na
 at
 mi
 re:
 qua
 test
 spit
 gis
 à se
 con
 steri
 pecc
 le cō
 Deus

num simus admodum imbecil-
les, adeò vero proclives in ma-
lum, vt magis mirum fit, ex tã
corrupta natura boni aliquid
prodire, quam ex rosario ro-
sam nasci: est enim id rosæ
naturale, vt rosam proferat;
at perfectũ opus non sola ho-
minis natura potest producere:
nec enim Deo gratũ quic-
quam sine eius gratia esse po-
test. Qui ergo miratur inter
spinas ortã rosam, multo ma-
gis mirari debet boni aliquid
à se factum; tantoque magis
confundi, quod videt, vt in
sterili solo, dignoq; quod ob-
peccata in Deum maxima sa-
le cõspergatur, operetur mira-
Deus, atq; adeò excolere per-

L 2

seue-

seueret. Quare non de malis
tantum operibus nos, sed de
bonis etiam confundi possu-
mus, & debemus. Si qua enim
facimus bona, Deus est qui et
in nobis coepit, fecit, atq; per
fecit: nostrum illud est, ut ma-
gis, magisque confundamur,
atque humiliemur, qui Deo
tam saepe resistimus, eaque
quam meruimus poenam eius
clementia euaserimus.

TER T I A P A R S

*Qua traditur quemadmodum
caelestium rerum contempla-
tione possimus confundi.*

Vix scio quibus possit
verbis de caelestibus
cere, qui ne in terrenis quibus
pro dignitate, quanta in ho-

confusionis causa sit, potuerim declarare.

Confundunt nos caeli.

Est quidem certè vel in sola coelestium motuum contemplatione, magna confusionis materia, si cum tã admirabili ordine, nostrorum actuum inordinationem conferamus.

Planeta. Iam vero de planetis quid dicam; quos scimus semper & à superioribus recipere, & quam receperint virtutem perpetuò inferioribus communicare. Vnus ex rebus omnibus homo est, qui sibi, quo minus à Deo coelestia bona recipiat impedimento est; eaquè cum receperit, alijs negligit impartiri.

Stella. Cumque coeli omnes,
& stellæ solis lumine vesti-
tur, vnus homo solis iustitiæ
lumine indui recusat, magisque
(quemadmodum scriptum est)
tenebras diligit, quam lucem.

Angeli. Quod si Angelos cõ-
templemur, quantum eorum,
quæso, nos puritas atque in-
nocentia confundet! quatum
id, quod eorum tanta & sapi-
entia, & charitate præditi
consilia tam necessaria negli-
gimus! Deficient me quidem
verba, nostram pro dignitate
confusionem explicare volẽ-
tem, siue cum Seraphinorum
amore tepiditatem nostram,
siue cum Cherubinorum sci-
entia nostram ignorantiam
com-

comparemus.

Quod si cui fortè videbitur sublimiores esse Angelicos spiritus, quam vt cū his puluis noster, & cinis debeat comparari:

Sancti. Ad Sanctos veniamus, qui carne, & sanguine conlitterunt: neque eis (quāquam hominibus) humana fragilitas impedimento fuit, quo minus pro Dei honore magna quædam, & admiranda opera perpetrarint: Coelestiū itaque hominum, terrenorum facta confundant.

Martyres. Martyrum quidē in tormentis constantia, & virtus, nostrā in propositis inconstantia atque infirmitatē.

Confessores. Confessorum vero poenitentia, viteque austeritas, nostras delicias.

Virgines. Virginum autem puritas, maximeque nostri Domini, turpitudinē nostram confundat.

Mater Dei. Atque illud etiā, quod sacratissimæ Virgini cū simus obligatissimi, propter filij educationē, qui esset pro nobis Patri in cruce offerendus, gratiam tanto beneficio parem nunquam rependimus. quin etiā sumus ingrati, adeo ut nec ab ea misericordiā petere præ pudore audere deberemus.

Christus. At vero in Christi consideratione, quis possit pro

pro dignitate confundi? aut
quæ hic profunditas confusi-
onis satis esse potest, vbi, quis
considerat Christum, quod v-
nicum habet remedium, atq;
confugium, ita spreuisse, vt
possit ille meritò dicere: *Pro-*
iectus sum à facie oculorum tu-
orum? Eius enim pedum val-
nera, segnities tua, & torpor
influxit: eius latus tua inobe-
dientia aperuit: manus eius
opera tua clavis confixerunt:
tua illi lingua fel propina-
uit: postremo, tua eius caput
superbia spinis cinxit. Atque
vt vno verbo dicam, nihil est
in Christo, quod cum videas
non debeas meritò confundi;
siquidem scriptum est: *Con-*
fun-

*fundantur superbi, quia iniuste
iniquitatem fecerunt in me.*

**SACRATISSIMA
TRINITAS.**

IAm vero quid dicemus de
confusione, quam sanctissi-
mæ Trinitatis cōspect⁹ affert⁹
aut quanta erit corā Deo con-
fusio, si coram dæmone tanta
fuit? Quibus porro oculis au-
debis Patrem æternum aspi-
cere, qui eius vnicum filium
ab illo missum, vt à te dissipa-
tā hæreditatem recuperaret,
non solum (vt par erat) non
excepisti? Quam reddes Deo
pro credita tibi hæreditate
rationem? Quid vero pro
his quæ ab eo accepisti & te-
pora-

por
bon
Q
qu
Pot
mir
tur
De
cau
rum
tus
cau
re.
do
tu
uiu
O
ferr
alli

poralibus, & spiritualibus
bonis respondebis?

FILIVS.

Quid porro dices Dei Filio,
qui pro te omnia passus est?
Potest quidem ille meritò ho-
minibus dicere: Confundan-
tur homines, quod cum ego
Deus è coelo in terras eorum
causa descenderim, proq; eo-
rum salute homo fieri digna-
tus sim, nolunt illi tamē mea
causa peccati sordes relinque-
re. Confundere, ô homo, quā-
do prius ego te dilexi, quam
tu me diligeres: prius ipse ser-
uiui tibi, quam mihi seruires.
O dura hominum corda! ô
ferrea pectora! qui cum me
alligatum columnæ videant,

L 6

flagel-

flagellis cæsum, & vulneratū
amore, alligari peccato ma-
lunt, quā mihi adherere, meo
que mundi amorē honori præ-
ponunt: nec intelligunt quam
sæuis à dæmone flagellis cæ-
dantur, peccatorum vinculis
colligati. Dedi ego homini
viscera mea, quibus tanquam
firmissimæ columnæ cōplexu
adhærescat: contemnit illera-
men, eaque sequitur, quæ ip-
sum coram me merito condē-
nent. O hominum ingrati-
tudinem! ô insensatas humanas
mentes! mihi seruiunt bruta,
me arbores atque herbæ lau-
dant, vnus ex omnibus homo
non agnoscit: sed more rabi-
di canis, qui dominum suum
morfu

me
gi
sce
he
tu
ro
An
me
dis
hu
tu
ti
do
de
da
qu
qu
re
ce
no

morſu petit, contra me inſur-
 git, dignus quera terra dehi-
 ſcens abſumat. Confundere, ô
 homo, pro quo Agnus manſue-
 tus factus ſum, & leo eſſe fe-
 rox tandem aliquando deſine.
 Amplector ego te charitate, tu
 me cupiditatis flagellis cæ-
 dis: cumque ego te pretioſis
 humilitatis margaritis ornê,
 tu meo ſuperbiæ ſpinas capi-
 ti infigis. Intelligant aliquan-
 do homines, non arcis inclu-
 denda, ſed in pauperes erogã-
 da bona accepiffe. Cõſiderêt
 quantopere à me diligentur,
 quos ego, ab ipsis in carce-
 rem coniectus inferni car-
 cere eripiam: quemque illi
 non deſinunt ingratitude

crucifigere, ego charitate in
charitatis viam reduco. Con-
fundere, ô homo, quem cum
aspiciunt Angeli, tum conté-
ptui habent, & decipiunt dæ-
mones, atque in cōspectu meo
condemnant. Confundere, in-
quam, & iudicium meum ti-
me, qui nisi hîc cōfundaris &
peccata tua fleas, magna te ma-
net, & amara confusio. Quem
vero non confundat, quod e-
go Deus & Dominus venato-
ris more perpetuo homines
insequor, ne mihi qui tanti
constiterint forte pereant;
illi vero me tanquam vene-
nosum serpentem semper fu-
giunt; Cur me non timent,
& mea iudicia? Cur non vi-
tam

tam mutant, qui mortis nec horam, nec diem sciunt?

SPIRITVS SANCTVS.

Quid autem Spiritui sancto respondebis, aut quo ipsi ore loqui audebis, qui ei toties animæ tuæ portas occluseris, eumque à te (vt dæmonem reciperes) impie, atque impudenter exclusis? Confundimini, ô miseri homines, quos cum Deus crearit, vt essetis filij patris vestri qui in cælis est, digna tamen cælesti Patre opera vix vnquam faciat. Est in eo infinita mansuetudo & benignitas, paratusque semper est peccata remittere: vos vero iniquitate pleni, nõ solum

solum factas vobis iniurias nō
 condonatis, sed his etiam qui
 de vobis nihil male merue-
 rūt, iniuriam facitis. Est in eo
 summa bonitas, qua inimicis
 etiam, dum eos semper con-
 seruat, benēfacit: vos autem
 etiam amicis male facitis. Est
 in illo æterna sapiētia, & pro-
 uidentia admirabilis, qua v-
 niuersum moderatur: in vo-
 bis autem insigne omnia per-
 dendi studium, modo vt soli
 regnare possitis. Sed vos per
 Prophetam Deus ita reprehē-
 dit: *Nunquid habitabitis vos so-
 li in terra?*

Conclusio operis.

Me non materia, sed tem-
 pus deficit: sint itaque satis
 hæc

hæ
 fit
 &
 se
 di
 qu
 ion
 ma
 pa
 fir
 no
 qu
 tur
 coe
 qu
 str
 ad
 sur
 Ac
 cor

hæc sapienti lectori, qui pos-
 sit ex paucis multa colligere,
 & confusionis fructum con-
 sequi; si præsertim assidue, &
 diligenter in his se exercent:
 quod quisque debet eo ma-
 iori studio facere, quod in eo
 maxima spiritalis fructus
 pars posita sit, ut nostram in-
 firmitatem, & miseriam ag-
 noscamus. Quod qui conse-
 quuti sunt, atque huiusmodi
 fundamento iacto ædificare
 coeperunt, possunt illi reli-
 quam partem tuto superex-
 struere: nam qui secus opus
 ædificant, his cum altius opus
 surrexerit, solet corruere.
 Accidit enim, ut orationis
 consolationes, quæ ad virtus
 tes

tes solent conferre, nisi humi-
 litate conseruentur, in falsas,
 fallacesque consolationes eua-
 dant. Ita boni desideria, bona
 quidem sunt: sed si ea nobis ita
 tribuamus, vt non Dei esse be-
 neficia agnoscamus, cum mag-
 nopere fallimur, tum non pos-
 sumus, tam infirmo iacto fun-
 damento, quicquam firmum
 extruere. Quamobrem qui sua
 vult opera esse perfecta, ea &
 confusione incipiat, & conser-
 uet, nec nisi confusione comi-
 tante progredi quoquam au-
 deat. ita fiet, vt qui confusio-
 nem nunquam deserit, a Deo ni-
 quam deseratur: qui cor con-
 tritum & humiliatum nunquam
 despicit, sed cum humilibus li-
 benter

ben
 sur
 qu
 no
 ne
 po
 lit
 est
 dia
 fas
 si e
 fio
 ruc
 glo
 fac
 nisi
 ctur
 tur
 mibi
 dipl

benter conuersatur. Hanc pos-
sumus dicere nuptialem vestē,
qua qui erit indutus, à nuptiis
non excludetur, Hoc est insig-
ne filiorum Dei: hac indui o-
portet qui Christum sequi ve-
lit, quando ipse ea ita indutus
est, vt diceret: *Tota die verecū-
dia mea cōtra me est, & confusio
faciei meae cooperuit me.* Quod
si etiam Christi faciem confu-
sio cooperuit, qui est Angelo-
rum speculum & sanctorum
gloria; cur non ea peccatoris
facies cooperiatur? aut quis
nisi ea indutus in Dei conspe-
ctum venire audeat, cum scrip-
tum sit: *Induantur qui detrabūt
mihi pudore, & operiantur sicut
diplōide confusione sua?* Atten-
de por-

de porro dicentem Dominum.
*Super quē requiescet spiritus me-
 us . nisi super humilem, & con-
 tritum spiritu, & tremementem ser-
 mones meos? Quod si iustos e-
 tiam induit Deus confusione,
 non est quod se putet pecca-
 tor sine ea viuere posse: cum
 præfertim non solum iusti in
 terra, sed etiam in cælo Sancti
 veste hac induti sint. Quod vel
 ex illis Euangelij verbis intel-
 ligi potest, quibus Christum
 in die iudicij ita alloquuntur:
*Quando te vidimus esuriens,
 & pauius te?* id enim dicunt
 tanquam admirati, tam par-
 uis operibus, tanta se præmia
 meruisse: id quod satis Augu-
 stinus indicat, cum sic dicen-
 tes in-*

tes
 ta
 pr
 hu
 qu
 qu
 fr
 re
 cu
 go
 de
 m
 A

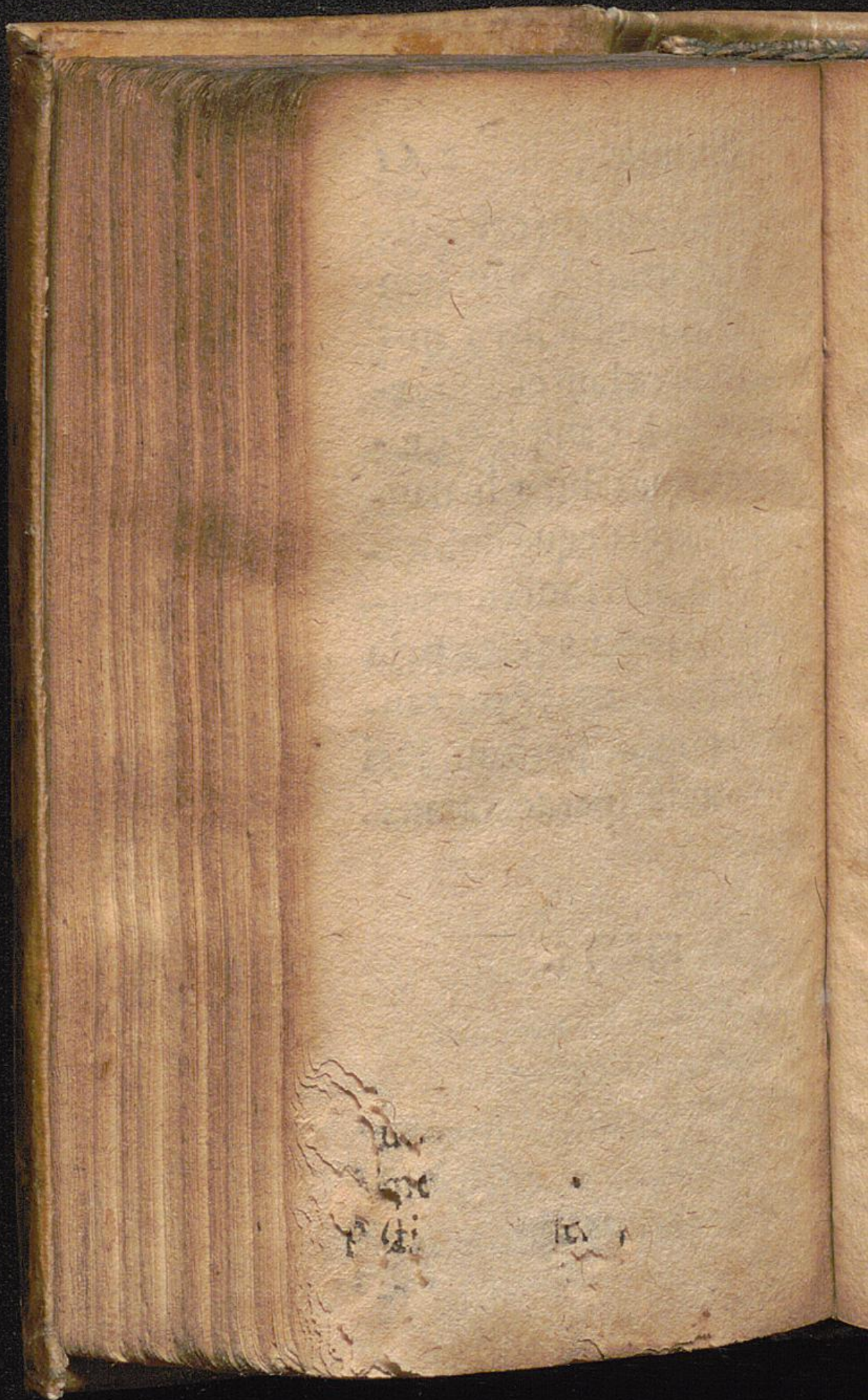
tes inducit: Domine, cur tantam, & talem nobis gloriam præparasti? Quod si hæc nos humilitas in cælum euehit, æquum est eam hic amplecti, ei-que nos tanquã tabulæ in naufragio credere, neque dubitare futurum, vt ei innixi, periculoso miseræ huius vitæ pelago traiecto, in cælestem tandem aliquando portum Dei misericordia perueniamus. Amen.

FINIS.

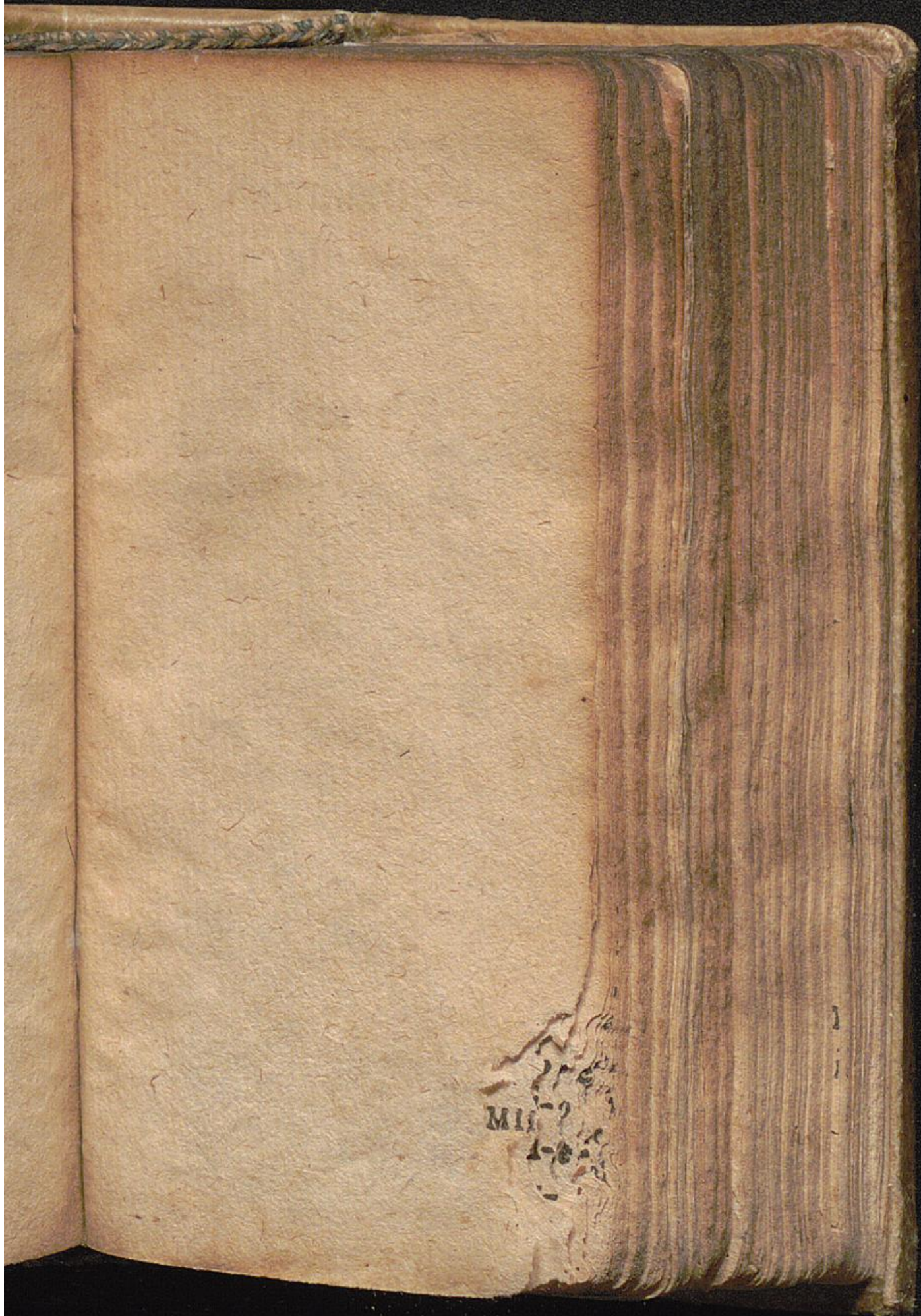
MII

1-8

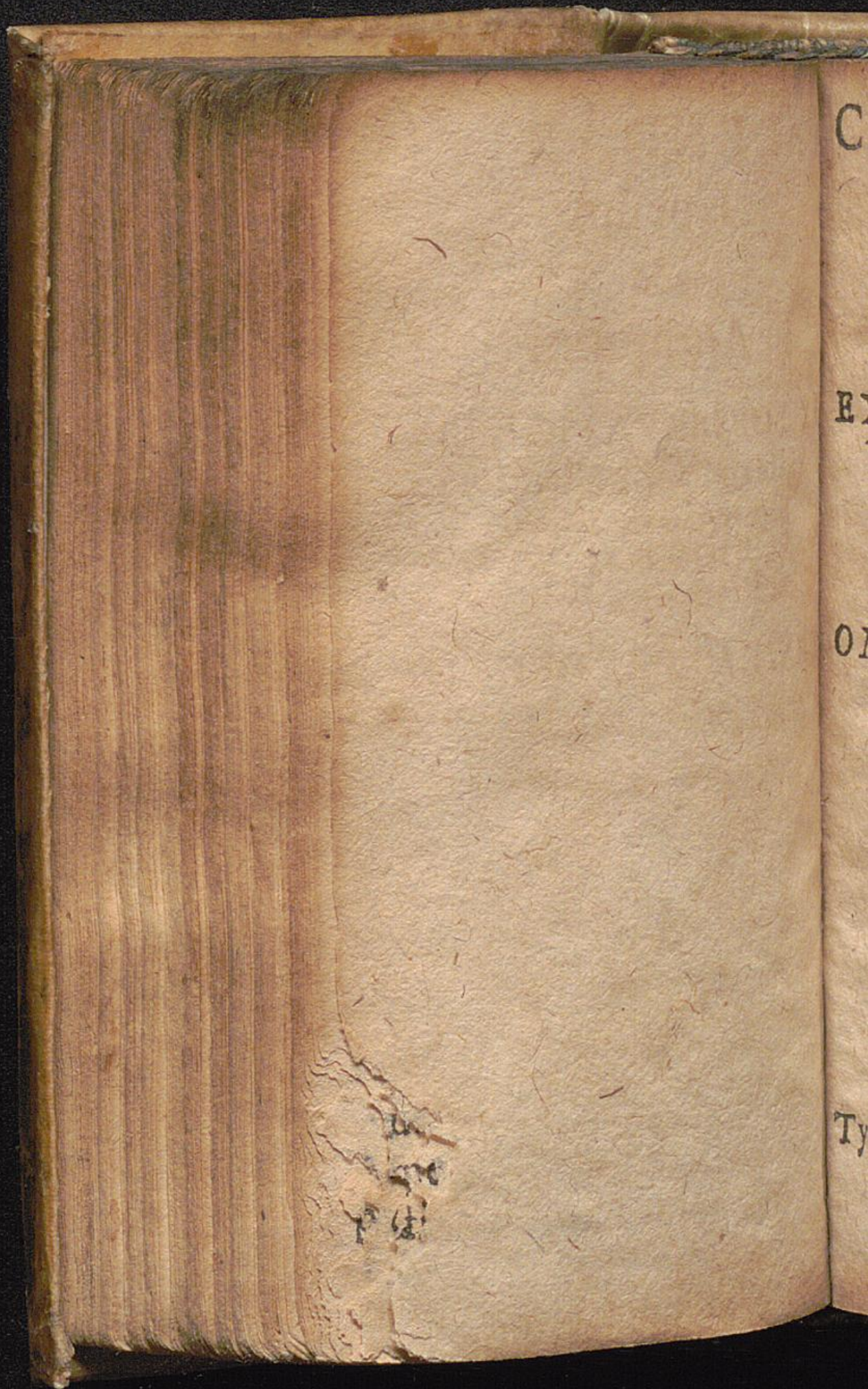

MII

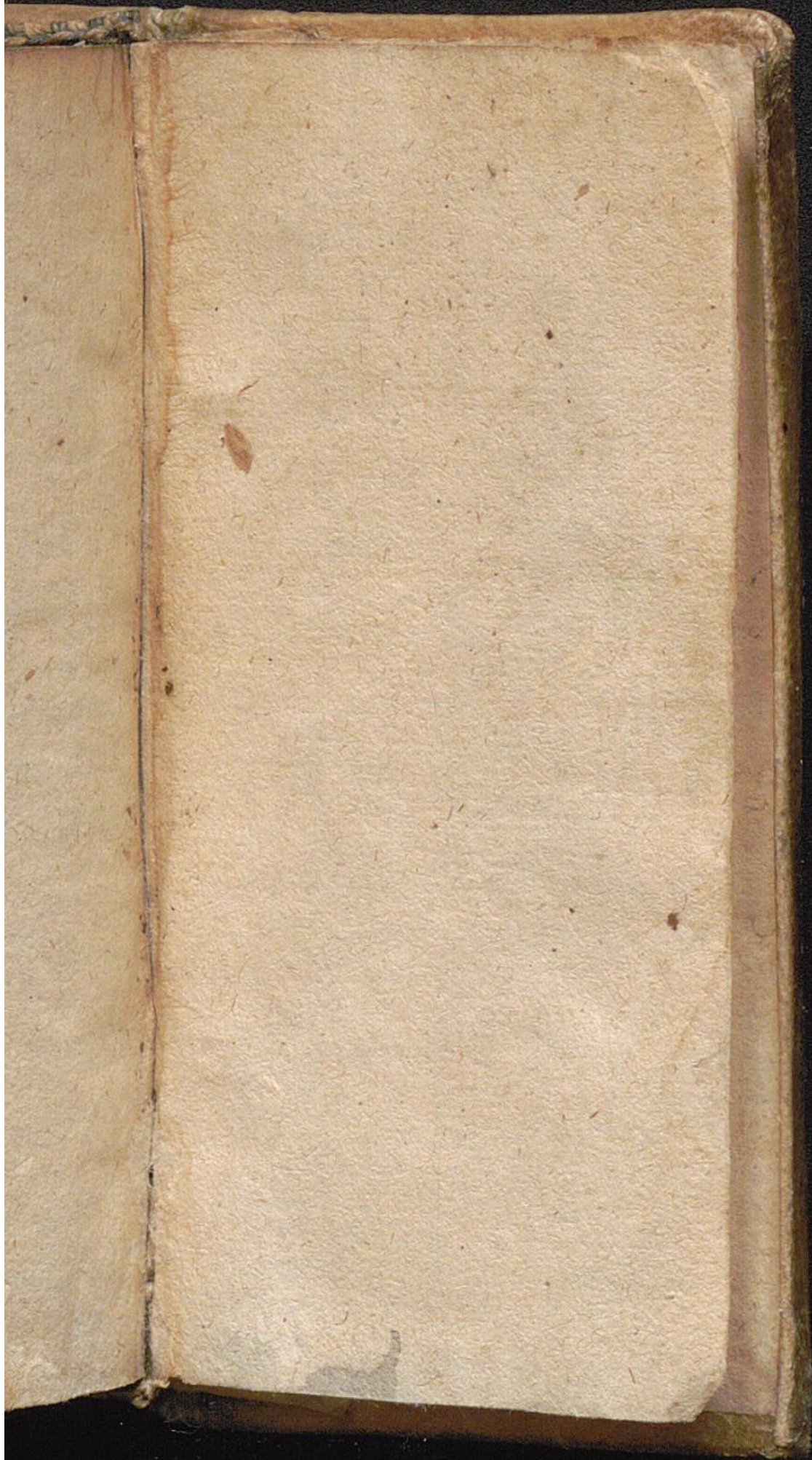
C

E

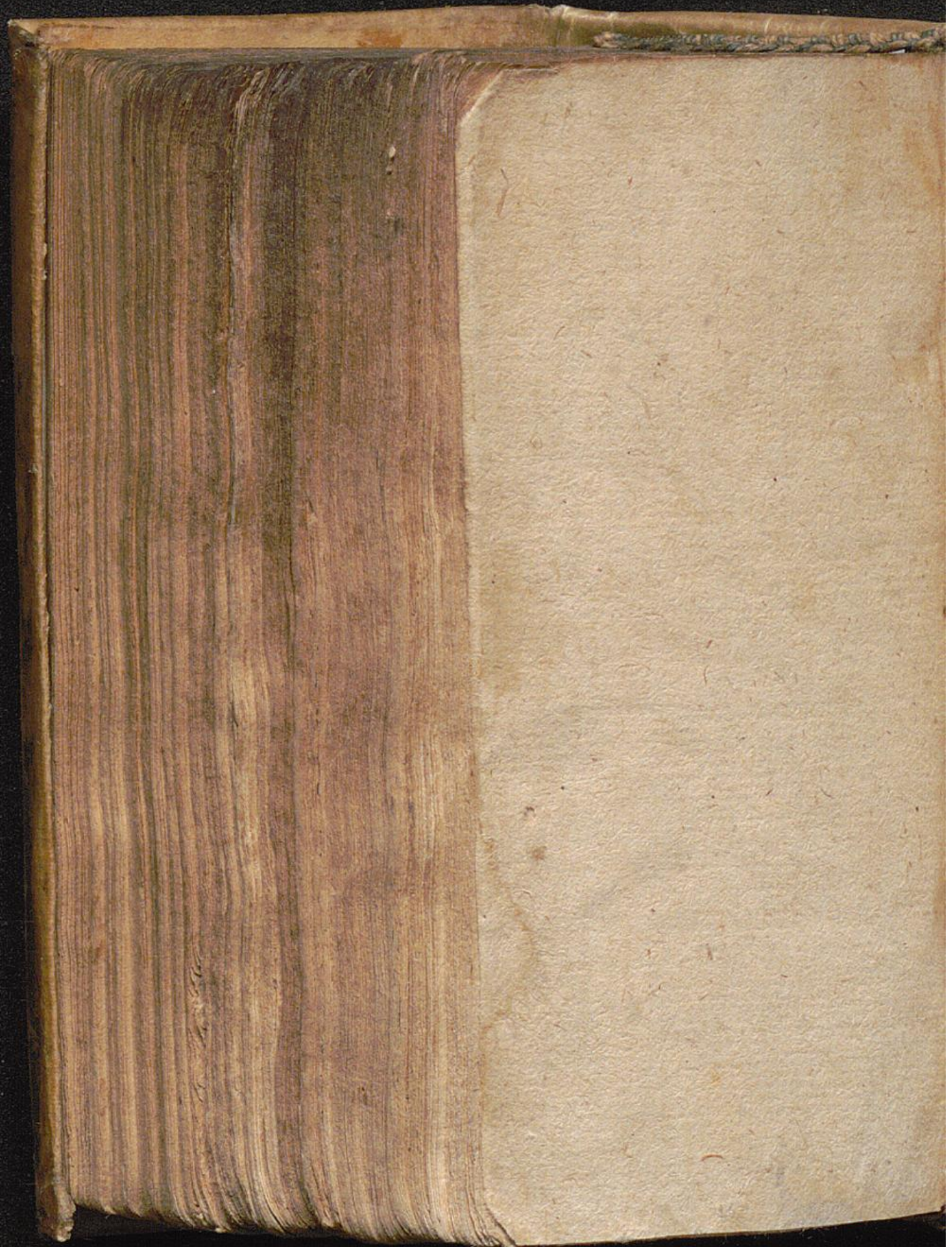
O

Ty

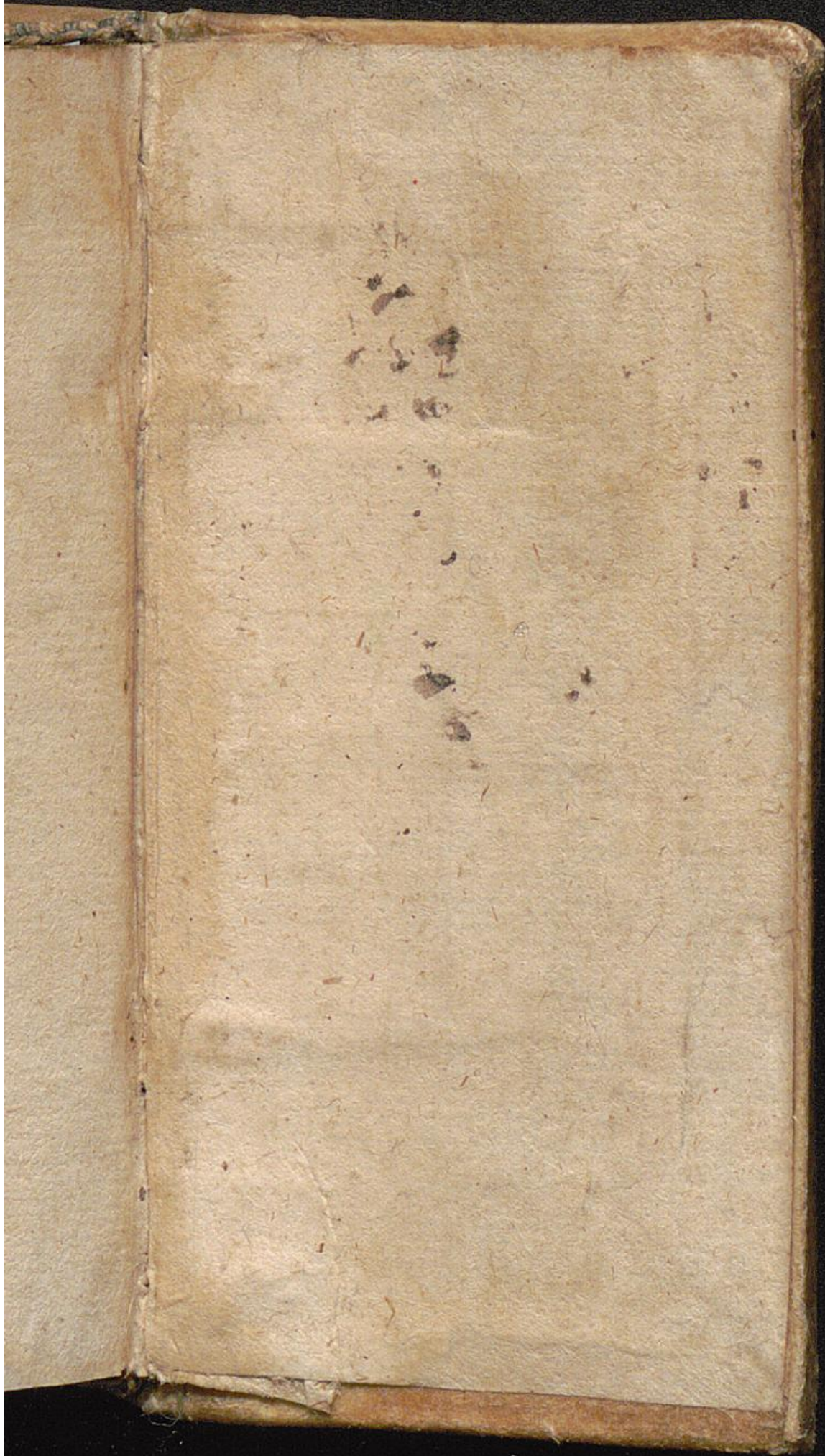

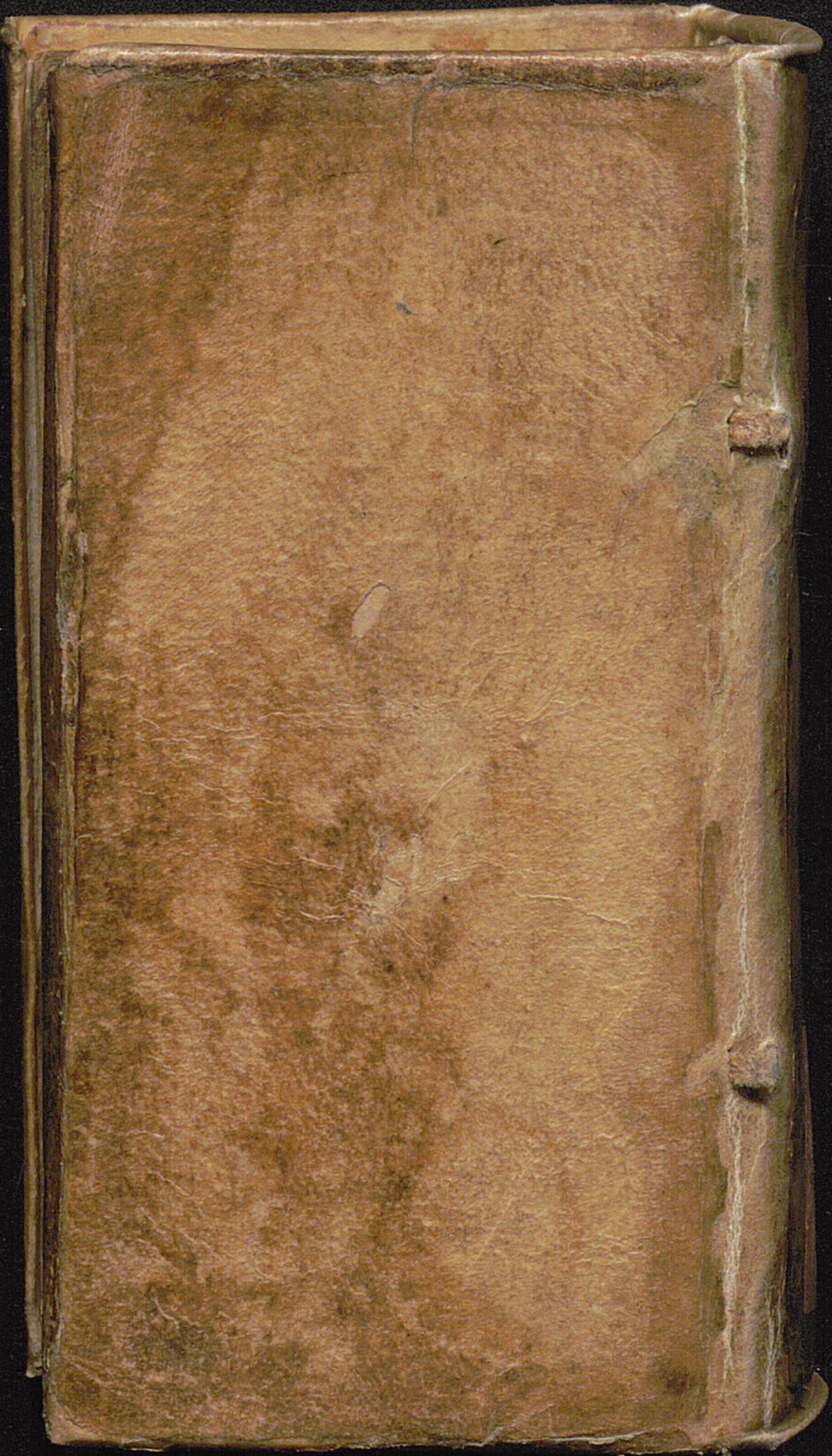

Th
3244